

Zašto je Željko morao da ode

Nedeljak

4. DECEMBAR 2025.

LOKALNI
IZBORI
ANATOMIJA
JEDNE
(PIROVE)
POBEDE

BRJ 725 - CENA 350 DINARA
• CG 3,5 € • BIH 6,5 KM • HR 4,5 €
• SLO 4,5 € • MK 200 DEN

**ŽIVOTNI
INTERVJU
SRĐAN
DRAGOJEVIĆ**

MOJA ISTINA O „ZLATNOM DOBU“

- zemlji koja (ne) postoji
- danu kada je shvatio da je došlo drugo vreme
- „Ranama“, „Anđelima“ i „Lepim selima“
- Miri Marković, Ratku Mladiću i Vajnstinu
- generacijama drukara i Ćacija
- holivudskom snu

“AAAAAA
AAAAAA
AAAAAA
AAAAA”

NIJE TAKO STRAŠAN TAJ PREGLED PROSTATE.

**NA [GENERALI.RS](https://www.general.rs) ČEKA TE VAUČER
ZA BESPLATAN PREGLED.**

 GENERALI

IMPRESUM

Izdavač NIP Nedeljnik d.o.o.
Bulevar kralja Aleksandra 43
Beograd +381/11/770-81-64
redakcija@nedeljnik.rs

MENADŽMENT

Direktor i glavni urednik
Veljko Lalić

Izvršni direktor marketinga
Jelena Jevtić
marketing@nedeljnik.rs

Direktor prodaje
Andela Marić
pretplata@nedeljnik.rs

Medija menadžer
Jelena Šoškić

REDAKCIJA

Odgovorni urednik
Marko Prelević

Zamenik glavnog urednika
Branko Rosić

Izvršni urednik
Veljko Miladinović

Izvršna urednica
zdravlja i psihologije
Ana Mitić

Urednik unutrašnje
i glavni urednik online izdanja
Dušan Telesković

Urednik spoljne i dopisnik iz Rima
Željko Pantelić

Reporteri
Milica Rilak, Zorica Marković, Milana Milošević, Marko Tica, Luka Lukić

Urednik fotografije
Nebojša Babić

Fotografije
Profimedia, Beta, Orange Studio

Art-direktor
Miloš Sindelić

Ilustracije
Marina Duletić / Kumiho

Lektura
Sanja Savić

Head of digital
Pavle Zlatić

Društvene mreže
Jelena Luković

Stalni saradnici
Srdan Valjarević, Dragoljub Draža Petrović i Ante Tomić, Hana Piščević, Zoran Panović (Politika i društvo), Aleksandar Radić (Vojska), Dejan Stojiljković (Eseji), Dejan Jović (Zagreb), Goran Vojnović (Ljubljana), Rumena Bužarovska (Skoplje), Ivan Radojčić (Stil), Milan St. Protić (Istorija), Ana Banko (Zdravlje), Miša Brkić (Biznis), Danijela Isailović (Energetika i ekologija), Petar Komnenić (Podgorica)

Le Monde diplomatique
ONLINE IZDANJE
Imd.nedeljnik.rs

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Mladenović
Imd@nedeljnik.rs

Brifing

4 | Uvodnik
Veljka Lalića
Sve je Semper idem

5 | Lice nedelje
Željko Obradović

6 | Energetika
Kad stane
Rafinerija

8 | Crna Gora
Koliko je sati?

10 | Ante Tomić
Zašto sam protiv
legalizacije

ANALIZA ŽELJKA PANTELIĆA

Rat sa Ukrajinom, i pored toga što ga tako zvanično ne definišu u Rusiji, nije kao rat u Čečeniji, sa Gruzijom ili u Siriji. Reč je o egzistencijalnom ratu za Putina, ratu po kojem će on ući u istoriju. Zato ne treba imati iluzije da će ruski predsednik staviti potpis na mirovni sporazum koji nije sertifikat njegovog trijumfa, teritorijalnog proširenja i priznavanja sfere interesa Moskve

Titov nuklearni avion

Kontroverzno rešenje aerodinamike jedrilice nije se činilo interesantnim Komandi JRV i odustalo se od nastavka rada **28**
Piše Aleksandar Radić

Osmislite život iznova

Savremeni čovek je umoran, anksiozan, identitetski krut, prepun „ja moram“, kao da mu je neko zabranio da kaže „možda nisam taj“ **42**
Piše Milan Damjanac

Krah pred finiš

Kako je McLaren dozvolio sebi toliko grešaka u Kataru i servirao nam najuzbudljiviju završnicu sezone Formule 1 unatrag nekoliko godina **44**
Piše Dejan Potkonjak

Kako znamo da je nešto tema nedelje? Tako što na kolegijumu provedemo sat vremena razglabajući o njoj još u četvrtak, svesni da neke priče ne traju samo nedelju dana. I tako, videćete to već kako budete prelistavali ovaj broj, što se ona, poput nekog refrena ili makar dobre strofe navijačke pesme, provlači kroz više tekstova u Nedeljniku – od uvodnika, preko lica nedelje, pa sve do teksta koji pokušava da objasni šta se zapravo desilo sa Željkom Obradovićem i Partizanom. Dogodilo se tako da je naslovna strana sva u znaku crno-belih, jer je i Srdan Dragojević, koji je Branku Rosiću pričao o mnogo čemu, osvedočeni „grobar“. Njima je ovih dana najteže, pa valjda neku utehu nađu u pisanoj reči...

Među nama:
U novom broju Nedeljnika

PRETPLATA

	SRBIJA
6 meseci	6.500 5.500
12 meseci	13.000 7.999

Dostupno
u digitalnom
formatu
nedeljnik.rs

Tekući račun broj: 205-217464-21. Banka: Komercijalna banka AD Beograd
Potvrdu o uplati pošaljite na adresu: **Nedeljnik, Bulevar kralja Aleksandra 43, Beograd**
ili na mejl **pretplata@nedeljnik.rs** Dodatne informacije na **011/770-81-64**

ONLAJN

WWW.NEDELJNIK.RS

f /NEDELJNIK

t /NEDELJNIK

@ /NEDELJNIKMAGAZIN/

in /COMPANY/NEDELJNIKMAGAZIN

Štampa Rotografika

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodne biblioteke Srbije, Beograd
ISSN 2217-8058
COBISS.SR-ID 188540428

© COPYRIGHT
Zabranjeno preštampanje i
korišćenje sadržaja bez pismenog
odobrenja izdavača.

Zašto Željko (ni)je morao da ode

*Ili zašto je u Srbiji sve i dalje **Semper idem***

Još ne znam šta je Veljko napisao o Željku, a imamo još jednog istaknutog grobara u redakciji (sa sezonskom kartom za sebe i sina), ali sam ovaj naslov dao na kolegijumu, valjda još u sredu, a ne volim naslove unapred, niti ne daj bože zadate teme, pošto najbolji tekstovi uvek odu u neku drugu stranu, kao trileri...

Ali pošto je već moja ideja, da je ja ovde i razložim. Prvo ja mislim da je Željko veći od kluba, pa da je i jasno kome je najveći interes da on ne bude u klubu. Iz prostog razloga: dok je on na parketu, niko ne može da uđe na tribine i skine neki transparent, ili nalupa šamare mirnim navijačima, kao na utakmici reprezentacije. S Trinkljerijem, s Gregom Popovićem, može, i to tako da se na konferenciji priča o utakmici.

TO JE TRENUTNI PROBLEM. ONAJ KOJI ostaje jeste kakva je zemlja u kojoj i penzioneri počnu da je napuštaju. Željko se vratio da ovde dočeka penziju, Novak je u špicu karijere u Beogradu igrao male turnire, da bi se sad selio u Atinu, Vlade Divac nije tu... Da ne nabrajam. Voja Antonić se odselio, na primer.

OVE NEDELJE GLEDAO SAM „SEMPER IDEM“ u Somboru (maestralna predstava, i jednako maestralni Marko Marković, sa pogrešnom Vikipedija stranicom). Ali o tome će Rosić za ovogodišnji broj. I knjiga ima mnogo poglavlja, kao i predstava koja traje šest sati. No, kad u tom najlepšem vojvođanskom gradiću, tako nešto kažete čoveku iz obezbeđenja, koji vam pokazuje najveću sliku na Balkanu, kao najbolji kustos, on odgovara: „Ne, Sombor je – zvanično! – najlepší grad u Srbiji.“ Izvinjavam se.

Ali meni je to toliko lepo, kao u Sloveniji ili onome što bi trebalo da bude Srbija – najlepše mesto za detinjstvo i pen-

ziju... A između, ko kakve domete ima... Tako se nekad vratio i Kusturica, Dragojević... Da opet ne nabrajam.

Milan Konjović iz Pariza u Sombor. Trebalo bi sutra i Jokić.

U ZAGREBU SE PROŠLE NEDELJE PO-VAMPIRIO bivši Tuđmanov ministar kulture koji je proterao Pet hrvatskih veštica. I negde mi je iskočio Dežulovićev post, ili je to bio Ante Tomić, nek mi oprostite, u kojem piše kako je tim činom, zapravo, učinio najviše za hrvatsku kulturu. Jer, Dubravka Ugrešić je postala svetsko ime, što ne bi bio slučaj da je ostala da piše u hrvatskim novinama.

Baš kao sa Danilom Kišom, koga smo mi proterali.

I realno to su jedina dva kandidata za Nobela, da su samo normalne godine dočekali.

A onda bismo im, kako ti ide, dizali spomenike i u Beogradu, i u Zagrebu. I to tako što bismo mi tražili neko poreklo Dubravki da joj podignemo spomenik u Beogradu, a Hrvati bi već pronašli neke bunjevačke korene da prisvoje Danila.

ALI EKSTREME TREBA OSTAVITI VELIKOM SVETU.

Zemlja iz koje odlaze i penzioneri nema budućnost, koliko god to apsurdno zvučalo.

Kao kod Lebovića, koji se na kraju vratio. Pa nam je ostavio to veliko delo.

U ZEMLJI U KOJOJ JE SVE manje ljudi, to postaje egzistencijalni problem.

Ti ni u firmi možeš da se oslanjaš samo na ljude koje voliš.

Kako je kad se to radi u državi, posmatramo već neko vreme.

ŽELJKO JE TU NAJBOLJI PRIMER. PODIGAO je košarku. I Zvezdu. Partizan naravno.

I da tu ne ulazimo u kaos oko fajnal fora i Pantera, koliko u situaciju u kojoj više nije mogao da radi.

To što je Partizan najgledaniji u Evropi, samo govori da će uspeti evropska NBA.

To je ono pravilo sveta u kojem živimo – što ne može novac da reši, može da reši mnogo novca.

ALI TO JE I MOTO DANAŠNJE vlasti. Samo alanfordovski...

Kako to izgleda, baš kao Sir Oliver da ga je napravio, videli smo na poslednjim lokalnim izborima.

Predsedniku se priviđaju studentski batinaši, dok je Vlada Mandić imao neku utakmicu tamo.

Mi odavno nemamo izbore, već glasanje. Za izbore treba da imaš izbor.

Ali to je onda referendum, što pametni ljudi odavno pričaju.

I to je studentska lista. Ako izgubi i mladost ove zemlje.

Onda smo mi za to glasali...

KREĆE KUKANJE NA REDOVE NA BATROVCIMA, iako je obećanje bilo da ćemo biti rupa na tepihu.

I Evropa doduše ide tim stazama. Novi „Semper idem“. I Sombor i Beograd bili su najdivniji gradovi, za mene Beograd balkanski, a Sombor vojvođanski, pošto su bili melting potovi.

A to sad ruši i nacija koja je na tome nastala. Amerika.

EVROPA SE PRIBLIŽAVA TRIDESETIMA. KAD KREĆE da brani sebe.

I to tako što se brani od nepoželjnih Evropljana. Ovog puta to je prva uradila Britanija, kada su najzatvoreniji među njima smislili taj izraz „Trash Europe“. I sad ih jedva čekam u nekoj Španiji ili Grčkoj u redu za slikanje.

Semper idem, momci. Škljoc! **N**

LICE NEDELJE
NEBOJŠA BABIĆ

*Voleo bih da ljudi
konačno počnu da veruju
jedni drugima, da pruže
ruku, da jedni druge
ohrabre, da shvatimo svi
da smo ispod iste grane
rođeni na ovoj zemlji.*

**Željko
Obradović**

NAJTROFEJNII EVROPSKI
KOŠARKAŠKI TRENER SVIH
VREMENA

SANKCIJE NIS-u „BEZ DOBRIH VESTI“

Ne samo razočaran nego i iznenađen

Srbija se nadala da će dobiti privremenu licencu za poslovanje NIS-a, koja bi omogućila nastavak rada Rafinerije u Pančevu. To se do početka ove nedelje nije dogodilo

Piše Milica Rilak

Predsednik Srbije Aleksandar Vučić je u obraćanju posle sastanka sa članovima energetske timova rekao da „nema dobre vesti“ i da nismo dobili pozitivnu odluku iz SAD.

Srbija se, podsećamo, nadala da će dobiti privremenu licencu za poslovanje NIS-a, koja bi omogućila nastavak rada Rafinerije u Pančevu, jedinog domaćeg proizvođača goriva.

„Nedvosmisleno je da Rusi ne žele da prodaju i da im se ne prodaje. U pitanju je politika, ali oni su vlasnici. Mi imamo mnogo muka sa tim, ali ni Amerikance to ne interesuje, već samo njihovi geopolitički interesi“, ocenio je Vučić.

Dodao je da ne samo da je razočaran nego i iznenađen, „pošto ne vidim šta su oni time dobili, ne razumem ni šta su radili“, izjavio je on.

Rekao je i da se trudio da analizira situaciju iz njihovog ugla, ali da mora da prizna da „nisam sasvim shvatio šta rade“.

PRESTANAK RADA RAFINERIJE

NAJAVIO JE DA ĆE MINISTARKA ENERGETIKE Dubravka Đedović Handanović obavestiti NIS da nema naznaka da će Amerikanci imati licencu, što će, prema njegovim rečima, najverovatnije dovesti do prestanka rada Rafinerije.

„Oni gube dnevno 370.000 evra dok radi ovako (u režimu ‘tople cirkulacije’), i njihova je stvar kada žele da ugase rafineriju. Mi smo dozvolu za gašenje dali“, izjavio je Vučić, uz napomenu da „ne želimo bilo koga da obmanjujemo lažnim dobrim vestima, jer tih dobrih vesti iz Vašingtona jednostavno nema“.

Vučić je naveo da smo nastavili sa uvozom derivata ali da je problem sa skladištima zato što su „puna do čepa“.

Prva „teška“ posledica, međutim, može da dođe iz finansijske sfere, ukoliko prestane platni promet sa NIS-om, pošto naše banke zbog saradnje sa tom kompanijom mogu da potpadnu pod sekundarne sankcije.

„Danas smo se dogovorili, na svoj rizik, da do

kraja nedelje obezbedimo platni promet. NIS ima dovoljno vremena da isplati plate, dobavljače i da pripremi radnike za ono što sledi. Posle toga merićemo dan za danom, jer nećemo da nam bude uništen finansijski sistem“, rekao je Vučić.

DETALJNO STANJE REZERVU

VUČIĆ JE I U OVOM OBRAĆANJU naveo količine goriva kojima Srbija raspolaže, uveravajući građane u stabilnost snabdevanja.

„Naručili smo još 29.000 tona dizela, plus 20.000 tona dizela, 5.300 tona kerozina, 38.000 tona benzina“, nabrojao je Vučić.

Kada je reč o robnim rezervama, on je precizirao: „Imamo u Pančevu 24.400 tona dizela, 20.000 tona u Kovinu, 9.500 tona u Požegi. Ukupno 53.900 tona samo u robnim rezervama.“

Tome je dodao i podatke o obavezanim rezervama u Smederevu, Ledincima i Kovinu.

LOGISTIKA KAO GLAVNI IZAZOV

VUČIĆ JE NAGLASIO DA PROBLEM NIJE u količini goriva, već u načinu dopremanja do pumpi usled novih okolnosti.

„Ono sa čim imamo problem, to je logistika“, rekao je on, objašnjavajući da cisterne sada moraju da preuzimaju gorivo sa udaljenijih lokacija. Ipak, odbacio je mogućnost uvođenja restriktivnih mera.

„Ne mislimo da je potrebno par-nepar da radimo, bilo šta“, izjavio je predsednik, poručujući da će država do 15. januara završiti ceo proces i obezbediti stabilno snabdevanje.

OBUSTAVA RADA

U RAFINERIJU NAFTE PANČEVO U UTORAK po podne počela obustava rada proizvodnih postrojenja usled nedostatka sirove nafte za preradu, nastalog kao posledica sankcija koje je Ministarstvo finansija SAD uvelo prema kompaniji NIS, saopštila je ta kompanija.

„Aktivnosti u Rafineriji nafte Pančevu tokom procesa obustave rada postrojenja organizovane su na taj način da rafinerijska postrojenja budu spremna za start čim se za to steknu uslovi.“ **N**

**DUGOROČNI
UGOVOR O
SNABDEVANJU
GASOM KOJI
SRBIJA IMA SA
RUSIJOM ISTIČE
KRAJEM OVE
GODINE**

Ugledala sam se na žene koje su bile spremne da počnu iznova

Diplomirana inženjerka arhitekture Dušana Topalski proglašena je za „Inženjerku 2025. godine“ u okviru inicijative koju su pokrenuli istoimeno udruženje, Privredna komora Srbije i Siemens Srbija, a podržale kompanije Xiaomi i Comtrade. Njihov cilj je da kroz lične primere žena u srpskom inženjerstvu inspirišu mlade, posebno učenice srednjih škola, za ovu široku i značajnu struku.

Kako doživljavate ovo priznanje i da li osećate odgovornost da kao „Inženjerka za 2025. godinu“ razbijate predrasude o inženjerstvu kao muškom zanimanju?

Titula koja mi je dodeljena za mene predstavlja veliku odgovornost. Odgovornost prema sebi da i ubuduće budem primer dobre prakse. Odgovornost prema samoj inicijativi „Inženjerka godine“ koja je prepoznala dobrobit mog rada za zajednicu, a pogotovo da budem primer mladima.

Mislim da je predrasuda o inženjerstvu kao isključivo muškom zanimanju razbijena. U praksi žene su u inženjerstvu na različitim pozicijama i na različitim poslovima. Žene su i ranije bile inženjerke, supruge, majke, neke i preduzetnice. Imam utisak da su se danas ohrabrine da izađu iz zone senki kolega, bračnih partnera i prijatelja, i da žele da se javno predstave. Da više nemaju strah da će biti omalovažavane ili potcenjivane, jer su žene u tzv. muškoj branši.

Rekli ste da, kao osnivačica biroa „Profectum“ iz Novog Sada, ne gradite samo objekte već i kulturu poverenja i međusobne podrške ženama. Kako u praksi izgleda taj spoj arhitekture i ženske solidarnosti u poslovnom svetu?

Zajednica u mom birow nije nastala planirano već iz potrebe. Kada sam počinjala, bila sam sama i znala sam koliko je teško nositi ceo teret poslovanja bez oslonca. Zato sam, kako je firma rasla, birala da

gradim model u kojem je podrška jednako važna kao i stručnost. Umesto da tražim „savršene“ biografije, gledala sam žene koje su bile spremne da počnu iznova, one koje su imale volju, ali su im nedostajali sigurnost i prostor da ponovo veruju u sebe.

U „Profectumu“ je svakodnevnica organizovana tako da žene imaju stabilnost i razumevanje: fleksibilnost kada prolaze kroz turbulentan period, mentorsku pomoć kada ulaze u nove faze karijere, hrabrenje kada sumnjaju u sebe. Moj način vođenja nikada nije bio hijerarhijski već zasnovan na empatiji, poverenju i zajedničkoj upornosti. Takođe, pored primarne zajednice preduzeća koje vodim, gradila sam i mrežu saradnika. Jedna drugoj dajemo podršku i oslonac kako bi rad u struci bio lakši i lepši.

Javnost vas je upoznala ne samo kao inženjerku već i kao suprugu i majku troje dece. Šta biste poručili

devojkama koje se plaše da inženjerska karijera ne ostavlja dovoljno prostora za porodicu?

Dinamika vođenja sopstvenog biznisa sa privatnim životom je stvar organizacije i vežbe. Namera da budem preduzetnica postojala je još od gimnazijskih dana. Po završetku studija bila sam sama, bez bračnog druga i dece, ali sam planirala porodicu i paralelno s tim početak preduzetničke karijere. Dobro informisana o propisima, otvorila sam firmu koja je išla u korist planiranim trudnoćama. Toliko sam se dobro isplanirala da sam mogla da ih imam tri. Šalu na stranu, nije bilo lako, radila sam do početka devetog meseca u svakoj trudnoći. Prve dve trudnoće su bile fizički lakše, ali ova poslednja je bila najbezbriznija, jer sam imala tim dragih saradnica koje su radile odličan posao kada ja to nisam mogla.

Ne dolaze obaveze i složenost života odjednom. Sve ide postepeno. Da bismo se snašli u svim ulogama, treba da se pripremimo, želimo to i na kraju uživamo da ih igramo.

Na svečanosti povodom dodele priznanja je istaknuto da inženjerstvo nije samo proračun već i „iskra koja se upali kada mašta dobije prostor“. Kako biste mladim devojkama približili tu kreativnu stranu inženjerstva?

Arhitektura nije samo profesionalni poziv već način života. Ona nas uči da posmatramo život na svim mogućim nivoima. Imala sam čast da budem student u jednoj od generacija kojima je predavao profesor Ranko Radović. Na prvoj godini nas je učio da posmatramo svet oko sebe – prostor, ljude, objekte, živote ljudi u tim prostorima i objektima, da sebi pričamo to što vidimo. U meni je to bila iskra koja je pokrenula maštu, a prostor je bio neograničen. Arhitektura je neograničeno veliki prostor za rad, a sloboda koju imamo nema granice. Ukoliko vidite da imate i malu iskru kreativnosti i širine u razmišljanju, arhitektura je sjajna delatnost, samo je prigrлите i pustite je da vas vodi.

CRNA GORA ĐUKANOVIĆ I VRIJEME

Care, gospodare, koliko je sati?

Cijene skupocjenih časovnika koje je bivši predsjednik nosio u javnim prilikama, prema procjeni ASK-a, kretale su se od desetak do čak šezdeset hiljada eura koliko je, tvrdi se, neophodno izdvojiti za sat marke Breguet Classique Tourbillon Thermometer

Piše Petar Komnenić (Podgorica)

VEĆ SKORO DVIJE DECIJE TRAJE INTERESOVANJE CRNOGORSKE I regionalne javnosti za dragocjenu kolekciju časovnika bivšeg šefa države Mila Đukanovića. Iako je na visokim državnim funkcijama, sa kraćim pauzama, bio skoro tri decenije, nadležnima nije prijavio nijedan ručni sat iz kolekcije koju je, pet godina nakon njegovog pada sa vlasti, reformisana Agencija za spriječavanje korupcije procijenila na najmanje 225.000 eura.

I ta se procjena odnosi isključivo na komade koje je Đukanović ležerno nosio na javnim događajima i koje su forenzičari procjenjivali na osnovu fotografija koje su tokom godina objavljivali crnogorski mediji.

AGENCIJA JE NEDAVNO DONIJELA ODLUKU DA je Đukanović tokom posljednjeg predsjedničkog mandata, odnosno u periodu po prestanku funkcije, podnio izvještaje o prihodima i imovini sa netačnim i nepotpunim podacima, jer nije prijavio pokretnu imovinu pojedinačne vrijednosti veće od 10.000 eura.

**ĐUKANOVIĆ SE
NITI JEDNOM
RIJEČJU NIJE
OSVRNUO NITI
IZJASNIO - DA
LI JE VLASNIK
SATOVA KOJE
JE ASK U OVOM
POSTUPKU,
UZ POMOĆ
FORENZIČARA,
IDENTIFIKOVAO
NA OSNOVU
MEDIJSKIH
ARHIVA**

Ovu inicijativu je još 2019. podnijela Mreža za afirmaciju nevladinog sektora. Ta je inicijativa bila glatko odbijena od prethodnog menadžmenta ASK-a, ali je kasnije MANS-ovu žalbu uvažio Upravni sud, kome Đukanović može da se žali i na posljednju odluku koju osporava.

Agencija je angažovala dva vještaka, jednog digitalne drugog ekonomske struke, koji su sa medijskih fotografija utvrđivali o kojim se modelima radi, a na osnovu aukcijskih sajtova procjenjivali i njihovu vrijednost.

Cijene skupocjenih časovnika koje je Đukanović nosio u javnim prilikama, prema procjeni ASK-a, kretale su se od desetak do čak šezdeset hiljada eura koliko je, tvrdi se, neophodno izdvojiti za sat marke Breguet Classique Tourbillon Thermometer, koji je u jednoj zabilježenoj situaciji krasio Đukanovićevu ruku.

To je zapravo i jedini sat nad kojim je Đukanović priznao vlasništvo navodeći da ga je na poklon dobio još devedesetih i prije donošenja Zakona o spriječavanju korupcije. Od koga je dobio i čime je zaslužio tako vrijedan poklon, Đukanović nije precizirao. Nije pojasnio ni zašto taj vrijedan komad pokretne imovine nije naveo u moru narednih imovinskih kartona koje je tokom decenija svoje vladavine podnosio. U tim kartonima nema niti jednog časovnika od onih koje je sa fotografija analizirao ASK.

ĐUKANOVIĆ JE REAGOVAO BURNO NA NALAZ ASK-a. „Odluka odiše zlom namjerom, sklonošću falsifikovanju činjenica i prećutkivanju presudno važnih informacija, kao i beznadežnim pravnim diletantizmom. ASK i njen čelnik u VD statusu su baš uporni. Nažalost, ne u zakonitom izvršavanju svoje systemske uloge već u politikantskoj misiji uzaludnog dokazivanja navodnog nezakonitog ponašanja ranije Predsjednika Crne Gore.“

Međutim, Đukanović se niti jednom riječju nije osvrnuo niti izjasnio – da li je vlasnik satova koje je ASK u ovom postupku, uz pomoć forenzičara, identifikovao na osnovu medijskih arhiva. Optužio je rukovodstvo ASK-a za „političko ćeranje“ ali je izbjegao da odgovori zašto u njegovom kartonu nema ni tog jednog vrijednog sata nad kojim ne spori vlasništvo.

Da ga ne podsjećamo da na spisku ASK-a nema ni vrijednih satova koje je navodno dobio od Žaka Širaka i Havijera Solane, kako je još 2006. godine priznao u emisiji „Utisak nedjelje“, kod Olje Bečković.

Zamjenik izvršnog direktora MANS-a Dejan Milovac nedavno je kazao da Đukanovićovo nepriavlivanje imovine podrazumijeva eventualnu prekršajnu odgovornost, ali da odluka ASK-a u vezi sa skrivenim satovima može i mora da bude tek početak mnogo šire provjere stvarne imovine Mila Đukanovića. **N**

AUTOR FOTOGRAFIJA: JAKOV SIMOVIĆ

Pet preduzetnica iz Srbije dobile 50.000 funti za razvoj svog biznisa

Vojnički hleb iz Prvog svet-skog rata pretvoren u savremeni pekarski brend, održivi nameštaj od recikliranih materijala, organski BIO eliksiri za biljke, e-bike ture koje spajaju prirodu i lokalne domačine, bezalkoholni liker od lavande sa čačanskih polja – to su biznisi pet preduzetnica iz Srbije koje su osvojile grantove od po 10.000 funti kroz program „Snažne i važne“ koji sprovodi NALED, a finansira Britanska ambasada u Srbiji. Grantovi su im dodeljeni u okviru CORE Days konferencije u Beogradu.

– Britanska ambasada sa iskrenim oduševljenjem podržava NALED-ov program „Snažne i važne“ jer verujemo da osnaživanje žena da budu ekonomski samoodržive jeste ključ ka inovacijama i postizanju inkluzivnog rasta. Tokom ovih 16 dana aktivizma da se spreči nasilje nad ženama, „Snažne i važne“ nas podsećaju da je važno i da gradimo pozitivne okvire, poput ovih, koji će ženama i devojkama omogućiti da ostvare svoj puni potencijal – istakao je Edvard Ferguson, britanski ambasador u Srbiji.

Grantove su u konkurenciji od 80 prijavljenih dobile Ana Tomašević iz Čačka (Eden Origin, ViolaVerde), Biljana Jako-

vlević iz Sremske Mitrovice (TAIN, Hleb naših predaka), Nevena Vujašinović iz Novog Sada (Cherry Art Hub, Održivi nameštaj i enterijer), Sonja Janičić iz Vrbasa (FDS Studio Provansa, Brigid BIO Krug) i Tatjana Anić iz Beograda (Explore Balkans, E-bike Srbija – održivi turizam za novu generaciju).

– U pričama naših dobitnica je sve ono što želimo da vidimo u ekonomiji: inovacije, održivost, cirkularnost, zdra-

va hrana, turizam koji povezuje prirodu i zajednicu, poljoprivreda koja čuva planetu, dizajn koji traje i proizvodi koji čine sponu nasleđa i modernosti. Radićemo na tome da se ovaj program širi, da iskustva naših dobitnica formulišemo u preporuke za javne politike, da naredno izdanje Sive knjige obuhvati mere koje će olakšati pristup fondovima, omogućiti rodno osetljivo budžetiranje i otvoriti put za žensko liderstvo – objašnjava izvršna direktorka NALED-a Violeta Jovanović.

Grantovi će preduzetnicama omogućiti nabavku opreme, unapređivanje proizvodnje, širenje prodaje i digitalnog nastupa, kao i brže pozicioniranje na domaćem i međunarodnom tržištu.

– Podrška ženama koje stvaraju održive, inovativne i hrabre biznise nije samo ulaganje u njihovu ekonomsku nezavisnost, već i u razvoj lokalnih zajednica i budućnost naše privrede – naglasila je ministarka Tatjana Macura.

O dobitnicama je odlučivao Odbor za grantove koji su činile predstavnice Britanske ambasade u Beogradu, Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Kabinetu ministra bez portfelja za rodnu ravnopravnost, Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija i NALED-a.

Britanski ambasador Edvard Ferguson

JESI LI VIDEO OVO?

Može li marihuana spasiti našu poljoprivredu?

Spomenete li im legalizaciju trave, možda samo jedan od petorice naših ljudi bi se oduševio mogućnošću da slobodno smota i zapali. Ostalu četvoricu uzbudio bi biznis i odmah bi na komadu papira skontali kako će na dva hektara oranice već od druge žetve svaki zaraditi deset milijuna eura

Piše Ante Tomić

Nepokoreni Petroviću, Jučer sam se vratio s kratke, šestodnevne turneje po francuskim knjižarama, i koliko god uživam u ovakvim prilikama, u jednoj lijepoj, uređenoj europskoj državi, među dragim i srdačnim narodom, toliko mi je bolno kad se sjetim štenare iz koje dolazim i u koju ću se vratiti. Evo, na primjer, poljoprivreda. Obilje svakovrsnog mesa, ribe, sireva, povrća, bezbrojni domišljati načini na koje su namirnice obrađene i prezentirane, čistoća i ljubaznost prodavača, sve je u Francuskoj superiorno.

Naši se idioti vole bahatiti kako se nigdje ne jede kao u nas, a jede se zapravo bolje, samo što naši idioti nisu putovali. Lutajući u nedjelju ujutro ulicama Saint-Gaudensa u jednom sam se trenutku zatekao pod arkadama tržnice. Ponudu hrane kakvu sam vidio u provincijskom gradiću od dvanaest hiljada stanovnika na dalekom istoku zemlje, na samoj granici sa Španjolskom, ne pamtim da sam vidio ni na Kalenića pijaci ni na zagrebačkom Dolcu. A ono što me je dodatno zgranulo bile su cijene, za trećinu ili čak upola niže nego u nas. Majke mi, Dražo, isplatilo bi se preseliti ovdje. Više bih ušparao da živim u Francuskoj.

Usput, cijene na tržnicama, zar nije čudno kako se one formiraju? Meni je to jedna od najvećih misterija čovječanstva.

Tko određuje koji iznos valja flomasterom našvrljati na karton iznad hrpe tikvica ili krastavaca veća je nepoznanica nego tko smišlja viceve. Živahni ekonomski model na otvorenome funkcionira po nekome svome unutrašnjem mehanizmu, usmenim dogovorom, brzim usklađivanjem, bez mnogo priče, gotovo telepatski, ali besprijekorno, strogim poštovanjem omjera ponude i potražnje, koji se zbog različitih razloga neprestano mijenja, iz dana u dan, iz sata u sat, katkad čak iz minute u minutu.

Mnogo je tu varijabli, tko je došao, a tko nije, je li roba sezonska ili izvansezonska, prodajete li je ujutro ili oko podneva, je li kiša ili sunce, jeste li u središtu, sa štandom na glavnoj pješačkoj žili, ili završeni na margini... Sustav se spretno uštima nevidljivim komunikacijskim kanalom. Da to netko pokuša simulirati izvan prirodnog okruženja, trebao bi mu složen i skup softver. Kompjutoru s mnogo gigabajta memorije trebalo bi neko vrijeme da procesuirao podatak koji je seljanki s osam razreda osnovne škole u sekundi poznat.

Ali, da se vratim u Francusku. Posljednjih sam je godina dobro upoznao, proputovao u svim smjerovima, kroz prozore vlakova gledajući seljake kako se u dugačkim redovima vinograda uspravljaju s gajbama grožđa na ramenima. Vozio sam se uz kilometarske nasade jabuka, nakon

kojih su slijedili još dulji nasadi paradajza i luka. Prolazio pored farmi na brežuljcima ispod kojih su se talasala žuta polja pšenice, pored krava što su ležale na pašnjacima, izvaljene kao neke debele lijene gospođe na kaučima. I do dana današnjeg se nisam naviknuo kako su ovdje vrijedni. Vjerojatno su im upravo zbog toga tržnice jeftinije od naših.

Oni stvarno jedu ono što sami uzgoje, nije kao kod nas, gdje nakupci u Kaufflandu uzmu španjolske breskve i samo iznad njih stave natpis „Breskve iz Kaštel Kambelovca“. Prijatelj agronom otkrio mi je da Francuska ima osam stotina poljoprivrednih škola. Cijenjene obrazovne ustanove pohađaju divno odgojena, skromna i marljiva seoska djeca s ozbiljnom namjerom da jednog dana naslijede i unaprijede obiteljska imanja. Nije to kao u nas, gdje srednje poljoprivredne škole obično upisuju propalice i bitange koje se nigdje drugdje nisu mogle upisati. I koje se kasnije većinom i ne zaposle u poljoprivredi, nego naprave karijeru u kavačkom klanu.

Kod nas na poljima raste samo šikara, gomila se građevinski otpad i hrđaju stari špaheri. Zgranem se koliko čak i vrhunске, čudesno plodne zemlje u Slavoniji i Vojvodini leži neobrađeno. U Francuskoj svake jeseni naprave valjda sto milijardi butelja vina, iz Nizozemske izvoze šlepe matovilca, iz Njemačke krušaka, čak i

u bezvodnom Izraelu, u kamenoj pustinji, rastu breskve i tulipani, a ovdje se, u vražju mater, ništa ne isplati. Ma, da se ubiješ, ne valja. Jalova nekakva ova naša zemlja. Ne možeš je ni prodati ni darovati.

Seljaci su se u mom imotskom kraju posljednjih desetak godina pomamili za turizmom. Svi grade vile s bazenima da ih iznajmljuju stranim gostima. I taj im je biznis lijepo uspio, gosti u velikim brojevima dolaze da se biciklima voze po okolici, veru se sivim klisurama, razgledavaju Modro i Crveno jezero. Samo ih jedna stvar zbunjuje, šikara i stari špaheri u poljima. Kad strani gosti pitaju zašto se zemlja ne obrađuje, Imočani lažu da je sve minirano, premda je rat bio još prije trideset godina, a i front je uostalom bio daleko, pedesetak kilometara od njih.

Samo možda jedna poljoprivredna kultura uzbuđuje mlade u mom rodnom kraju. Kad dangube sa čačalicama u zubima u seoskoj gostionici na televiziji vide vijest da je nekoliko desetaka kilograma marihuane, ulične vrijednosti pet ili šest milijuna eura, zaplijenjeno nedaleko njih, na graničnom prijelazu Vinjani Donji, svi bi odjednom poletno skočili na traktore da oru i siju i žanju. Fantaziraju kako bi počupali loze što ih je pokojni did posadio i s kraja na kraj parcele gusto posijali prvorazrednu, domaću indijsku konoplju.

Zatekao sam se jednom među njima u

raspravi treba li legalizirati lake droge i bio sasvim usamljen u stavu da ne treba. Da je bolje ne zajejavati se s time. Argument mi je bio sljedeći. Treba li zaista jedan narod, u kojemu neiskorijenjivo živi tragična zabluda kako šofer koji popije ima bolje replekse od onoga trijeznoga, još i pogubni eksperiment s canabis sativom?

„Pa, dobro“, predložio je na to netko bojažljivo, „možda da pokušamo samo u medicinske svrhe?“

„Medicinske svrhe?!“, zavikao sam za-prepašteno. „Ti bi u zemlji gdje je svaki drugi građanin otišao u invalidsku penziju legalizirao marihuanu u medicinske svrhe? Koji je smisao toga? Dozvoliš li je samo teškim bolesnicima, tko će ti uopće ostati?“

Da ovdje dopuste travu za medicinsku upotrebu, nagađam kako bi najkasnije za pola godine Svjetska zdravstvena organizacija zabrinuto primjetila da je broj oboljelih od karcinoma u Republici Hrvatskoj tajanstvenim slučajem porastao za cijelih dvije tisuće posto. Svi bi imali dozvolu za kupovinu. Pa i da nemaju dijagnozu crno na bijelo, dokument koji je izdala nadležna liječnička komisija, Hrvati bi se snašli za drogu, barem na tuđe papire.

Ne, dragi moj Dražo, koliko god se inače trudim biti slobodouman, legalizacija lakih droga nije za povodljive budalaše poput nas. I pritom se toliko čak i ne bojim da ćemo neoprezno zaglaviti u ovi-

snosti i pušiti četrdeset džointa dnevno, koliko strepim od druge pojave koja u našeg svijeta izaziva neobuzdanu žudnju s drhtanjem i vrtoglavicom. Trava bi nas nepromišljene i detinjasto pohlepne privukla prilikom za brzu zaradu, a to je zaista naša prava droga, to je supstanca kojom se nezasitno razvaljujemo.

Spomenete li im legalizaciju trave, možda samo jedan od petorice naših ljudi bi se oduševio mogućnošću da slobodno smota i zapali. Ostalu četvoricu uzbudio bi biznis i odmah bi na komadu papira skontali kako će na dva hektara oranice već od druge žetve svaki zaraditi deset milijuna eura. Bistri kakve ih je Bog dao, oni bi, naravno, legalnu marihuanu prodavali po cijeni koju ima ova današnja ilegalna, i ne pomišljajući kako njihova poljoprivredna kultura, u času kad je svi budu slobodno mogli saditi, već po prostom zakonu ponude i potražnje, vjerojatno neće biti skuplja od mladog luka. Ovoga naoko beznačajnog detalja sjetili bi se, daka-ko, prekasno.

Jasno mogu vidjeti kako bi nas marihuana upropastila gore nego je ijedna druga droga ijednog narkomana koji je ikada živio. Naš bi narod, uspaljen na pare, odmah krenuo bjesomučno preoravati pšenicu i suncokret i čupati vinograde, voćnjake i maslinike. Po svim raspoloživim poljoprivrednim površinama zasadili bismo valjda pedeset milijardi stabljika. I to bi niklo u vražju mater. Rekordan urod. I tada bi nastupio potpuni užas.

Kad bi u nas legalizirali marihuanu, dao bih se okladiti, Dragoljube, najkasnije idućeg proljeća imali bismo prosvjede domaćih proizvođača. Napušeni seljaci bi kombajnama i traktorima blokirali autocestu i lijeno se ljuljali na Bob Marleyevu „get up, stand up, stand up for your right“, tražeći od Ministarstva poljoprivrede da im isplati obećane poticaje, ili štetu zbog elementarne nepogode, ili zamčenu otkupnu cijenu od sedamnaest kuna i trideset lipa po kilogramu.

Drogirani predstavnik seljaka crvenih bi očiju cucloao slinavi džoint i otpuhivao u kameru, i malo cmizdrio, a malo se histerično smijao, objašnjavajući kakva je sramota da se u Hrvatskoj prodaje nekvalitetna uvozna trava, dok mnogo bolja trava naših proizvođača nepožnjevene trune na njivama. Prosvjed bi završio ogorčenim bacanjem tisuća bijelih džointa ispred Vlade. **N**

Zašto se ne treba naginjati kroz „prozor“

Sarajevo safari, vredanja u „Skenderiji“ i zaboravljeni gestovi

Kada je mladi Matej Periš iz Splita 2021. godine bio u Beogradu sa prijateljima radi novogodišnjih praznika i nestao, nažalost sa tragičnim krajem, Beograd je pokazao svoje veliko srce. Bilo je zaista za svaku pohvalu kako su se tim povodom poneli patrijarh Porfirije, tadašnji zamenik gradonačelnika Beograda Goran Vesić, i mnogi Beograđani. Kako nestane tako brzo taj duh empatije u susretu sa narativima koji određuju i kvalifikacione „prozore“?

T o što se ne treba naginjati kroz „prozor“ nema u ovom slučaju nikakve veze sa čuvenom Selmom „Bijelog dugmeta“ koju je napisao pesnik Vlado Dijak, a ne Duško Trifunović kako mnogi misle, a koji je napisao neke od drugih najboljih pesama ovog benda.

Nekada je teško pratiti novogovor sportskih novinara. Prošla su vremena kad su novinari za Japan govorili obavezno „Zemlja izlazećeg sunca“, a za nešto što se desilo prošle godine u poređenju sa aktuelnom, govorili „u odnosu na lane“ (najviše su tu reč „lane“ koristili ekonomski novinari). U TV prenosima i analizama košarkaških utakmica, četvrtina je odavno deonica, kao da je Ljig–Preljina, dok je spisak igrača koji ima trener postao „roster“. Kao što u kladionicama ima sve više bustova i slotova. Bonus je odavno u košarci. Sad i u kladionicama. Uvek se traži „em-vi-pi“ (MVP). Bitna je „tranzicija igre“. Za ovakav novogovor ni ministar kulture Nikola Selaković ne bi lako našao adekvatnu „ćirilicu“ kontraofanzivu. Ali ima i

narodskih reči u novogovoru sportskih novinara. Termini za kvalifikacije reprezentacija (u fudbalu pre svega, ali i u košarci) sad su „prozor“.

E sad, nezavisno od toga da li je u sarajevskoj dvorani „Skenderija“ bio „prozor“ ili „pendžer“, komšijski derbi BiH i Srbije u kvalifikacijama za Mundobasket obeležilo je vredanje Srba i njihove reprezentacije. Tako se ovaj košarkaški „prozor“ nadovezao na nedavno zatvoreni „prozor“ kvalifikacija za Svet-sko prvenstvo u fudbalu obeležen regionalnim šovinizmom. U standardna

Koliko li je samo hrvatske navijače koji su ovog novembra u „prozoru“ u Podgorici skandirali „ubij Srbina“ i „za dom spremni“ interesovao „historijski“ susret iz 2003. Svetozara Marovića, prvog i jedinog predsednika Državne zajednice Srbije i Crne Gore, i Stjepana Mesića, predsednika Hrvatske?

Piše Zoran Panović
programski
direktor
Demostata

vredanja navijača sa prostora bivše Jugoslavije, uključeni su i navijači Mađarske i Rumunije. Koliko se da razumeti spirala, bosanski navijači cene mađarske koji su u netrpeljivosti sa rumunskim koji nose transparent posvećen Ratku Mladiću, pa ih Bosanci ne podnose, dok su hrvatski i albanski navijači „braća po oružju“...

„Srce za Halida“ povodom smrti Halida Bešlića, ispoljeno i u Srbiji i Republici Srpskoj, nije uticalo na generalne narative i odnose, pa i drugačiju atmosferu u „Skenderiji“.

Koliko li je samo hrvatske navijače koji su ovog novembra u „prozoru“ u Podgorici skandirali „ubij Srbina“ i „za dom spremni“ interesovao „historijski“ susret iz 2003. Svetozara Marovića, prvog i jedinog predsednika Državne zajednice Srbije i Crne Gore, i Stjepana Mesića, predsednika Hrvatske? Bila je

to i prva zvanična poseta jednog predsednika Hrvatske Beogradu od raspada SFRJ. Tom prilikom su se Marović i Mesić izvinili za sva zla ili štetu koje su građani ove dve države počinili jedni drugima. Ma koga to sad zanima. Hrvatski navijači ne prihvataju izvinjenje crnogorskih navijača za Dubrovnik. Ne prihvataju „simboličnu ispriku“ koju je Mesić prihvatio od Marovića.

Indikativan je bio kvalifikacioni meč za prvenstvo Evrope u Nemačkoj 2024. između Crne Gore i Srbije u Podgorici 27. marta 2023, od UEFA proglašen događajem povećanog sigurnosnog rizika. Navijači Srbije tokom utakmice zapalili su NATO zastavu, razvili transparent sa slovom „Z“, simbolom ruske agresije na Ukrajinu, klicali Ratku Mladiću i nazivali Albance pogrđnim imenima. Uoči susreta videne su i lepe scene – devojke sa srpskom zastavom bile su među domaćim navijačima, koji su aplauzom pozdravili himnu Srbije „Bože pravde“. Crnogorski navijači su razvili transparent „Mi smo Crna Gora“ i ostali nemi na poziv da se skandira „Kosovo je Srbija“.

Specijalni rat – stara tema iz oblasti „opštenarodne odbrane i društvene samozastite“ iz vremena SFRJ, jedno je od najčešće korišćenih sredstava Vučićeve propagande u dinamici navodnog podrivanja države u sinhronizaciji spoljnog i unutrašnjeg neprijatelja. Ali to što Vučić manipulativno koristi „specijalni rat“, to ne znači da nema elemenata nečega što bi se pod to moglo podvesti. Baš kao što je opšte mesto citiranje Kisindžera – „Možda jesam paranoičan, ali to ne znači da me ne prate“, ili „To što sam paranoičan ne znači da mi ne rade o glavi“.

Ovog novembra srpski predsednik je najavio da će angažovati najbolje advo-

Jedan od kafanskih mitova iz vremena komunizma bio je da je Stevo Krajačić rekao Slobodanu Peneziću Krcunu - nismo vas dovoljno pobili u Jasenovcu. Svedoci epohe su me uveravali da je bilo apsolutno nemoguće da se jedan komunista u to vreme tako obrati drugom. Ni pijan

kate i tužiti medije, među njima i britanski „Gardijan“ i „Dejli mejl“ koji su preneli optužbe protiv njega povodom navodnog učestvovanja u aferi „Sarajevo safari“. Nemački list „Bild“ se ogradio stavljanjem znaka pitanja, ali su stavljanjem Vučićeve slike, kako srpski predsednik inače verziran u medijske manipulacije ispravno primećuje – uticali na javno mnjenje (inače, imao je Vučić nekad mnogo bolja iskustva sa „Bildom“).

„Sarajevo safari“ pretpostavlja da su grupe „snajperskih turista“ učestvovala u ubistvima nakon što su velikim sumama novca plaćali da snajperom gađaju sa brda ljude u Sarajevu tokom rata. Za to hrvatski novinar Domagoj Maretić optužuje i Vučića, a što je nešto što bi se najbliže moglo podvesti pod „specijalni rat“ protiv srpskog predsednika koji je optužbe najoštrije demantovao, naglašavajući da je tokom rata u Sarajevu, dok je tamo boravio kao novinar i prevodilac, nosio samo stativ od kamere. Jedno je kad Vučiću foto-montažom stave kao mladom radikalu u ruke žutu gajbu „jelen piva“ (da je bio Šešeljev potrkko, iako Šešelj kako su mi govorili radikali ne pije alko-

hol), a drugo je kad insinuiraju snajper.

Ko se danas seća da je Vučić, tada kao premijer Srbije, maja 2014. uručio donaciju Opštoj bolnici „Prim. dr Abdulah Nakaš“ u Sarajevu? Odeljenju ginekologije Vučić je donirao uređaj „bebi-term“ (Babytherm 8010) koji pruža kvalitetno termalno okruženje uz pogodnosti lakog pristupa pacijentu novorođenčetu. Vučić je direktorki bolnice dr Sebiju Izetbegović (da, to je Bakirova žena) i lekarima rekao da je želeo da doprinese njihovom radu i da omogućiti da makar jedno dete ima na raspolaganju ovaj uređaj. Priznajući da nije znao o kakvom se tačno uređaju radi i čemu on služi i da mu je Veran Matić sugerisao da bi to bio dobar poklon. Doktorka Izetbegović izjavila je da je reč o lepom gestu srpskog premijera.

Danas, kad Hrvati predvode „specijalni rat“ protiv Srbije, što je režimski narativ u Srbiji, ko se seća naslova iz zagrebačkog „Jutarnjeg lista“ iz 2014. koji prenose i Vučićevi mediji – „Hrvati, a srpski heroji“? Pored ekipe specijalaca Srbije, Makedonije, Rusije, Nemačke i Crne Gore, u dramatičnim akcijama spasavanja i pružanja pomoći u Obrenovcu tokom poplava učestvovali su, bez pompe, i hrvatski specijalci iz Lučkog, Rijeke i Varaždina. Ljude su čamcima izvlačili od rane zore do ponoći. Zna li da je među tim Hrvatima u Obrenovcu bilo i branitelja? „Hvala hrvatskom narodu, hvala specijalcima na velikoj pomoći. Živeli! Ovo se ne sme zaboraviti“, bili su komentari u srpskim medijima. Da li se zaboravilo? Vredi li šta ovaj gest danas u širem smislu?

Da li danas išta znače donacije Srbije u vakcinama protiv kovida svojim susedima? Tada je bio tema vakcinalni turizam. Sećate li se kad je Vučić, na graničnom prelazu Tabanovce, uručio pomoć u „Fajzer“ vakcinama premijeru Severne Makedonije Zoranu Zaevu? Kad su građani BiH i Hrvatske dolazili u Srbiju da se vakcinišu? Aljbin Kurti je s indignacijom odbio srpske vakcine. I ne samo on. Pristalice Mila Đukanovića zavidele su Kurtiju što je odbio srpske vakcine za Kosovo, pa su govorili cinično da one vakcine što je Ana Brnabić, tada premijerka, predala Zdravku Krivokapiću (tada premijer Crne Gore) ne mogu ni tamošnje srpske popove da opsluže. Da li bi danas popovi mogli da okade onoliko kamp prikolicama koliko je nekada barskom prugom kre-

nulo ka Crnoj Gori kao pomoć postradlima od zemljotresa 1979. godine? Gledao sam kao klinac te vozove sa belim kamp prikolicama, kao što sam posle gledao kako se vozovima transportuju do Bara „jugiči“ za Ameriku.

Ima i pomaka: Ko se danas seća operetske špijunske krize sa Makedonijom iz 2017? Više se ne govori da je Skoplje punkt za destabilizaciju, moguće čak i rušenje Vučića, što je jedno vreme bila opsesija beogradskog režima.

Naravno da dobronamerni gestovi ne treba da nivelišu ratne strahote, ali da li baš ništa ne znače posle izvesnog vremena u oporavku od trauma i korekciji narativa? I znače li išta i onima koji su ih učinili u odnosu na neke njihove druge prakse? Ko se seća da je Vlada Srbije, na inicijativu predsednika Vučića, donela odluku da uputi pomoć Hrvatskoj u iznosu od milion evra, za saniranje posledica zemljotresa na Baniji?

Da li danas išta znače donacije Srbije u vakcinama protiv kovida svojim susedima? Tada je bio tema vakcinalni turizam. Sećate li se kad je Vučić, na graničnom prelazu Tabanovce, uručio pomoć u „Fajzer“ vakcinama premijeru Severne Makedonije Zoranu Zaevu? Kad su građani BiH i Hrvatske dolazili u Srbiju da se vakcinišu?

Kada je mladi Matej Periš iz Splita 2021. godine bio u Beogradu sa prijateljima radi novogodišnjih praznika i nestao, nažalost sa tragičnim krajem, Beograd je pokazao svoje veliko srce. Bilo je zaista za svaku pohvalu kako su se tim povodom poneli patrijarh Porfirije, tadašnji zamenik gradonačelnika Beograda Goran Vesić, i mnogi Beograđani. Kako nestane tako brzo taj duh empatije u susretu sa narativima koji određuju i kvalifikacione „prozore“?

Da ne zaboravimo Borisa Tadića: januara 2009. Evropu potresa gasna kriza zbog zategnutih odnosa Ukrajine i Rusije. Zima je jaka, BiH i Sarajevo su u posebno teškoj situaciji. Nema gasa. Hitno je sa „Srbijagasom“ sklopljen ugovor o isporuci 20.000 kubnih metara gasa na sat. Almir Bećarević, direktor preduzeća

„NH gas“, potvrdio je tada da je do sklapanja ugovora došlo pre svega zahvaljujući razumevanju srpskog predsednika Borisa Tadića. Sarajlije, običan narod, ali i politička elita, ocenili su kao izuzetan gest Tadićev napor da Srbija uputi gas građanima Sarajeva. Njih 400.000 bilo je bez grejanja. Tadašnji predsednik SDA Sulejman Tihić naveo je to kao odličan primer kako bi dve države trebalo da sarađuju u teškim vremenima. To što je Tadić rođen u Sarajevu dalo je dodatnu simboliku. Ko se toga seća?

Boris Tadić se konsultovao sa ocem Ljubom, Dobricom Ćosićem i Dragoljubom Mićunovićem da li da ide u Srebrenicu. Mićunović mu je rekao da ide, Dobrica da ne ide, a otac mu je rekao – kako odlučiti sine. Da li se i s kim Vučić konsultovao, to ne znamo. Uglavnom, otišao je na komemoraciju jula 2015. i doživeo pokušaj linčovanja. Onda je krenulo saniranje štete. Da li danas išta znače scene iz 22. jula 2015. kada su predsedavajući i članovi Predsedništva BiH Dragan Čović, Mladen Ivanić i Bakir Izetbegović, u društvu premijera Srbije Vučića, prošetali centrom Beograda, seli u baštu jednog restorana gde su im tamburaši odsvirali „Sarajevo ljubavi moja“ Kemala Montena, a zatim otišli na Kalemegdan gde je folklorni ansambl u srpskim narodnim nošnjama izveo kratak program? Potom su Vučić i Izetbegović odigrali i partiju šaha na Kalemegdanu. Koga to danas zanima?

Možete li sad zamisliti u sličnoj poziciji ministra inostranih poslova BiH Elmedina Konakovića, koji je izjavio da neće uputiti izvinjenje građanima Srbije zbog skandiranja u „Skenderiji“? Za Konakovića je skandiranje, kako kaže, opravdano i da Srbija može očekivati drugačiji odnos tek kada, kako je naveo, „prestane da štiti i kada isporuči BiH optužene za ratne zločine“ kao i kada „počne da poštuje presude međunarodnih sudova“.

Jedan od kafanskih mitova iz vremena komunizma bio je da je Stevo Krajačić rekao Slobodanu Peneziću Krcunu – nismo vas dovoljno pobili u Jasenovcu. Svedoci epohe su me uveravali da je bilo apsolutno nemoguće da se jedan komunista u to vreme tako obrati drugom. Ni pijan. Kao što se zanemaruje često Krcunova jugoslovenska komponenta. Iako nisu bili baš istog senzi-

biliteta i mentaliteta, možda niste znali da su Slobodan Penezić Krcun i Stevan Doronjski dobro sarađivali kao državni funkcioneri. S obe strane, i Krcunove – srbijanske, i vojvođanske Doronjskog, čuo sam od svedoka da su uvek kad je trebalo pomoći drugoj republici oko neke elementarne nepogode naglašavali da se Srbija ne sme osramotiti. I da je Krcun to rekao jednom i prilikom neke elementarne nepogode u Hrvatskoj.

Novembra 2020. Ekaterina Zaharijeva, ministarka spoljnih poslova Bugarske, spustila je evropsku rampu za Skoplje naglašavajući da Severna Makedonija nije spremna za početak pregovora sa EU. Ona je optužila komšije za širenje mržnje prema Bugarskoj i izjavila da Severna Makedonija „ne može s jedne strane da želi da bude u EU i da demokratizuje društvo, a u isto vreme da slavi jednog od najmržnjenijih diktatora – Tita“.

Jedna druga Bugarka, EU komesarka Kristina Georgijeva, te poplavne 2014. podsetila je na regionalnu solidarnost, na primer u slučajevima razornih zemljotresa u Skoplju, Banjaluci, Crnoj Gori...

Može li se na solidarnosti graditi prosveteno antijugoslovenstvo? Pokazalo se teško. Nije da nema te solidarnosti, ali su gestovi nemoćni pred sakralizovanim nacionalnim ratnim narativima. Mile Kitić u rasprodatoj zagrebačkoj Areni ili Nina Badrić u beogradskoj, samo su dokaz da živimo u paralelnim dimenzijama. I od Tompsona do Jakova Jozinovića, dečka iz Vinkovaca koji rasprodaje „Sava“ centre kao Prijovička zagrebačke arene. Nekad se te dimenzije ipak sudare, kao kad Severina podrži srpske studente ili osudi ustaške manifestacije u njenom rodnom Splitu.

Ipak, većina estradnih radnika koji idu tamo-’vamo, trude se da ostanu striktno u svojoj dimenziji – trudeći se da dve dimenzije budu kao dve paralelne prave linije – da se nikad ne sretnu u prostoru. Mada, sama činjenica da neko gostuje tamo ili ‘vamo pokazuje neki stav. Koji samim tim ne može biti do kraja apolitičan. Čak i ako ga neko doživljava kao „težgu“, u svom značenju i posledici taj događaj retko ostaje samo „težga“.

Uostalom, teorema iz 1928. sociologa Vilijama Tomasa glasi: „Ako ljudi definišu situacije kao stvarne, one su stvarne po svojim posledicama.“ **N**

ECONOMIC MINDS

Pametniji lanci snabdevanja za novu ekonomiju

PIŠE DRAGAN PAVKOVIĆ,

DIREKTOR LANCA SNABDEVANJA, GALENIKA

U savremenoj ekonomiji, lanac snabdevanja više nije samo operativna funkcija – on je postao jedan od ključnih faktora konkurentnosti. Globalne krize, digitalna transformacija i rast očekivanja potrošača stvorili su okruženje u kome uspešne kompanije svoj lanac snabdevanja posmatraju kao stratešku prednost. Zbog toga 2025. godina nam je donela tri dominantna trenda koja oblikuju način na koji proizvodi nastaju, putuju i stižu do korisnika.

Prvi trend je snažan prodor **veštačke inteligencije (AI) i automatizacije**. AI se koristi za prognoze potražnje, optimizaciju zaliha, planiranje kapaciteta i brže donošenje odluka. Automatizovani procesi u skladištima i logistici smanjuju rizik od grešaka i utiču na bržu dostupnost proizvoda. U svetu u kojem su brzina i tačnost presudne, AI postaje standard.

Drugi trend je razvoj **prediktivne analitike i naprednog upravljanja rizicima**. Kompanije danas ne mogu da se oslanjaju samo na istorijske podatke. Potrebna im je mogućnost da unapred uoče potencijalni zastoj, poremećaj u isporuci ili promenu u potražnji. Prediktivni modeli pomažu da se scenariji planiraju unapred,

čime se povećava otpornost celog sistema i smanjuje zavisnost od spoljašnjih šokova.

Treći trend je prelazak sa klasičnih lanaca snabdevanja na **integrisane i kolaborativne ekosisteme**. Umesto linearne strukture „dobavljač–proizvođač–distributer“, savremeni lanci funkcionišu kao mreže u kojima se informacije dele u realnom vremenu. Veća povezanost između partnera ubrzava tokove robe, povećava transparentnost i omogućava brže reagovanje na promene na tržištu.

U godini kada obeležava 80 godina uspešnog poslovanja, farmaceutska kompanija Galenika intenzivno modernizuje svoj lanac snabdevanja. Uspešan lanac snabdevanja mora da bude tržišno vođen. Galenika je uvela pull sistem planiranja, koji polazi od realnih potreba tržišta i omogućava brzu reakciju na sve promene. Digitalizacija je već sastavni deo procesa, a naredni korak je uvođenje IBP modula, koji integriše planiranje proizvodnje, nabavke, zaliha i finansija u jedinstven sistem. Naša motivacija je jasna – obezbediti dostupnost proizvoda koji čuvaju zdravlje i unapređuju kvalitet života. Ta odgovornost nas pokreće da stalno unapređujemo rezultate.

LJUDI U CRNOM 4:

Anatomija jedne (Pirove) pobe

Izborna pobe naprednjaka u sve tri opštine u kojima su prošlog vikenda održani lokalni izbori – Mionica, Negotin, Sečanj – desila se uz repertoar već viđenih scenarija za ovakve „trijumfe“. Paralelni birački spiskovi, „bugarski voz“, nedosledne provere ličnih karata, neispravno postavljanje paravana i korišćenje UV lampi, fotografisanje izbornih listića, telefoniranje na biračkom mestu...

Piše Milana Milošević

I ma neke simbolike u sceni u kojoj je predsednik Srpske napredne stranke (SNS) Miloš Vučević u nedelju uveče saopštio rezultate izbora u Mionici, Negotinu i Sečnju.

Iza njega, dakle čoveka koji je podneo ostavku na mesto premijera kada su aktivisti stranke koju vodi slomili studentkinji vilicu u Novom Sadu, stajali su, među ostalima, ministar kulture Nikola Selaković i „student koji hoće da uči“ Vladimir Balać.

Selaković je samo dva dana ranije odbio da poštuje zakone zemlje koju predstavlja i da se pojavi na zakazanom slušanju, kao osumnjičeni, za slučaj skidanja zaštite sa zgrada Generalštaba, a Balać je poslanici Zeleno-levog fronta Biljani Đorđević gestikuliranjem odsecanja grkljana pretio smrću.

I simbolika ove scene je očigledna: ceo izborni proces i tok glasanja obeležilo je nepoštovanje institucionalnih pravila od vladajuće koalicije, a zabeležene su i pretnje glasačima ili nezavisnim posmatračima.

U svakom slučaju, u svojevrsnom „lakmus papiru“ predstojećih parlamentarnih izbora u Srbiji, naprednjaci su odneli pobe, iako su s druge strane

mnogi primetili da im se članstvo osipa i da su ukupno osvojili manji broj glasova nego pre četiri godine.

Prema objavljenim preliminarnim rezultatima, u Sečnju je vladajuća koalicija osvojila oko 59 odsto glasova i na osnovu tog rezultata ova lista bi imala 14 mandata. Opoziciona lista „Glas mladih koji menja Sečanj“ osvojila je oko 32,7 odsto, na osnovu čega joj pripada 8 mandata. Socijalističkoj partiji Srbije

Još gore je bilo u samoj policijskoj stanici, gde su naše posmatračice otišle u prisustvu advokata. Advokat je tražio da one daju izjavu, da se načini službena beleška. Dežurni policajac je rekao da to ne može da se uradi zato što oni nemaju vremena. To je prvi put da se mi suočavamo sa situacijom da u policijskoj stanici neko neće da uzme ni prijavu građana, ni kao službenu belešku

Pavle Dimitrijević, direktor pravnih poslova, Crta

pripalo je 4,1 odsto glasova, odnosno 1 mandat.

U Mionici izborna lista „Aleksandar Vučić – Najbolje za Mionicu“ osvojila je 52,09 odsto glasova, odnosno 22 odbornička mandata. Izborna lista „Ujedinjeni za Mionicu“ osvojila je 38,93 odsto glasova, odnosno 16 mandata, a Socijaldemokratska partija Marko Zeman osvojila je 3,68 odsto glasova, odnosno 1 mandat.

U Negotinu je pobedila vladajuća lista „Aleksandar Vučić – Najbolje za Negotin“ sa 69,29 odsto glasova i time dobila 33 odbornička mesta. Lista „Ujedinjeni za Negotin“ osvojila je 26,76 odsto glasova, na osnovu čega joj se dodeljuje 12 mandata.

Izborna pobe naprednjaka u sve tri opštine desila se uz repertoar već viđenih scenarija za ovakve „trijumfe“. Paralelni birački spiskovi, „bugarski voz“, nedosledne provere ličnih karata, neispravno postavljanje paravana i korišćenje UV lampi, fotografisanje izbornih listića, telefoniranje na biračkom mestu...

Fizičko nasilje i nereagovanje policije popeli su se na novi nivo. Naročito u Mionici, gde je lista studenata imala najveće šanse za dobar rezultat – ako ne i za pobe.

Nasrtanje na studente, razbijanje nosa poslaniku Zeleno-levog fronta i brojne stolice i flaše razmenjene u sukobu pristalica SNS-a i građana najbolje oslikavaju koju je policija imala svrhu. Ili koju nije.

A sve to imalo je uvod u danima pre samog izlaska na glasanje. O atmosferi u kojoj je ono održano možda govori i scena iz predizborne noći. Oko 40 guma isečeno je na automobilima građana novosadskog zbora, koji su u Mionici bili u svojstvu posmatrača, u nastojanju da im se onemogući da stignu do biračkih mesta.

Srećom, Novosađani su, kako su rekli, aktivirali rezervni plan i uspeali da dođu do predviđenih odredišta.

Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (Crta) imao je u Sečnju i Negotinu mobilne timove oko biračkih mesta i pravni tim za podršku građanima. U Mionici plan je bio da Crta tokom celog dana ima posmatrača na svim biračkim mestima uz mobilne timove i pravni tim. Međutim, nakon incidenta u kome su dve posmatračice onemogućene da izađu iz automobila i

odsustva reakcije prisutnih policajaca, Crta je odlučila da povuče svoje posmatrača iz Mionice.

Govoreći o celokupnoj atmosferi tokom izbora, Pavle Dimitrijević, direktor pravnih poslova u Crti, ocenio je za Nedeljnik da se sve svodi na dva utiska.

„Broj jedan – angažovani kriminalci i osobe opasnog izgleda koje su bile okupljene na različite načine, grupisane u više desetina oko biračkih mesta u sva tri grada, sa očiglednim ciljem da izazovu strah i da izazovu određene incidente. U Sečnju nije bilo fizičkih incidenata, u Negotinu i Mionici, nažalost, jeste, i to je bio pokušaj da se izbori na neki način ukradu od građana i da se pokaže da su kriminalci i sumnjiva lica zapravo jači od bilo kakve vladavine prava. Drugi

SNS je u Mionici ubeležio značajan pad podrške gledajući rezultate u odnosu na prethodne izbore. Taj pad je više od 20% i u Sečnju i u Mionici, a 10% u Negotinu

utisak je odsustvo reagovanja institucija, pre svega policije. Policija je u Sečnju, kada smo prijavili kupovinu glasova, gde je naša posmatračica bila i očevidac, reagovala tek posle dva i po sata od prijave i došla da uzme izjave. Zatim, tokom dana je u nekoliko navrata legitimisala građane i posmatrača, odnosno studente ispred biračkih mesta, dok nijednom nije legitimisala ili pokušavala da utvrdi o čemu se radi kada su u pitanju grupisana lica pretećeg izgleda u crnom oko biračkih mesta“, obrazložio je Dimitrijević.

Kada je reč o „zastrašivanju i napadu na posmatrača u Mionici“, Dimitrijević je naveo da su policajci, posle više molbi od članova posmatračke misije Crte, prišli, ali odbili da legitimišu ljude koji su pretili i zastrašivali posmatračice.

„Dolazili su im na kola i iznosili su pretnje. Policajci su samo rekli kao ‘Hajde nek se pomere kola’, kao ‘Pomerite se’, i to je to. Još gore je bilo u samoj policijskoj stanici, gde su naše posmatračice otišle u prisustvu advokata. Advokat

je tražio da one daju izjavu, da se načini službena beleška. Dežurni policajac je rekao da to ne može da se uradi zato što oni nemaju vremena. To je prvi put da se mi suočavamo sa situacijom da u policijskoj stanici neko neće da uzme ni prijavu građana, ni kao službenu belešku. Dok, recimo, posle toga otišli smo u tužilaštvo. U tužilaštvu su posmatračice dale, naravno, izjave. Tužilaštvo je formiralo predmet na tu temu o celom događaju. Videćemo kako će dalje taj postupak ići“, ispričao je Dimitrijević.

Na pitanje da li se iz još nekih postupaka moglo zaključiti da policija sarađuje sa kriminalcima, Dimitrijević je ukazao da se „to najviše može zaključiti iz njihovog ponašanja, koje je bilo potpuno nezainteresovano“.

„Nisu bukvalno preduzimali ništa. Ja sam pričao sa patrolom koja se nalazila pored biračkog mesta u Sečnju, gde je primećena kupovina glasova, i pomislio sam da su oni tu zbog naše prijave. Međutim, oni su rekli ‘Ne, mi nemamo obrasce za uzimanje izjava, moraćete da čekate’. Prolazi dva i po sata, mi čekamo“, objašnjava on.

Dimitrijević dodaje da, s druge strane, niko nije dirao one koji su legitimisali posmatračice, studente, a njih je bilo više desetina obučenih u crno i nalazili su se oko autobuske stanice ili oko drugih biračkih mesta.

„Tu su kao policijska vozila, ali niko im se nije obraćao. Sam fenomen je čudan. Jer, ako pet normalno obučenih ljudi oko biračkih mesta primetite, niko na to neće obratiti pažnju. A 20, 30, 50 ljudi u crnom oko biračkog mesta izgleda u najmanju ruku čudno. Normalno bi bilo da policija priđe i kaže ‘E, izvini-te momci, šta vi ovde tražite? Jeste li vi birači, posmatrači, šta ste?’. Mi nemamo takve slučajeve uopšte i po tome se vidi da policija ili ne želi da na bilo kakav način radi svoj posao, ili svojim nečinjenjem ohrabruje kriminalce i te ljude pretećeg izgleda da rade to što rade“, smatra pravnik Crte.

Paraposmatračke organizacije sa kojima su se građani prvi put susreli na izborima u Kosjeriću i Zaječaru, obeležile su i ove izbore. Samo u Mionici je na 38 biračkih mesta bilo oko 900 posmatračica u 14 posmatračkih misija.

„Taj se trend nastavlja. Sada vidimo da je još veći broj posmatračkih misija koje

Nasrtanje na studente, razbijanje nosa poslaniku Zeleno-levog fronta i brojne stolice i flaše razmenjene u sukobu pristalica SNS-a i građana ispred kafane „Lovac“ u Mionici najbolje oslikavaju koju je policija imala svrhu. Ili koju nije

su očigledno osnovane od jednog centra. Dakle, čak četiri koje su osnovane na istoj adresi, za koje ništa ne možemo da znamo čime se bave između samih izbornih dana. Na tim spiskovima se nalaze ljudi sumnjivih biografija. Za neke, zahvaljujući istraživačkim novinarima, postoje podaci da su viđeni i na ovim protestima koje organizuje vlast, da su viđeni na platou ispred Narodne skupštine, u Ćacilendu i tako dalje. To su sve neke paraposmatračke organizacije gde se osnivaju pravna lica i angažuju neki ljudi isključivo da bi bili na biračkim mestima. Sa kakvim sve namerama, to očigledno zavisi od komandi koje dobijaju tokom izbornog dana. Videli smo i sada da njihova uloga nije da objektivno i nepristrasno izveštavaju o izbornom procesu, već da sve zavisi od instrukcija koje dobiju. Oni na neki način dezavuišu, zaista, obične posmatračke misije kojima je to i funkcija – da prikupljaju informacije na biračkom mestu, da izveste kako je protekao izborni dan“, objasnio je Dimitrijević.

Još jedno od sredstava kojima je posmatračkoj misiji Crte bio onemogućen rad, jeste da su pozivani brojevi telefona njihovog pravnog tima, usled čega su oni konstantno bili zauzeti.

„Ovo je prvi put da su tokom celog dana sva tri broja, koja smo mi otvorili kao otvorene linije za pravnu pomoć, bila zatrpana pozivima. Ja mogu da kažem za broj u Sečnju kako je to izgledalo. Očigledno se zove sa neke centrale, budući da se non-stop na telefonu pojavljuje drugi broj telefona i, kad se neko od nas javi, onda se navodno predstavi kao građanin koji zove da prijavi nepravilnost na izbornom mestu u Mokrinu u opštini Kikinda, gde, naravno, nema nikakvih izbora. I tako stalno. Više stotina poziva bilo je tokom čitavog dana sa te centrale koja stalno pokazuje da je drugi broj telefona ili da je potpuno sakriven

broj sa koga se poziva“, pojasnio je on.

Dimitrijević opisuje da su grupe ljudi zastrašujućeg izgleda i njihovo paradiranje i grupisanje oko biračkih mesta bili još приметniji nego pre.

„Razlike su postojale očigledno u njihovim nastupima. U Mionici očigledno su bili mnogo agresivniji nego recimo u Sečnju, gde zaista nije bilo nikakvog fizičkog kontakta. Mi možemo o tome samo da nagađamo zašto se to sve tako desilo i da li su postojale neke različite instrukcije ili su različite ekipe ljudi bile na svim tim mestima. Očigledno je da je u Mionici bila najmanja razlika u rezultatima između samog SNS-a i najveće opozicione liste. Njihovo prisustvo bilo je još uočljivije nego što je bilo u Zaječaru i u Kosjeriću. I, naravno, sad je izostala totalna reakcija institucija, budući da ni taj minimum policijskih dužnosti, naročito u slučaju Mionice, uopšte nije obavljen“, naveo je.

Oкупljanje ljudi na autobuskoj stanici u Sečnju i nekoliko kafića i kuća kojima su samo „odabrani“ imali pristup, izazivalo je sumnju da se u tim objektima odvija kupovina glasova.

„Mi smo kao posmatračka misija u samom Sečnju videli golim okom direktnu primopredaju novca ispred biračkog mesta. Nažalost, policija nije ništa učinila, bar ne tokom jučerašnjeg dana, da utvrdi o kojim licima se radi u kojim okolnostima. Mislim da se to dešavalo malo prikri-venije. Naši mobilni timovi su i u drugim mestima videli radnje koje podsećaju na kupovinu glasova. Velika je sumnja da se to dešavalo u tim zatvorenim objektima u koje niko nije mogao da uđe. Običan građanin bez pozivnice nije mogao da pristupi tim objektima upravo kako bi se obezbedila tajnost tog čina. To je nešto na šta sumnjamo“, ukazao je on.

Ako gledamo izlaznost i rezultate, ocenio je naš sagovornik, oni pokazuju da „sve što vladajuća stranka primenjuje – zastrašivanje, nasilje, pretnje, ljude u crnom, potpunu medijsku dominaciju – to više nema takav efekat na ljude“.

„Ljudi imaju svoj stav i pokazuju ga na izborima bez obzira na pritiske. Uprkos svim tim manifestacijama i pritiscima u jednom Sečnju, gde, čuli smo, 30% ljudi su korisnici socijalne pomoći, gde mnogi ljudi zavise od državnih davanja, gde su pritisci bili ogromni mesecima pre samih izbora, više od 30% ljudi glasa za

Strah od eksperimenta

potpuno novu listu, jedinu opozicionu listu. Slično je bilo i u Mionici – da najveća opoziciona lista dobije znatno više nego ikada pre na prethodnim izborima, a da zapravo SNS ima značajan pad podrške gledajući rezultate u odnosu na prethodne izbore. Taj pad je više od 20% i u Sečnju i u Mionici, a 10% u Negotinu“, naglasio je on.

Ukoliko bi izbori bili organizovani na republičkom nivou, Dimitrijević smatra da je teško zamisliti iz ove pozicije da na tim izborima nema nepravilnosti.

„Ono što možemo kao građani da tražimo i da apelujemo, to je da institucije, zaista, počnu da rade svoj posao i da se pojedinci u institucijama, kojima je stalo do zakona i morala, probude i da rade svoj posao bez straha. To je jedino što može građane da zaštiti od bilo kakvog pokušaja kriminalaca da ih zastraše, napadnu ili bilo šta nezakonito urade. Jedna od stvari koje građani mogu da urade jeste informisanje o svojim pravima, učenje o izbornom procesu i udruživanje sa drugim građanima. Zborovi su veliki deo aktivnosti proveli na edukaciji o tome kako braniti izbornu pravu, šta su uopšte prava na biračkom mestu, kako se povezati za pravnu pomoć i podršku... Bilo preko zborova, bilo preko drugih neformalnih skupova, u udruživanju i komunikaciji samih građana, mislim da mnogo može da se postigne. Jer će se ljudi osećati sigurnije, da nisu sami, ali i da kroz to udruživanje, zapravo, mogu kvalitetnije i bolje da reaguju u slučaju da su im neka prava napadnuta“, poručio je on.

Dimitrijević kaže i da građani mogu da budu i članovi biračkih odbora ukoliko prođu obuku, ali i da mogu da se organizuju kao posmatrači. Napomenuo je da su izbori kod nas često i da će već iduće godine u 10 lokalnih samouprava biti redovnih lokalnih izbora, bez obzira na parlamentarne.

„Mislim i da je sve ovo ipak ohrabrenje za one ljude koji razmišljaju kako da se uopšte ponašaju – da li je bolje pokazati svoj stav i glasati slobodno ili ići linijom manjeg otpora, ne zamerati se ovim batinašima i raditi šta oni kažu. Sada se pokazuje da je broj ljudi koji glasaju po svojoj savesti daleko, daleko veći nego pre. I ovo sve, u tom smislu, jeste jedno ohrabrenje za ljude da, uprkos svesmu, može da se glasa po svojoj savesti i po stavu“, zaključio je Dimitrijević. **N**

U roku od 24 sata prisustvovala sam konferencijama koje su u srži imale za temu veštačku inteligenciju. Tematski, obe su govorile o budućnosti. Suštinski, kao da se nisu bavile istim svetom.

Prva konferencija, zovimo je naučnom, okupila je ljude koji se veštačkom inteligencijom bave poslovno. Oni godinama ozbiljno eksperimentišu sa AI i uspešno razvijaju sopstvene alate. Na njima grade, bez preterivanja, milionske poslove.

Druga, medijska konferencija, organizovana je od predstavnika ozbiljne medijske kuće, sa ciljem da prikaže kako će izgledati medijsko tržište u narednih pet godina. Tu već nastaje zanimljiv kontrast: mediji daju projekcije za pola decenije unapred, a naučnici/privrednici prave planove na šest meseci, jer toliko su brze promene na tržištu.

Na naučnoj konferenciji dominirala je radoznalost. Učesnici otvoreno govore o manama AI sistema. Znaju da nisu 100% pouzdani, da haluciniraju, da „podilaze“. ChatGPT je, kažu, najproblematičniji; prednost daju Google AI-u. Testiraju, proveravaju, uče. Stiće se utisak da se zabavljaju tokom procesa. Nemaju strah.

Na medijskoj konferenciji druga slika. Učesnici su novinari, urednici, predstavnici kompanija i ljudi iz marketinga. Prema rezultatima predstavljene analize na konferenciji 57% ljudi ne koristi ili je još u fazi savladavanja osnovnih AI funkcija. Veštačka inteligencija je predstavljena kao sila koja preuzima sadržaj, ali i profesiju, ne kao tehnologija koju treba razumeti. Atmosfera: nesigurnost, strah, potreba da se javnosti stavi do znanja da se „ne zna šta nas čeka“.

Čini se da je na ovoj konferenciji ne-

što važno izostavljeno. AI nije najveća pretnja. Najveća pretnja je uređivačka politika koju je redakcija, u većini slučajeva, prepustila marketingu. Izgubili su svoj glavni adut – autentičan sadržaj. Između ostalog, kada klijent plati, može da objavi šta želi. Kada imaju malo klijenata, sadržaj postaje jednoličan, jer „komercijalan sadržaj“ onih koji plaćaju dominira. Svi gubimo, jer izgubilo se ono zbog čega je novinarstvo nekada postojalo: priča. Odgovorno tvrdim da kvalitetna priča publiku zanima. Nažalost, za dobre startup priče i mlade preduzetnike nema puno prostora, ukoliko nemaju budžet za PR. I to je redakcijska odluka.

PISE MARIJA TRIVIĆ, MEDIA SUPPORT & CONSULTING

Svidelo mi se jer su ispravno zaključili da, bez obzira na rezultate istraživanja, pažnja ljudi nije nestala. Ona je fokusirana tamo gde se kvalitet još uvek nudi. Ljudi i dalje

gledaju dvosatne podkaste. Čitaju knjige, intervjue na nekoliko strana. Prate velike priče. Lojalni su kvalitetnim sadržajima, posebno ako mogu da nauče nešto novo.

Možda će vam biti zanimljivo da znate zaključak naučne konferencije. Zaključak je da ne možemo (i ne treba) 100% da se oslonimo na veštačku inteligenciju. Ljudsko iskustvo, intuicija, procena, mišljenje stručnjaka tokom procesa – sve ono što dolazi iz prakse i znanja, i dalje je cenjeno. I nezamenjivo. To su vrednosti koje AI ne može da oponaša.

U krugovima naprednih korisnika, ljudska „ruka“ postaje vrednija nego ikad, AI je samo koristan alat. O tome sam već pisala.

Sada imate mogućnost da uporedite dva pogleda, dve industrije i dva mentaliteta. Ono što sami treba da odlučite je kome verovati: onima koji eksperimentišu ili onima koji imaju „glas“.

RUSKA TEORIJA HAOSA

*i borba za
ukrajinsku dušu*

Rat sa Ukrajinom, i pored tóga što ga tako zvanično ne definišu u Rusiji, nije kao rat u Čečeniji, sa Gruzijom ili u Siriji. Reč je o egzistencijalnom ratu za Putina, ratu po kojem će on ući u istoriju. Zato ne treba imati iluzije da će ruski predsednik staviti potpis na mirovni sporazum koji nije sertifikat njegovog trijumfa, teritorijalnog proširenja i priznavanja sfere interesa Moskve

Piše Željko Pantelić, dopisnik Nedeljnika iz Rima

Ruski režim ne želi samo ukrajinsku teritoriju, u Kremlju žele sve, uključujući i ukrajinsku „dušu“. Za Moskvu nema mesta za nezavisnu Ukrajinu, ona je sastavni deo, štaviše, ona je temelj „ruskog sveta“, a Ukrajinci su tek mlađi ruski brat koji je zaboravio da mora da sluša starijeg.

Ruski pogled na Ukrajinu je toliko posesivno devijantan da predsednik Vladimir Putin i njegovi ideolozi doživljavaju Ukrajinu koji su se okrenuli Zapadu kao izdajnike. Ko god u Ukrajini gleda u pravcu Evrope i NATO-a, za Kremlj je neonacista.

Pomenuti detalj objašnjava zašto pregovori o Ukrajini između Vašingtona i Moskve nisu samo o teritorijama i bezbednosnim garancijama, već su vezani i za duboko identitetska pitanja. Moskvu od teritorija ništa manje ne zanima nametanje ruskog jezika kao službenog u neokupiranom delu Ukrajine i vraćanje povlašćenog statusa Ruskoj pravoslavnoj crkvi.

Insistiranje na „denacifikaciji“ Ukrajine kao jednom od uslova za prekid ratnih dejstava samo je drugo ime za „rusifikaciju“ ili prevaspitavanje i povratak korenima Ukrajinaca. Naravno, po parametri Kremlja.

Insistiranje ruske strane na izborima u roku od sto dana po potpisivanju mirovnog sporazuma, limitiranje vojnih snaga, zabrana sklapanja vojnih saveza, klasično je obeležavanje teritorije koju u Moskvi smatraju svojom.

Drugim rečima, ruski predsednik ne želi samo da otcepi četvrtinu teritorije Ukrajine, već ima nameru i da instalira marionetski režim u Kijevu, odnosno da realizuje do poslednje tačke početne ciljeve iz tzv. specijalne vojne operacije. Ono što je mislio da će moći da uradi za dve nedelje, a nije za 1.300 dana, Putin veruje da može da dobije od američkog predsednika Donalda Trampa.

Njujorški tajkun nije rusofil, nije ni ruski čovek, ali smatra da je u ovom momentu za njega i njegovu administraciju mnogo plodonosnije da napravi dil sa Putinom nego sa Zelenskim.

EVROPSKE ILUZIJE

U Evropi je rašireno mišljenje, posebno među suverenistima i populistima, da će se sa potpisanim mirovnim sporazumom između Rusije i Ukrajine sve stvari vratiti na svoje mesto, tamo gde su bile pre početka invazije. Neće! U jednom delu ru-

skog društva, uglavnom dobrostojećem i obrazovanom, i dalje postoji nostalgija za Evropom, ali oni su beznačajna manjina. Jučerašnji svet, ili još bolje rečeno jučerašnji život, neće se vratiti, kao ni dobre relacije između Rusije i Evrope, a kamoli reintegracija Rusije u „evropski svet“.

Putin je prešao „Rubikon“. Ruski predsednik želi da bude potpuno nezavisan od tzv. kolektivnog Zapada i da niko ne može da ga uceni kako bi mogao da realizuje ono što on smatra svojom istorijskom misijom. U tom kontekstu relacije sa Zapadom (EU i SAD) mogu da se baziraju samo na striktno trgovinskim odnosima: novac i tehnologije za ruska prirodna bogatstva.

Ruski pogled na Ukrajinu je toliko posesivno devijantan da predsednik Vladimir Putin i njegovi ideolozi doživljavaju Ukrajinu koji su se okrenuli Zapadu kao izdajnike. Ko god u Ukrajini gleda u pravcu Evrope i NATO-a, za Kremlj je neonacista

Ruski vođa, iza maske prijateljstva, nije zadovoljan odnosima sa Kinom i podređenim položajem. Ispod radara je prošla vest da je Putin morao da ispuni obećanje dato Si Đinpingu pre par meseci da će ukinuti vize za Kineze. Putin je svestan koliko je to rizičan i opasan potez za budućnost Rusije, ali je primoran da igra kako Peking svira jer smatra EU i NATO egzistencijalnim neprijateljem.

Relacije sa američkim predsednikom Trampom su dvosmislene, krćate skrivenim ciljevima i podozrenjem. Vašington ima nameru da odvoji Moskvu od Kine, a Kremlj bi da primeni taktiku Mao Cedunga iz Drugog svetskog rata kada je potpirivao sukob između Kuomintanga i japanskih okupacionih snaga. Ili, još bolje rečeno, filozofiju iz kineske romanse „Tri kraljevstva“, u kojoj jedno kraljevstvo profitira na sukobu druga dva da učvrsti svoju poziciju.

Ukrajina i njen herojski otpor ruskim okupacionim snagama kvare planove i iritiraju Kremlj, tim pre što je ukrajinsko pitanje postalo pitanje principa za Putina.

U Evropi i Americi ne bi trebalo da se mnogo uzdaju u rezultate ekonomskih i drugih sankcija. Štaviše, one mogu da proizvedu samo kontraefekte i da pojačaju autoritarnu represiju kako bi se ugu-

šio svaki vid protesta ili negodovanja u samom začetku. Rat sa Ukrajinom, i pored toga što ga tako zvanično ne definišu u Rusiji, nije kao rat u Čečeniji, sa Gruzijom ili u Siriji. Reč je o egzistencijalnom ratu za Putina, ratu po kojem će on ući u istoriju. Zato ne treba imati iluzije da će ruski predsednik staviti potpis na mirovni sporazum koji nije sertifikat njegovog trijumfa, teritorijalnog proširenja i priznavanja sfere interesa Moskve.

SAVETI BIVŠEG RUSKOG DIPLOMATE

Boris Bondarev, bivši ruski diplomat u ruskoj misiji pri UN u Ženevi, poznajući svog bivšeg poslodavca, nema mnogo dilema: „Putin razume samo jezik sile, i samo silom može da bude primoran da prihvati sporazum, nikakvim pregovorima.“

Bondarev otkriva još jedan važan detalj: „Kiril Dmitrijev je samo glasnik, plan u 28 tačaka su spakovali Sergej Lavrov i Jurij Ušakov. Dmitrijev je samo sredstvo da se što bolje iskoristi Stiv Vitkof, koji je spoj dve najgore karakteristike u diplomatiji: diletantizma i nadmenosti. Zato je Vitkof lak plen i idealan da se manipuliše njim. Za Putina postoji samo jedno rešenje za pregovaračkim stolom: kapitulacija Kijeva.“

Po Bondarevu, nije moguće postići dogovor sa Moskvom kroz pregovore: „Diplomatija znači preneti poruku koristeći jezik koji razume druga strana. Ako druga strana razume samo jezik sile, onda treba preneti poruku sile. Evropska mana je da i dalje veruje da se u pregovorima svi ponašaju logično. Zapadni i sovjetski blok su bili decenijama u miru zbog recipročnog straha od uništenja. Putin je stavio na probu taj princip i otkrio da može da uništi svoje komšije a da ne plati nikakvu cenu, jer Zapad ne želi da se izlaže riziku rata. Ne može da se pobeđi u ratu bez rata. Ratovi se ne zaleđuju, ili se dobijaju ili se gube.“

SAVEZ TRAMPA I PUTINA PROTIV EU

Trampa i Putina spaja još jedna pokretačka motivacija: razbiti EU. Animozitet koji se gaji prema EU u Kremlju, ali i Kini i njihovim propagandnim ispostavama širom planete, može da se meri samo sa onim koji širi Heritage Foundation, ultradesničarski think-tank poznat po tome što je proizveo „Project 2025“, koji Tramp, i pored javnog odricanja, sprovodi prilično dosledno.

Slabljenje i razbijanje EU je već dvadeset godina zajednički cilj ideologa Kremlja i autora Heritage Foundationa. Federalizovana i jaka EU je podjednako pretnja politici „America First“ i neoimperijalnim ambicijama Moskve. Ruku na srce, Tramp je i bez uticaja Heritage Foundationa prezirao Evropljane i stavljao ih je u istu ravan sa svojim najvećim neprijateljima – obalskom demokratskom Amerikom, koju smatra parazitskom, štetočinskom, čiji je cilj da njemu podmeće klipove u točkove.

Razbijanje Evrope i povratak na suvereništvo države eliminisali bi pretnju za Vašington na spoljnopoličkom, ekonomskom i trgovinskom planu, dok bi za Rusiju predstavljali povratak u „bolju prošlost“, to jest Rusija bi u odnosima „jedan na jedan“, koristeći svoje resurse – od vojno-nuklearnih do energetskih – mogla da nameće svoje interese čitavom kontinentu.

Izlazak Velike Britanije iz EU predstavlja remek-delo sinergijskog rada američkih i ruskih ultrakonzervativnih snaga. Najdžel Faraž i Boris Džonson bili su klasični primeri „korisnih idiota“ koji su završili posao. Faražov bliski saradnik Nejtan Gil osuđen je na deset i po godina zatvora jer je godinama bio na platnom spisku Kremlja da širi lažne vesti i daje probregzit, proruske i antievropske izjave za medije i nastupe u Evropskom parlamentu i u lokalnom velškom parlamentu.

Heritage Foundation je počela propagandu gotovo istovremeno sa velikim zaokretom ruskog predsednika na Minhenskoj konferenciji 2007. godine. U istoj februarskoj nedelji kada je Putin održao čuveni govor u bavarškoj prestonici, jedan od direktora Heritage Foundationa Najl Gardiner pisao je: „Rastuća politička centralizacija Evrope predstavlja suštinu pretnju interesima SAD. Sve brži hod ka sve integrisanijoj EU može još uvek da bude zaustavljen.“

ANTIEVROPSKA OSOVINA

Heritage Foundation ima razgranate veze sa vodećim antievropskim i proruskim think-tankovima i raznim fondacijama, posebno sa mađarskim Mathias Corvinus Collegium, poljskim Ordo Iuris i ruskim World Congress of Families, koji finansira Putinov oligarh Konstantin Malofejev. Mađarski premijer je poklonio 10 odsto vlasništva MOL-a think-tanku Mathias Corvinus Collegium (MCC), što mu do-

nosi, kroz dividende, po informacijama ZDF-a, oko 50 miliona evra godišnje.

Taj novac se troši za organizovanje konferencija na kojima se okupljaju evroskeptične organizacije i fondacije koje su fokusirane na razbijanje EU i povratak nacionalnim suverenizmima. Ove godine je Heritage Foundation priredila veliki skup na kome je okupila većinu evrofobičnih i evroskeptičnih think-tankova, na kome su MCC i Ordo Iuris predstavili izveštaj sa indikativnim naslovom „Veliko resetovanje: obnoviti suverenitet članica EU u XXI veku“ i direktnom porukom da treba raspustiti EU u aktuelnoj formi.

Ruski vođa, iza maske prijateljstva, nije zadovoljan odnosima sa Kinom i podređenim položajem. Ispod radara je prošla vest da je Putin morao da ispuni obećanje dato Si Đinpingu pre par meseci da će ukinuti vize za Kineze

Nakon tog skupa, predsednik Heritage Foundationa Kevin Roberts bio je egzaltiran: „Ulazimo u zlatno doba suverenističkih vlada u celom svetu, posebno u Evropi, do Najdžela Faraža koji će biti sledeći premijer Velike Britanije, do budućeg predsednika španske vlade, Santjaga Abaskala, lidera partije Voks.“

RUSKA TEORIJA HAOSA

Putinovi ideolozi su uzeli kao polugu maksimu Mao Cedunga „Veliki je kaos pod nebeskim svodom, znači prilike su odlične“ za konstrukciju tzv. „teorije haosa“. Naime, po narativu teoretičara pod plaštom Kremlja, međunarodni kaos u kome se nalazimo nije anomalija već je neizbežan u tranzicionoj fazi koja prati pad unipolarnog sveta i prethodi kreiranju novog, multipolarnog i posledično formiranju novih centara moći, pravila i institucija.

U svim strateškim ruskim dokumentima provlači se pojam „multilateralizam“ i konstatacija da je raspad unipolarnog sveta, ili preciznije kraj Pax Americana, ireverzibilan proces. Rуска „teorija haosa“ primenjena na geopolitiku počiva na pet postulata: stari svet ne može da bude restauriran; kaosom se, po definiciji, ne

može upravljati; kraj stalnih savezništava; univerzalna prava i ljudske slobode su mrtvi; vojna snaga je garancija opstanka.

Kreatori nove ruske ideologije tvrde da su naponi Zapada da održi liberalni poredak uzaludni, a nije moguće održavati dugo ni status kvo, koji vodi samo ka dubljoj destabilizaciji. Zapadne države biće primorane da ispregovaraju nove mehanizme međunarodnih odnosa, ne samo sa Rusijom već i sa ostatkom planete.

Činjenica da nije moguće upravljati haosom pomera prioritet sa pronalaska nekog novog globalnog poretka na jačanje kapaciteta za preživljavanje i prilagođavanje novim okolnostima. Onaj ko deluje prvi je u prednosti, kao i onaj ko zna da deluje kreativno u haosu, ispisujući nove norme ili zaobilazeći postojeće kada mu ne odgovaraju.

Prema ruskim analitičarima okupljenim u Valdaj klubu, vreme permanentnih alijansi je nepovratno prošlo. U novom svetu će svako nastupati samostalno, nijedno savezništvo neće biti obavezujuće, nijedna obaveza neće biti prisilna, nijedan partner zauvek prijatelj ili neprijatelj. Spoljna politika će se pretvoriti u oportunističku igru sa promenljivim geometrijama.

Jedini postulat u novom svetu, po moskovskim teoretičarima haosa, biće nacionalni interes koji će definisati postojeća vlast. Nacionalni interes biće opravdanje za bilo koji potez vlasti, kako na unutrašnjem tako i na spoljnopoličkom planu. Odbacivanje liberalnog univerzalizma biće potpuno, kao i svih zapadnih standarda i vrednosti, od ljudskih sloboda do političkih prava. Upotreba represije opravdava se nacionalnim interesima, kao i upotreba sile protiv drugih država. Svaka država treba da kreira svoj sistem vrednosti bez pozivanja na univerzalne principe, politički identitet ili ono što je već Putin definisao kao „civilizacija-država“.

I na kraju, ruski spin-doktori predviđaju svet u kome će ratovi biti redovna pojava, to jest neizbežni u fazi formacije novog poretka. Po njima ćemo se vratiti na modernu verziju Vestfalskog poretka, u kome će suverenizam i nemešanje u unutrašnje poslove drugih država biti postulati. U tom sistemu ratovi će biti uobičajeni politički instrument, a militarizacija društva biće nužna, kao i jačanje vojne industrije i odbrambenog sistema, jer će na nju počivati stabilnost i sigurnost nacije.

Teorija haosa, u očima njenih kreatora, u potpunosti opravdava rusku invaziju na Ukrajinu i oslobađa Moskvu svake odgovornosti, praktično Rusija je samo reagovala na kreirani kaos, to jest ko prvi shvati da je prethodni poredak umro, stiće prednost. Tako okupacije Krima i Donbasa postaju logične i prihvatljive.

NERAZUMEVANJE PUTINA

Zapadni lideri u kontinuitetu, već dvadeset godina, ne uspevaju da predvide poteze ruskog predsednika i posledično da spremlje adekvatne odgovore ili preventivne mere. Džordž Buš Mlađi i njegova siva eminencija Dik Čejni nisu shvatili ništa kada je Putin napao Gruziju, baš kao ni Obama kada je okupiran Krim ili Bajden kome je glavna rečenica bila da SAD i NATO neće direktno učestvovati u ratu između Rusije i Ukrajine.

Nova greška koju bi u EU i evropskom krilu NATO-a mogli da naprave jeste koncentracija na baltičke republike, odnosno da će to biti sledeći cilj Moskve. U suštini, ruska vojna doktrina je bazirana na mnogo široj bazi i predviđa rat na celom Starom kontinentu sa mogućim širenjem na Indo-Pacifik, uključujući i pitanje Tajvana. Kao vremenski okvir u kome će Rusija biti spremna za obračun sa Evropljanima uzima se 2030. godina.

Ovde treba podvući da u Moskvi ne planiraju da umarširaju u Pariz kao kada su gonili Napoleonovu Veliku armiju, ili da šalju nekog novog generala Suvorova sve do švajcarskih Alpa, nije realno ni da osvajaju Berlin kao 1945. Moć se ne izražava samo fizičkom okupacijom teritorije, već i stavljanjem u podređeni položaj komšija, širenjem zone interesa na kontinentu i pre svega nametanjem političkog obrasca ustrojstva društva i države, što je glavni cilj Kremlja.

Putin se nikada nije plašio snaga NATO-a ili mogućnosti da vojnici Severno-atlantske alijanse prodefiluju Crvenim trgom, ali jeste strahovao od klice demokratije, slobode i pravne države koju su zapadne organizacije pokušale da ubrizgaju u rusko društvo. Konkretno, za rusku vlast je nepojmljivo da postoji nezavisna grana vlasti, u ovom slučaju pravosuđe, koja može da vodi istrage o ministrima i najbližim saradnicima predsednika, a kamoli da ih procesuiraju i osuđi, kao što se događa u Ukrajini.

U tom kontekstu, Kremlj želi da elimi-

Ruski spin-doktori predviđaju svet u kome će ratovi biti redovna pojava, to jest neizbežni u fazi formacije novog poretka. Po njima ćemo se vratiti na modernu verziju Vestfalskog poretka

niše postojanje liberalnih pravnih država u Evropi i da umesto njih instalira hibridne tzv. neliberalne demokratije, sa raznim Orbanima, Faražima, Salviniijima, Vajdel, Le Pen i liderima sličnih svetonazora. Ne zato što se plaši da bi EU mogla da napadne Rusiju, već zato što želi da spreči u korenu da neko spolja pomogne ruskom društvu da promeni Rusiju.

Taj strah je toliko zaslepljujući u Kremlju da ne vide da, štiteći vlast u ime nacionalnog interesa, ugrožavaju temelje Rusije prepuštajući je kompletnom padu u zagrljaj kineskog zmaja. U poslednje četiri godine kineski proizvodi i tehnologije su preplavili rusko tržište, a vizna liberalizacija sa Kinom otvara branu za drugu vrstu preplavlivanja Ruske Federacije. Ironija sudbine je da ruski propagandisti već decenijama šire teorije zavera o „etničkoj zameni stanovništva“ u EU i preplavljivanju Evrope strancima, a oni su otvorili širom vrata Kinezima, i pored toga što od Urala do Vladivostoka živi tek par desetina miliona stanovnika, odnosno manje od tri po kvadratnom kilometru, s trendom rastuće depopulacije.

OD DE GOLA DO AMIDŽINOŠ SINA

Izjave italijanskog generala Kava Dragonea i francuskog načelnika Generalštaba kopnenih snaga Fabijana Mandona proizvele su seriju reakcija političara koji i dalje negiraju stvarnost i promene koje su se dogodile na kontinentu i u celom svetu. General Dragone je konstatovao ono što je svima pred očima, a to je da Rusija vodi informatičko-hibridni rat protiv Evrope.

Francuski general Mandon je otvoreno kritikovao veoma nizak prag spremnosti građana da žrtvuju deo svog komforanog života da bi branili stečene slobode, prava i „ono što jesmo“. Odbrana i vojska nisu samo odvojeni novac i budžet, već i ljudsko žrtvovanje, kolektivna mobilizacija. Ko je mogao da zamisli da će u Petoj republici koju je osnovao jedan general (Šarl de Gol) samo par decenija kasni-

je odbrana zemlje postati manje važna od odlaska u penziju dve godine kasnije. Oba generala našla su se pod baražnom vatrom dela javnog mnjenja, posebno suverenista i populista, tako da su lideri vladajućih koalicija morali da se distanciraju ili da minimalizuju njihova upozorenja.

Metaforički rečeno, Francuzi, ali i dobar deo građana zapadnoevropskih zemalja, postali su kao Amidžin najmlađi sin iz pesme Đure Jakšića koji ne želi ni konja, ni sablju, ni koplje već jareće pečenje. S tim što je „jareće pečenje“ postalo aperitiv posle pet, jedina stvar do koje se drži bezuslovno.

Ni u Nemačkoj nije bolja situacija, gde kancelar Merc mora da se suočava sa velikim otporima prema merama koje bi zemlju učinile spremnijom za eventualne ratne sukobe. U redovima koalicionih partnera iz SDP-a Merc ima podršku samo ministra odbrane Borisa Pistorijusa, koji tačno zna kakvim rizicima i pretnjama je izložena Nemačka i Evropa.

Građani najvećih zapadnoevropskih država i dalje veruju u bajku o „kraju istorije“. Nisu spremni da prihvate nikakvu žrtvu u odbranu svoje zemlje, a kamoli EU, i ne pada im na pamet da uzmu kao mogućnost, a kamoli realnost, da bi njihovi mladići mogli da idu na front.

U Moskvi to veoma dobro znaju i zato ulažu sredstva i trud u širenje antievropskog narativa, lažnog pacifizma i narativa da je Rusija bezopasna i da nema imperijalne ambicije. U tom poslu im pomaže čitav niz političkih partija i lidera na Starom kontinentu, od Marin Le Pen i Žan-Lika Melanšona u Francuskoj, preko Matea Salvinija u Italiji i Najdžela Faraža u Velikoj Britaniji, do Alis Vajdel u Nemačkoj i serije stranaka i lidera u zemljama Višegradske grupe, ali i Rumuniji i Bugarskoj.

Evropa, ako želi zaista da izbegne rat, jedini način je da postane dovoljno jaka i ujedinjena da deluje odvraćajuće. To podrazumeva da se, osim širenja svesti o opasnostima kojima je izložena Evropa, ubrza proces naoružavanja EU, ali na inteligentan, efikasan i plodotvoran način. U prevodu, treba ulagati u dronove, visokotehnološko oružje, senzore, logistiku najvišeg standarda. Takođe, imajući u vidu negativan demografski trend u Evropi i veoma nizak prag podnošenja gubitaka ljudskih života, EU bi morala da ulaže u robotizaciju i proizvodnju ratnih mašina za slanje na prvu liniju fronta kojima je moguće upravljati na daljinu. **N**

Srpski čip na mapi za „riziko“

Šta potencijalni dogovor oko Ukrajine – posebno ako ga postignu Vašington i Moskva, uz minimalni doprinos „evropskih partnera“ – može da znači za Srbiju i region? Šta će biti sa pitanjem Kosova i Metohije, a šta sa Rusima u Beogradu?

Pišu Luka Lukić i Marko Tica

U slučaju kraja rata u Ukrajini, Rusija bi mogla da uskrati podršku Srbiji po pitanju Kosova, ekonomski bi naša zemlja mogla da se nađe u povoljnijem položaju, bezbednosno se situacija neće dramatično promeniti, a društveno, u Srbiji bi ostala većina Rusa koji su se doselili prethodnih godina.

Ovo su, ukratko, najvažnije ocene analitičara sa kojima je Nedeljnik razgovarao o tome šta bi se desilo Srbiji u

slučaju da pregovori o kraju rata dovedu do mirovnog sporazuma.

EKONOMIJA I SANKCIJE

Ekonomski, za Srbiju u kontekstu rata i mira u Ukrajini, najkritičnija je trenutno situacija sa Naftnom industrijom Srbije (NIS).

Srpski zvaničnici kažu da smo i dalje jako daleko od kantica i plastičnih flaša u kojim se švercuje dizel iz Rumunije, ali ipak treba promišljati kakve posledice

(ili benefite) po Srbiju može imati završetak rata u Ukrajini.

Dekan Fakulteta za ekonomiju, finansije i administraciju (FEFA) Milan Nedeljković kaže za Nedeljnik da „nije realističan scenario u kom bi se Rusiji ukinule sankcije“. Ukoliko bi se taj scenario ipak obistinio, za Srbiju bi to značilo smanjenje pritiska da se reši situacija vlasništva Naftne industrije Srbije (NIS).

„Recimo da se završio sukob i da se vraćamo na ono što je bilo pre 2021. godine. Samim tim bi se smanjio pritisak

da se proda NIS, odnosno da se reši situacija u NIS-u. Ne bismo imali problema sa tokovima gasa i vratili bismo se na neki način na ono što je bilo pre sukoba. Ali ja ne verujem u taj scenario. Realističniji je scenario da se sukob zamrzne ili da se završi na neki način, ali da ostane isti stav prema ruskoj ekonomiji. To onda za nas znači da i dalje imamo ovu trenutnu situaciju“, kaže Nedeljković.

U ekonomskoj sferi, situacija može postati nešto lakša za Srbiju i zemlje u regionu ukoliko dođe do zaključivanja mirovnog sporazuma.

Kosovo je za Rusiju bilo zgodan presedan na koji su se pozivali po potrebi, kao u slučaju Ukrajine i Gruzije, i pozivaće se svaki put kada bude bilo reči o priključenju teritorija na kojim žive etnički Rusi

Dušan Janjić

nog sporazuma.

To potvrđuje i dekan FEFA Nedeljković, govoreći da bi ponovna integracija Rusije u međunarodne trgovinske tokove dala zamajac ekonomijama Evrope, što bi moglo da rezultira boljim ekonomskim prilikama za region.

„Ako ostanu sankcije, ako ostanu trenutne tenzije, sam završetak sukoba neće doneti neke velike globalne promene. Ako to podrazumeva ponovnu integraciju Rusije, pod određenim uslovima, u međunarodne finansijske i trgovinske tokove, onda bi to trebalo da utiče pozitivno. To bi smanjilo troškovnu stranu u evropskoj ekonomiji i dalo veći zamajac. Ne očekujem neki neverovatan zamajac, ali jedan delimičan zamajac u evropskoj ekonomiji, što se onda odražava i na ekonomije iz ovog regiona. To naravno ima pozitivan efekat, ali ne bih očekivao neki neverovatno veliki pozitivan efekat, naročito ukoliko nakon sukoba Rusija ostane i dalje u poziciji u kojoj se trenutno nalazi“, kaže Nedeljković.

Nedeljković kaže da od odluke evropskih kompanija zavisi kako će na globalnu ekonomiju da utiče eventualno uklanjanje sankcija Rusiji.

„Pitanje je kakve će da budu odluke evropskih kompanija ukoliko se Rusiji ukinu sankcije, da li se one vraćaju na rusko tržište. To je jedan segment, a drugi segment je da li se onda evropske kompanije vraćaju na svoju staru bazu sirovina koja dolazi iz Rusije i potencijalno je jeftinija. Ukoliko bi se vratili na ruske izvore, to bi verovatno imalo pozitivan efekat u smislu nižih troškova za evropske kompanije. Mislim ipak da uzroci problema usporavanja evropske ekonomije nisu toliko u Rusiji, nego u sporosti evropske ekonomije“, kaže Nedeljković.

Postavlja se pitanje da li bi se povećanje stranih investitora u Srbiju povećalo u slučaju završetka rata u Ukrajini. Nedeljković, međutim, kaže da tokovi stranih investicija nisu toliko u vezi sa ukrajinskim sukobom.

„Ono što vidimo u svakom slučaju kao posledicu sukoba u Ukrajini, pre toga kovid-19 virusa i generalnog stava prema Kini koji imaju zapadne ekonomije, jeste ta tendencija za nearshoringom (premeštanje poslovne aktivnosti u obližnje zemlje) i friendshoringom (premeštanje poslovne aktivnosti u partnerske zemlje). Nama ide u prilog što smo geografski jako blizu Evropskoj uniji. Politički, barem deklarativno, i dalje smo na tom putu. Tako da to ne bi trebalo da bude ograničenje za naše tokove, u smislu međunarodnih političkih odnosa“, kaže Nedeljković za Nedeljnik.

Dekan FEFA dodaje „da je usporavanje stranih direktnih investicija (SDI) u stvari povezano sa činjenicom da SDI gleda gde su mu potencijalno dobri uslovi“.

Ako to podrazumeva ponovnu integraciju Rusije, pod određenim uslovima, u međunarodne finansijske i trgovinske tokove, onda bi to trebalo da utiče pozitivno. To bi smanjilo troškovnu stranu u evropskoj ekonomiji i dalo veći zamajac

Milan Nedeljković, dekan Fakulteta za ekonomiju, finansije i administraciju

„Ako dolaze one koje su radno intenzivne, naše radne snage prvo više nema toliko, a drugo ona više nije toliko jeftina kao što je bila. Ako hoće radno intenzivne SDI, onda neće da idu u Srbiju, ići će u Vijetnam, pošto je takođe politički blizak. Ako hoće da imamo one kapitalne, odnosno naprednije SDI, onda im za to treba odgovarajući institucionalni okvir i odgovarajuće znanje“, kaže Nedeljković.

Nedeljković takođe kaže da je „kontradiktorno“ to što Srbija i uvozi radnu snagu, pitajući se „kakav je onda neto efekat za nas ako će SDI da dođe zbog radne snage koju smo uvezli“.

Ukoliko bi se postigao mirovni sporazum između Ukrajine i Rusije, postojbi mogućnost da se u svoju zemlju vrati određeni deo Rusa koji su zbog rata izbegli u Srbiju.

Podaci koji su objavljeni u istraživanju Centra za analize i strategije u Evropi (CASE) pokazuju da ruski imigranti u Srbiji imaju primetno veće prihode nego što je to slučaj u drugim zemljama. Primera radi, trećina njih poseduje automobil.

Uzimajući u obzir da je više od 11.000 ruskih firmi registrovano u Srbiji do sredine 2024. godine, prema podacima Agencije za privredne registre, postavlja se pitanje da li bi njihov odlazak mogao da bude udarac na srpsku ekonomiju. Milan Nedeljković smatra da se to ne bi dogodilo, pošto te firme do sada nisu ostvarile značajnu saradnju sa domaćim kompanijama.

„U smislu direktnog uticaja na našu privredu, ne vidim da je toliko veliki, pošto su ruske kompanije i ruski individualci koji su došli ovde, manje ili više kao ostrvo unutar Srbije. Oni nisu toliko integrisani u domaću ekonomiju, u smislu ostvarivanja saradnje sa srpskim

kompanijama, već odavde rade ili sa Rusijom ili sa svojim zapadnim klijentima. Uticaj odlaska Rusa iz Srbije može da bude direktan u sektoru usluga, odnosno potrošnje. Ti ljudi su trošili svoj dohodak u Srbiji. Sektor usluga tako može da zabeleži određeni pad, kao što je imao i rast u 2022. i 2023. godini. Kada je reč o sektoru nekretnina, imao je dosta pozitivnih efekata zbog toga što su Rusi došli. Mogao bi da se dogodi jedan kratkoročni šok ukoliko oni odluče da se vrate“, kaže Nedeljković.

KOSOVO

Jedna od ključnih dilema u slučaju mira i priznavanja dela istočne Ukrajine kao dela teritorije Rusije odnosi se na pitanje: Šta to može da znači za Kosovo? Da li će Rusija priznati Kosovo kao nezavisnu državu i omogućiti joj prijem u Ujedinjene nacije?

Nepriznavanje Kosova kao nezavisne države od Rusije je prvenstveno deklarativno, i kako kaže naš sagovornik analitičar Dušan Janjić, „plaćeno“ prodajom Naftne industrije Srbije (NIS) ruskom Gazpromu, čime je Srbija efektivno stavljena u potpunu energetska zavisnost od Kremlja.

„Zapravo, Kremlj će odlučivati da li će menjati sadašnji odnos prema Srbiji i Kosovu. Već sada je izvesno da Kremlj nema poverenja u Beograd“, kaže Janjić i dodaje da u budućnosti očekuje smanjenje saradnje sa Rusijom, jer „u slučaju odlaska Vučića sa vlasti naredne vlade Srbije imaće kao prioritet obezbeđivanje energetske bezbednosti“, što bi dodatno uticalo na odnose dveju zemalja.

Na kraju krajeva, Kosovo je za Rusiju bilo zgodan predsedan na koji su se pozivali po potrebi, navodi Janjić, kao u slučaju Ukrajine i Gruzije, i pozivaće se svaki put kada bude bilo reči o priključenju teritorija na kojim žive etnički Rusi.

„Moguće je da će Rusija priznati Kosovo i svoju već postojeću kancelariju za vezu prevesti u status ambasade“, rekao nam je Janjić.

Situacija nije ništa bolja ni na „dajlmu“ Istoku. Veliki kineski partneri, kako bi ih okarakterisao predsednik Vučić, još manje su zainteresovani za Kosovo nego što bi Rusi mogli da budu. Janjić navodi da je još 2006. godine u razgovoru sa neimenovanim kineskim zvaničnikom doznao da postoji samo je-

dan uslov za priznanje Kosova od Kine – garancije Vašingtona za početak pregovora o reintegraciji Tajvana.

Takav sporazum je, makar za sada, i dalje nezamisliv i teško da će se na tom polju išta promeniti u skorije vreme.

Ipak, bez obzira na „podršku“ Kine i Rusije, Srbija je već priznala nezavisnost Kosova.

„Evropska unija, SAD i Velika Britanija odnosno Kvinta uspeali su da, Sporazumom o putu normalizacije odnosa Srbije i Kosova kao i tzv. Ohridskim sporazumom, odnosno dogovorom o mapi puta normalizacije, obezbede de facto priznanje Kosova“, navodi Janjić.

Iako je Vučić samo usmeno prihvatio odredbe Ohridskog sporazuma, koje u četvrtom i petom članu eksplicitno navode da Srbija neće pokušavati da spreči članstvo Kosova u međunarodnim institucijama, kao i da neće blokirati napredak u evrointegracijama i eventualnom članstvu u Uniji (odredbe koje srpska diplomatija zdušno krši) – one će jednog dana ipak morati da budu ispunjene, navodi Janjić.

„Pravno priznanje, odnosno sprovođenje kroz ustav i zakone Srbije je predviđeno, poglavljem 34. Pregovaračkog okvira za članstvo Srbije u EU, u roku od dve godine posle zatvaranja svih poglavlja.“ Što će reći, ukoliko EU ikad prihvati Srbiju kao punopravnu članicu – Srbija će morati neizostavno da prihvati Kosovo kao nezavisnu državu.

RUSI U BEOGRADU

Približno 41 odsto ruskih državljana koji su zbog rata izbegli u Srbiju ne bi se ni pod kakvim okolnostima vratilo u Rusiju, što je veći procenat u odnosu na sve druge zemlje u koje su Rusi imigrirali, prema podacima koji su objavljeni u istraživanju Centra za analize i strategije u Evropi (CASE).

Tome u prilog govori i stav ruskog novinara Pavela Belavina, koji živi i radi u Novom Sadu. Belavin smatra da većina njegovih sunarodnika ne planira da se iz Srbije vrati u Rusiju, ni u slučaju završetka rata.

„Pretpostavljam da većina neće biti zainteresovana za skoriji povratak u Rusiju sve dok se ta politika ne promeni. Međutim, postoji još jedan aspekt. Da li će Srbija želeći da izdaje državljanstva Rusima? Kako javljaju mediji, od

novembra 2023. godine s tim postojе ozbiljni problemi. Kako je pokazala anketa u našem kanalu 'Volna / Srbija', trenutno su mnogi zbog toga u iščekujućoj poziciji, a 24 odsto Rusa smatra da će možda morati da napuste zemlju upravo zbog ovoga. Ali povratak u Rusiju, po pravilu, nije prioritet. Ljudi pre gledaju ka opcijama poput Španije, gde postoji razumljiv i relativno brz mehanizam za dobijanje stalnog boravka i državljanstva", kaže Belavin.

Belavin smatra da bi potencijalno ukiđanje sankcija Rusiji „moglo da skine sa Srbije pritisak u vezi sa izdavanjem državljanstava Rusima“.

„Drugi problem je jako ograničena mogućnost korišćenja banaka i drugih finansijskih servisa. Pritom, mnogi Rusi nastavljaju da rade na daljinu za ruske kompanije, dok je izvlačenje rubalja iz zemlje krajnje otežano. Poslednji paket sankcija takođe je ograničio izdavanje šengenskih multiviza Rusima, koje dozvoljavaju višestruke ulaske u EU tokom određenog perioda. Doduše, za one koji žive u Srbiji takve vize su bile retkost i pre toga, što otežava mogućnost putovanja iz zemlje“, kaže Belavin.

Prema Belavinovim rečima, postoji određena opasnost da deo Rusa u slučaju povratka u zemlju snosi pravne posledice zbog izbegavanja mobilizacije, ali da se pre može govoriti o posledicama za one koji su podržavali opozicione političke organizacije u Rusiji.

„Što se tiče izbegavanja mobilizaci-

Pretpostavljam da većina Rusa neće biti zainteresovana za skoriji povratak u Rusiju sve dok se politika u našoj zemlji ne promeni. Međutim, postoji još jedan aspekt. Da li će Srbija želiti da izdaje državljanstva Rusima?

Pavel Belavin, ruski novinar

je, pravne posledice bi mogle nastupiti u slučaju izbegavanja poziva u vojsku, ali ne mislim da u Srbiji ima puno emigranata koji su dobili takav poziv. Talas mobilizacije u Rusiji bio je ograničen i odavno se završio. Pre se može govoriti o posledicama za one koji su podržavali opozicione organizacije u Rusiji ili se izjašnjavali o sukobu sa Ukrajinom na društvenim mrežama. To su zaista realni rizici koji bi mogli da se tiču mnogih“, kaže Belavin.

Belavin kaže da se „dolaskom Trampa na mesto predsednika SAD i njegovim obećanjima“ javila nada među mnogim Rusima o okončanju konflikta, ali niko ne zna kako će se „završiti još jedna runda pregovora“.

(NE)ŠIRENJE NATO-a

Objavljivanje predloga plana u 28 tačaka dovelo je do oštih reakcija u Evropi, a naročito u Americi.

Jedna od tačaka tog sporazuma koja bi mogla da se odnosi na Srbiju i region, odnosi se konkretno na davanje garancija Rusiji da se NATO neće širiti. Srbija je okružena zemljama koje su punopravne članice NATO-a, a vojnici te alijanse nalaze se i u Bosni i Hercegovini i na Kosovu.

Igor Bandović iz Beogradskog centra za bezbednosnu politiku kaže za Nedeljnik da se u tom pogledu situacija neće dramatičnije promeniti za Srbiju.

On dodaje da dosadašnje iskustvo sličnih obećanja upućuje da se garancije o neširenju NATO-a obično zasnivaju na „političkim obećanjima koja nemaju dugoročnu snagu kada se promene bezbednosni uslovi i odnosi moći“.

„Ne postoje formalno potpisani dokumenti koji trajno ograničavaju proširenje NATO-a, pa se zato na takve garancije može osloniti samo delimično“, kaže Bandović i dodaje da, u okolnostima u kojim se Srbija danas nalazi, u potpunosti okružena zemljama članicama Alijanse, raspon odluka ostaje isti: da li da se u tom okviru nastavi saradnja sa NATO-om radi smanjenja rizika, ili da se taj okvir politizuje i ignoriše uprkos realnosti.

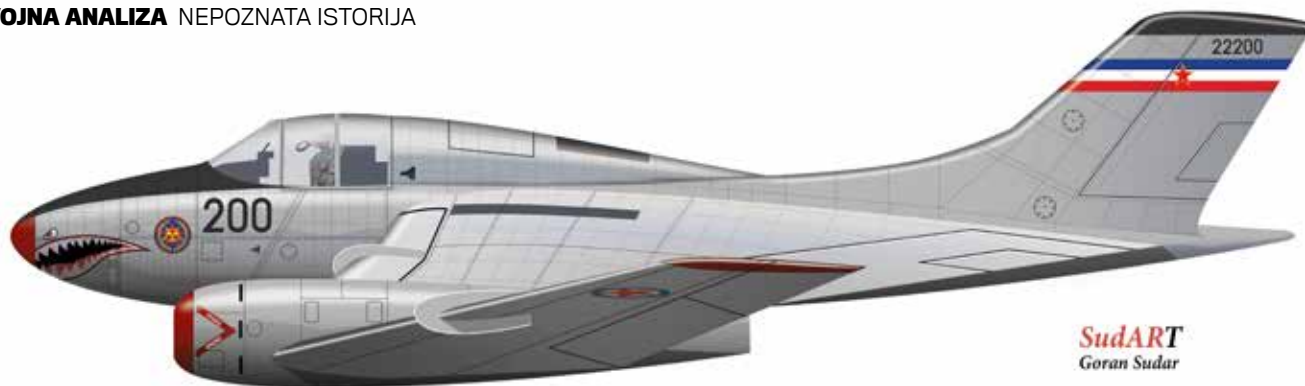
Ipak, navodi naš sagovornik, jačanje prisustva NATO trupa na Kosovu direktno utiče na bezbednosnu dinamiku i u takvim uslovima, Srbija bi se suočila sa većom predvidivošću u pitanju klasičnih vojnih rizika, ali i sa manjim prostorom za balansiranje između velikih sila.

„Za Srbiju se rizici pomeraju sa direktnih vojnih pretnji ka unutrašnjoj stabilnosti i otpornosti institucija, dok se regionalna bezbednost sve više prepliće sa širim odnosima Rusije i Zapada“, navodi Bandović i objašnjava da to u praksi znači da rizici postaju manje vojni, a više hibridni i politički.

Bandović smatra da, sa druge strane, na ukrajinskom frontu neće biti mirno ni nakon zvaničnog prekida vatre.

On naglašava da je u uslovima aktivnog sukoba veoma teško primeniti ili obezbediti poštovanje pravno obavezujućih garancija.

„To možemo da vidimo na primeru Budimpeštanskog memoranduma iz 1994. godine, koji je trebalo da garantuje teritorijalni integritet Ukrajine – onog momenta kada konkretna sila ne stoji iza garancija, na njih se više ne može računati“, rekao je Bandović. **N**

Tajne „Konstruktorske grupe br. 9“

TITOV NUKLEARNI BOMBARDER

Tim nazvan KG br. 9, koji je predvodio inž. Dragoljub Bešlin, projektovao je prototipove aviona koje je izradila fabrika Ikarus iz Zemuna smeštena odmah pored starog aerodroma. Bavili su se od 1947. do 1952. godine jurišnicima (dva komada 232 „pionir“ i dva 451) sa pilotom u ležećem stavu koji zahvaljujući tom nekonvencionalnom položaju može da izvrši zadatak pri preopterećenju od 9-10 G

Piše Aleksandar Radić

Početkom 1950-ih godina geolozi su tražili radioaktivne rude, pod budnim nadzorom Udbe. Plan da se uđe u razvoj nuklearnog naoružanja podrazumevao je da za početak treba imati potrebne sirovine. Moralo se razmisliti o avionu koji može da ponese bombu. Taj problem pokušali su da reše u „Konstruktorskoj grupi br. 9“ koja se bavila neobičnim letelicama sa pilotom u ležećem stavu i prvim domaćim mlaznim avionima.

Izradili su jedrilicu 453 MW za proveru aerodinamičkog rešenja sa krilima koja su podsećala na slovo W. Planirali su da ako se testovi završe povoljno, da se radi na bombarderu sa dva mlazna motora. Jedrilica se pokazala problematičnom i posle dva leta gurnuta je polomljena u stranu i tema je odbačena jer bila je ishitrena, prezahtevna u odnosu na realne resurse. Titov nesuđeni bombarder bio je samo kuriozum u istoriji naše avijacije.

Kada pravite nuklearnu bombu, morate imati u vidu i platformu koja treba da dostavi takvo sredstvo „na adresu“. U

početku nuklearne ere bili su to bombarderi, i to veliki avioni kao što su bila dva B-29 dužine 30 m, razmaha krila 43 m i poletne mase od 60 t. Iznad Hirošime srebrni B-29 iz bomboluka je odbacio bombu nazvanu „dečacić“ (Little Boy) mase 4,4 t.

U jugoslovenskom rukovodstvu kraj 1940-ih i početak 1950-ih strahovalo se da će Staljin posegnuti za silom u obračunu sa Titom i da neće birati sredstva, od atentata na prvog čoveka KPJ do atomskog udara. Na granicama incidenti su bili svakodnevica, jugoslovenski graničari osmatrali su teren i očekivali su da će se pojaviti tenkovski pukovi kao udarna pesnica invazione sile.

Proračuni koji su rađeni za potrebe Komande JRV predviđali su letelicu doleta 2.000 m odnosno da preleti polovinu te udaljenosti i vrati se nazad u bazu olakšan bez bombe procenjene mase od dve tone

Prvi korak u zaštiti suverenosti bile su mere ideološke konsolidacije i istovremeno se radilo na jačanju armije kroz razvoj domaćih minobacača, artiljerijskih oruđa, pokušaj da se izrade tenkovi, pokrene proizvodnja lovaca. Zašto da ne pokrenuti i rad na projektu nuklearne bombe - resursi su bili vrlo skromni, gotovo nebitni u odnosu na veličinu zadatka odnosno ambicije, ali emocije su bile snažne. Na tu temu često se citira pismo naučnika Pavla Savića poslano maršalu Titu kao predlog da se krene u nuklearni program rečima da ako „položiš temelje našoj nauci, kao što si učinio sa Armijom i Državom, onda smo mi i na tom polju za kratko vreme među najboljima“.

Radilo se vredno u novom pogonu u Vinči, pretraživani su planinski tereni u potrazi za radioaktivnim rudama, ali pod striktnim nadzorom Službe. Rezultati su bili mali, ali pričalo se o temi, priгуšenim glasom među odabranima.

Ako se jednom izradi bomba, treba imati i „nuklearni bombarder“. Proračuni koji su rađeni za potrebe Komande

JRV predviđali su letelicu doleta 2.000 m odnosno da preleti polovinu te udaljenosti i vrati se nazad u bazu olakšan bez bombe procenjene mase od dve tone. Vrhunac leta od 11.000 m i brzina krstarenja od 850 km/h trebalo je da zaštite bombarder od presretanja u to vreme od podzvučnih lovaca. Generalna direkcija vazduhoplovne industrije (GDVI) koordinirala je rad konstruktorskih timova koji su bili vezani za određene fabrike. Tim nazvan KG br. 9, koji je predvodio inž. Dragoljub Bešlin (20. mart 1910. Karlovo, sada Novo Miloševu - 20. februar 1996. Beograd), projektovao je prototipove aviona koje je izradila fabrika Ikarus iz Zemuna smeštena odmah pored starog aerodroma.

Bavili su se od 1947. do 1952. godine jurišnicima (dva komada 232 „pionir“ i dva 451) sa pilotom u ležećem stavu koji zahvaljujući tom nekonvencionalnom položaju može da izvrši zadatak pri preopterećenju od 9-10 G. To su bila vremena udarničkog rada - 26. februara 1952. godine poleteo je drugi prototip aviona nazvanog 451 i za komandama je ležao pilot Prebeg. Isti pilot 25. oktobra 1952. godine sedeo je u kabini novog aviona 451M izvedenog iz ranijeg 451, ali sa normalnim položajem pilota i dva mlazna motora pod krilima. Bili su to turbomlazni motori francuske firme Turbomeka model „palas 056A“ vrlo skromnog maksimalnog potiska od 1,47 kN odnosno 1,1768 kN nominalnog potiska. Prvi probni let 451M uveo je jugoslovensku industriju i avijaciju u mlaznu eru sa motorima koji su za poređenje bili desetak puta slabiji od pogona prvog serijskog mlaznog aviona „galeb-2“ čiji motor daje potisak od 11,12 kN.

U KG br. 9 računali su na „palase“ kao rešenje i za lake lovce presretače i jurišnike i za - nesuđeni bombarder.

Motori su bili slabašni, ali ambicije u KG br. 9 velike i procenili su da su od koristi za projekat letelice velikog doleta, ali ako se krene od nekonvencionalnih rešenja. Bešlinov saradnik zadužen za aerodinamiku inž. Vladimir Levačić predložio je strelasto krilo, i to dvostruko u formi slova W. Unutrašnja sekcija krila ima strelu usmerenu protivno smeru leta, a zatim se „lomi“ u klasičnu strelu. Teoretski centralni deo krila obezbedio bi da do odvajanja strujnica dolazi izvan područja centralnog dela

Kontroverzno rešenje aerodinamike jedrilice nije se činilo interesantnim Komandi JRV i odustalo se od nastavka rada na projektu

krila. Zato bi se letelica ponašala povoljno u prevučenom letu odnosno ne bi dolazilo do oštrog sloma.

Radna oznaka projekta glasila je MW - mlazni avion sa W krilom. Za proveru tog neobičnog aerodinamičkog rešenja u Ikarusu je izrađena jednoseda jedrilica 453MW (u dokumentima tog doba koristi se i oznaka P453 MW), predstavljala je budućeg bombardera u smanjenoj razmeri. Kao sledeći korak posle jedrilice planirana je izrada aviona sa dva motora „palas“.

U perspektivi u KG br. 9 nadali su se da će doći do nekog motora većeg potiska. Jedna prilika bio je projekat pokrenut početkom 1950-ih godina za razvoj motora klase potiska 16-20 kN sa švajcarskom firmom ARDAG u kojoj su radili bivši nacistički konstruktori. Oni su prenosili informacije VTI Žarkovo i firmi DMB iz Rakovice koja je zadužena za izradu prototipova i pripremu proizvodnje, ali u KG br. 9 računalo se samo sa „palasom“ jer to su imali pri ruci.

Za početak, moralo se proveriti krilo MW na jedrilici dužine 5,85 m, razmah krila 7,5 m, a površina krila 12,5 m². Masa prazne letelice iznosila je 470 kg, a maksimalna poletna masa 560 kg. Proračunata maksimalna dozvoljena brzina bila je 250 km/h. Konstrukcija jedrilice bila je mešovita sa metalnim trupom i drvenim krilima. Na prelomu krila bila su aerodinamički oblikovana kućišta za male prednje točkove. Jedna uvlačiva noga stajnog trapa sa dva točka nalazila se u centralnom delu letelice.

U KG br. 9 radili su vrlo efikasno i posle aviona 451 sa ležećim pilotom i mlaznog 451M sa sedećim pilotom iste 1952. godine radili su na lakom presretaču 452 sa dva „palasa“ i na jedrilici, u mašti bombardera. Na prvom letu 28. novembra 1952. godine prototip MW vukao je dvosedi školski avion 213. U poletanju jedrilica je dotakla tlo krilom koje je oštećeno.

Posle popravke ponovo je poletela, došla do 3.000 m visine, ali u povratku na aerodrom, tokom prizemljenja, polomljena je na poletno-sletnoj stazi i

procenjeno je da su štete veće od troška popravke. Problem je bilo krilo jer je pri sletanju dolazilo do drastičnog smanjenja uzdužne stabilnosti i do obratne reakcije uzdužne komande.

Na oba leta za komandama jedrilice bio je pilot Vazduhoplovnog opitnog centra (VOC) kapetan Blagoje Bojković. On je u vreme rada na zadatku MW bio jedan od vodećih pilota u centru. Stradao je u trideset i prvoj godini života, 18. maja 1953. godine u pripremi za aero-miting leteći na domaćem lovcu S-49C. Leteo je u sastavu pare kao pratilac i posle prve petlje prešao je u sledeću i dva pilota su prešla u poniranje. Bojković je udario u zemlju, a vođa para se izvukao doslovce u poslednjem trenutku.

Kontroverzno rešenje aerodinamike jedrilice nije se činilo interesantnim Komandi JRV i odustalo se od nastavka rada na projektu. U jednom dokumentu VTI Žarkovo navodi se za „eksperimentalni vazduhoplov za ispitivanje MW-krila“ da su sposobnosti leta - neispitane.

Jedrilica, pardon, neostvareni avion bio je nerealan u istoj meri kao i planovi da se izradi nuklearna bomba, ali na toj temi se radilo i od 1955. godine sve aktivnosti bile su u rukama Savezne komisije za nuklearnu energiju pod predsedavanjem Aleksandra Rankovića. Sve do sredine 1960-ih godina iz vazduha su pretraživani planinski tereni u potrazi za uranom, naučnici su radili na reaktoru u Vinči, ali nikada nisu pokrenuli rad na konkretnom zadatku izrade bombe.

U KG br. 9 ostali su na početnoj fazi projektovanja bombardera i u maniru šta bi bilo da je bilo naš saradnik mostarski maketar i novinar Goran Sudar uradio je crtež aviona kakav nikada nije poleteo. Taj derivat 453 MW ima velike mlazne motore i uzor mu je francuski dvomotorac „votur“, platforma za nuklearne bombe, čiji je prototip poleteo oktobra 1952. godine. Francuzi su za svoj avion imali pogodne motore, za prvi primerak imali su dva puta 27 kN, a u naoružanju su bili avioni sa motorima potiska 34,3 kN odnosno združeno 68,6 kN, dvadeset i tri puta više od dva „palasa“ predviđena za jugoslovenski bombarder. Francuzi su smatrali da „votur“ ima premalo potiska u odnosu na masu. **N**

Zašto je Željko morao da ode

Kada se sklone na stranu svi tračevi i spinovi koji su pratili najburniju Partizanovu sagu za naših života – a to nije lako bilo postići imajući u vidu istoriju Partizana u poslednjih dvadesetak godina, posebno za vaktu Duleta Vujoševića – kada se razgrnu sve podmetačine, potvrđene i nepotvrđene teorije, ostaje to da je Željko Obradović, na kraju, dao otkaz Partizanu. Makar ovom Ostoje Mijailoviću

Piše Veljko Miladinović

Najgore je, moglo se naučiti na primeru Košarkaškog kluba Partizan, kada se vic, posebno neki banalni i prvoloptaški, pretvori u realnost.

Kada je prvi put, onako stidljivo, po košarkaškim kuloarima počelo da se govorka da bi Željko Obradović mogao da dobije otkaz u Partizanu, takva pomisao je nailazila na podsmeh zbog čvrstog uverenja da Obradović ima najsigurniji trenerski posao na svetu, što je praćeno čak norisovskim vicom da samo Željko Obradović može da da otkaz Partizanu.

Istina je, bilo je to smešno, delom i zato što je bilo tačno, ali u latino-sapunici koja

je priređena javnosti, na kraju se dogodilo upravo to.

Jer, kada se sklone na stranu svi tračevi i spinovi koji su pratili najburniju Partizanovu sagu za naših života – a to nije lako bilo postići imajući u vidu istoriju Partizana u poslednjih dvadesetak godina, po-

Slika je postala delom jasnija posle onoga što je Željko Obradović ispričao u utorak uveče - da praktično nedeljama unazad nije imao kontakt sa Mijailovićem i da je organizacija kluba zapravo daleko od blistave slike

sežno za vaktu Duleta Vujoševića – kada se razgrnu sve podmetačine, potvrđene i nepotvrđene teorije, ostaje to da je Željko Obradović, na kraju, dao otkaz Partizanu, ovom i ovakvom, koji će, u toj bogatoj istoriji kluba, i verovatno ne na radost većine navijača, ostati upamćen kao – „Ostojin Partizan“.

Predsednik kluba Ostoja Mijailović – koji je kao „uspešni privrednik“ došao u klub, a u njemu stoluje kao „uspešni privrednik“ i pride „član stranke“ – stvorio je novi i drugačiji Partizan (može se koristiti metafora i sa podizanjem iz pepela), ali na nestabilnim nogama društvenopolitičke stvarnosti. Ovaj novi „korporativni Partizan“ vođen je kroz slalom politič-

kih, navijačkih i poslovnih interesa – gde je navijačka atmosfera na utakmicama Evrolige često maskirala šta se dešava iza kulisa Beogradske arene.

Očigledno je da je definisanje rastanka Željka Obradovića i njegovog Partizana gotovo nemoguć zadatak, odnosi su očigledno bili toliko slojeviti i zamršeni da je moguće da ni glavni akteri više ne znaju zašto nije moglo da se nastavi dalje, ali je očigledno da nije moglo. Slika je postala delom jasnija posle onoga što je Željko Obradović ispričao u video obraćanju javnosti u utorak uveče – da praktično nedeljama unazad nije imao kontakt sa Mijailovićem i da je organizacija kluba zapravo daleko od blistave slike koja se u javnosti prezentovala.

Pobuna navijača, doček Obradovića na aerodromu i uprava koja je bila spremna na sve, samo da on oстане (mada nam je jedan izvor iz kluba kada je počinjala ova saga preneo utiske da „sada moraju da učine da izgleda kao da su sve učinili da ga zadrže“), definitivno su udarac za upravu, na koju se slio gnev navijača. Različite priče i tumačenja se mogu čuti ovih dana, da li je Željko otišao isključivo zbog toga što ne može da kontroliše ekipu ili su na to uticali svi spoljni pritisci, kojih je nedvosmisleno bilo (znate li kolika je plata bila Željku Obradoviću?).

Jedino je sigurno da Obradović ne bi podnosio ostavku da je rezultatski skor

Partizana u Evroligi ove godine 9-4, umesto 4-9, kao što jeste, ali je isto tako i prošle godine, na početku sezone skor bio u jednom trenutku i lošiji, pa se o odlasku najvećeg evropskog trenera nije ni pomišljalo.

Nije ni tim mnogo drugačiji nego prošle godine, nije ni menadžment, a nije se ni Željko Obradović mnogo promenio – mada su mnogi primetili da često nema crvenu boju na licu kao što je obično kada se iznervira, što je moglo da upućuje da polako diže ruke. Ono što se suštinski promenilo u odnosu na prošlu godinu jeste okruženje u kom obitava Košarkaški klub Partizan i godinu dana kumulacije pritiska oko ovog kluba koji i nema ju toliko veze sa košarkom.

U svim informacijama koje curkaju iz Partizana ovih dana – od kojih je neke Obradović potvrdio u svom obraćanju – od toga da prosto ne štima ništa na relaciji uprava-trener (da je čak Obradović tražio da Mijailović ode, te da ode Zoran Savić), da nisu dovođeni igrači koji su po njegovom ukusu, da je organizovana turneja u Australiji pred početak sezone koja je poremetila plan treninga, pa sve do toga da je negativno reagovao na zahteve (ili molbe) da pozove navijače da ne vređaju predsednika države, kroz svu tu šumu informacija koje su nam različiti izvori prenosili sa manje ili više pouzdanosti, definitivno je da je postojao neki udar iznutra na Obradovića, kada su plasirane plate u Partizan, sa oprobanim trikom da se bu-

džet za ceo stručni štab sabere za ove četiri godine, pa da se izbací monstrozna suma koja je potrošena na njega.

Na komentare da je Željko Obradović smetao vlastima zbog podrške studentima i da je pritisak na njega način da se pasivizira Partizan koji je ostao praktično jedina nekontrolisana teritorija u Srbiji koja je pod šapom naprednjaka, Ostoja Mijailović je rekao da on sa predsednikom Srbije Vučićem ne razgovara o Partizanu, jer o Partizanu ne razgovara sa zvezdama, ali se naslonio na narativ koji je Vučić nametnuo „a nisam im valjao kad sam pomogao da se Željko dovede“. Mijailović je, naime, potvrdio da je pre dolaska Željka Obradovića išao na sastanak kod Vučića i tražio podršku za to, na šta je ovaj pozitivno reagovao „i sve ispoštovao“. Tada je razgovarao za zvezdašem.

Koliko god predsednik kluba i stranački kadar SNS-a razdvajao politiku i sport – što je već izraubovana floskula – Košarkaški klub Partizan, tačnije tribine na njegovim utakmicama, doživljava se kao nepokoreno galsko selo bunta protiv autokratske vlasti. I već je na Mijailovićevim

Jedino je sigurno da Obradović ne bi podnosio ostavku da je rezultatski skor Partizana u Evroligi ove godine 9-4, umesto 4-9, kao što jeste, ali je isto tako i prošle godine, na početku sezone skor bio u jednom trenutku i lošiji, pa se o odlasku najvećeg evropskog trenera nije ni pomišljalo

počecima bilo jasno u kom pravcu se stvari odvijaju u sada već zaboravljenoj aferi kada se tadašnji trener Andrea Trinkijeri slikao sa popularnim glumcem Sergejom Trifunovićem, koji je to plasirao na društvene mreže uz poruku „Čovek koji će me naterati da ponovo dolazim na tekme. I hoću“.

Trifunović je vazda bio deklarisan partizanovac, a klubu pod Mijailovićevim vođstvom je u tom trenutku bilo važnije što je bio predsednik Pokreta slobodnih građana, mada osim njega verovatno, u tom trenutku Sergeja Trifunovića niko nije doživljavao kao profesionalnog političara, pa je tada iz produkcije Partizana plasiran jedan od najbizarnijih pisanih uradaka sa Partizanovim grbom u memo-

randumu: „... ipak, sa velikom odlučnošću odbacujemo bilo kakvu mogućnost dovođenja kluba ili bilo koga od članova kluba u vezu sa političkim delovanjem pojedinaca koji žele da sportske i navijačke strasti stave u službu ostvarenja svojih političkih ciljeva...“

A Trifunović je kao jedini cilj iskazao da ponovo ide na tekme.

To je pravac delovanja koji je još tada nametnut i koji je bio pod velikim izazovom od kada su krenuli studentski protesti u Srbiji, a Željko Obradović u decembru podržao studentsku borbu.

Prethodno je u redovima vlasti, što se moglo čitati i u komentarima vlastima naklonjenih novinara, vladalo razočaranje što u trenutku kada je došlo vreme za razbrajanje, Željko Obradović nije skočio na „njihovu“ stranu.

„Ja sam samo svoj. Imam iza sebe godine u kojima se nikada nisam krio iza bilo koga jer za tim nisam imao potrebu, sve sam u životu uradio tako što nisam pripadao nikome. Svoje političko opredeljenje iskazujem tako što zaokružim neki broj na glasačkom listiću i ubacim ga u kutiju. I to preporučujem svima da urade. Naravno da smo mi politička bića, ali ja nisam političar, moj teren je košarkaški.“

I da, nisam samo svoj, tu sam pogrešio. Ja sam samo Partizanov“, rekao je u jednom intervjuu za Nedeljnik.

Beogradska arena, kada je u crno-belim bojama, upravo zbog naprednjačkog bakaunda predsednika Partizana bila je posebno važna kao seizmograf raspoloženja javnosti.

Obradovićev dolazak u Partizan imao je ogroman uticaj na navijačko telo crno-belih u Srbiji, i ne samo na njih, a izuzetno je važan i zbog svega što se poslednjih godina dešavalo konkretno u samoj Beogradskoj areni. Počevši od broja ljudi na tribinama, do svega što se na tim tribinama (i oko njih) odvijalo.

Mnogo pre nego što je predsednik Srbije potvrdio da je „pomogao da se dovede Obradović“, pojavila se teza da je Mijailović dobio ili zeleno svetlo, ili čak mnogo direktniji mig, da dovede najboljeg trenera Evrope u Beograd – manje zbog rezultata, a više kako bi se zadovoljili vatreni navijači Partizana.

Crno-beli su godinama tonuli i u fudbalu i u košarci, a nekoliko stotina ili hiljada ljudi (kako kada) koji su dolazili na tribine stadiona JNA i „Pionira“ znaju

da su „džepovi“ uvredljivog skandiranja protiv predsednika bili redovni deo repertoara – češće na delovima tribina gde sede „obični ljudi“, ali i među grupama organizovanih navijača.

Ipak, ako to i jeste bio deo velike jedinačine vezane za projekat podizanja KK Partizan, u nekim segmentima deluje da je bilo greške u računici. Beogradska arena je, po povratku crno-belih u najveću dvoranu u zemlji, bila mesto gde se prkosilo režimu – makar to bilo samo pogrdnim skandiranjem, kasnije i novonastalim „pumpanjem“.

Uspori košarkaške sekcije crno-belih i krcate tribine, koje su iz sezone u sezonu bivale sve skuplje i skuplje, i sve posećenije, bili su praćeni brojnim endemskim pojavama u srpskoj politici. Mijailović je umesto da smiruje strasti u katastrofal-

Obradović je definitivno počeo da gubi konce nad ekipom, Beogradska arena je slavljenica kao važno mesto za otpor režimu i njemu bliskim huliganima, a usledila je nova epizoda „revnosnijeg pretresa“ na ulazima, kao i osetno drugačija atmosfera i svojevrstan nemir na tribinama

nim odnosima sa Crvenom zvezdom i njenom tadašnjom upravom, češće apelovao da se „navija samo za Partizan“ i ne vredi predsednik, a situacija se konstantno zaoštravala kako je studentski pokret hvatao zamah. Nije beznačajna ni činjenica da su u milionskom poslu, prava na prenos Evrolige u aprilu ove godine prošla iz ruku Sport kluba u ruke Telekomove Arene, pa je ton u direktnom prenosu utišavan po potrebi, da gledaoci ispred televizora ne bi čuli šta se više sa tribina.

Obradovićeva javna podrška studentima stigla je nekoliko meseci ranije, krajem 2024. godine, što se poklapalo sa sve glasnijim, a na kraju potpuno uobičajenim i opšteprihvaćenim „pumpanjem“ sa tribina na svakoj evroligaškoj ili svakoj drugoj utakmici Partizana – uključujući tu i dobar deo tribine rezervisane za takozvani navijački „kop“, što je dugo bilo nezamislivo.

I izlazak navijača iz Arene, bez obzira

na rezultat, bio je praćen sličnim povici-ma. Tako se bujajuća društvena kriza i opšta situacija u zemlji redovno prelivala i u hodnike, dovodeći s vremena na vreme do različitih „razvoja situacije“ i napetosti unutar same dvorane.

Krenulo je od jačeg prisustva policije, kako u uniformama, tako i u civilu, preko toga da je više gledalaca iz donjeg prstena (sektor 200) zbog benignih transparentata podrške studentima (npr. „Studenti su u pravu“) izvedeno iz dvorane ili saslušavano u hodniku od ljudi koji su se predstavljali kao pripadnici BIA, i novih naredbi za redare da se proverava ko šta od natpisa unosi u Arenu (čak i kad su u pitanju deca), do same, veoma važne utakmice protiv Pariza prošlog meseca, u kojoj je košarka pala u daleki drugi plan.

Pre nje, a najviše krajem prošle evroligaške sezone, na mahove se činilo da se vlast ipak pomirila (ili je procenila da je bolje da se tome više ne suprotstavlja tako grubo) sa činjenicom da je „pumpanje“ definitivno postalo deo novog folklorizma Partizanovih košarkaških utakmica.

Ako je to bilo kakvo merilo, pa čak i ako nije – u Srbiji se često čini da to ima bar nekakav značaj za društvena zbivanja – i na društvenim mrežama su i obični i vatreni navijači u Areni označavani kao „slobodni“ i „oslobođeni straha“.

Međutim, nekoliko krupnijih i sitnijih stvari se poklopilo i podizalo tenzije do poraza Partizana od Pariza. U sportskom delu su bile sve glasnije kritike zbog sastava ekipe, što je kulminiralo povredom lidera ekipe Karlika Džonsa u finišu relativno nevažne utakmice sa FMP-om, društvena situacija je od avgusta postajala sve napetija, a tih dana je stigla i vest da je bivši košarkaš Partizana i član SNS-a Goran Grbović smenjen sa mesta direktora najveće dvorane na Balkanu.

Smena Grbovića bila je povezivana sa njegovim navodnim sukobom sa gradonačelnikom Beograda Aleksandrom Šapićem, a zamenio ga je bivši rukometaš Jugovića, Vojvodine, Partizana i Crvene zvezde, Stefan Babić. Iako te kadrovske smene verovatno nisu preterano pogodile navijače, već su pre svega podgrejale novi niz spekulacija ko je sa kim blizak i ko je zbog čega došao ili otišao, mnogo veći uticaj na publiku imali su kratkotrajni problemi na ulazima u dvoranu.

Nekoliko hiljada navijača je u 2. kolu Evrolige dugo, po kiši, čekalo na ulaz i

kasnilo na meč. Neki će primetiti i da je redarska služba bila zamenjena, a najavljivani su i novi načini provere na vratima, isključivo preko NFC čipova u telefonima i kartama, a ne preko QR kodova kako se ustalilo prošlih sezona. Od insistiranja na NFC-u nije bilo ništa, a klub je saopštio da je krivac za gužvu na vratima bila grupa koja je falsifikovala karte.

Takvo obrazloženje, u koje mnogi nisu poverovali, zajedno sa povećanom cenom sezonskih ulaznica i najavljenim manjem brojem domaćinstava u Areni ipak je uticalo na to da deo folklora bude i pogrdno skandiranje Ostoji Mijailoviću, koji je svoje mesto, slučajno ili ne, uz parket na nekim narednim utakmicama zauzimao nešto kasnije nego uobičajeno – kada su svetla u dvorani ugašena prilikom predstavljanja igrača dveju ekipa. Obradović je i tada dobijao apsolutnu podršku sa tribina na svaki put.

U meč protiv Pariza, Partizan je ušao posle serije utakmica u kojima su se videle brojne oscilacije u igri, ali sa pozitivnim skorom u takmičenju od 3:2, pobedom na strani protiv Baskonije, i bez prvog pleja, ali sve na parketu, uključujući i lošu igru crno-belih, postalo je manje važno od onoga što se dešavalo na tribinama.

Ukratko, jer je o tom događaju mnogo toga ispričano, jedan od navijača na severnoj tribini razvio je, ne po prvi put, transparent podrške studentima, a protiv SNS-a. Umesto da se, uz „pumpanje“ sa tribina, na tome završi, kao nekoliko puta do tada, prvi put posle dužeg vre-

Na komentare da je Obradović smetao vlastima zbog podrške studentima i da je pritisak na njega način da se pasivizira Partizan koji je ostao praktično jedina nekontrolisana teritorija koja je pod šapom naprednjaka, Ostoja Mijailović je rekao da on sa predsednikom Vučićem ne razgovara o Partizanu, jer o Partizanu ne razgovara sa zvezdama

mena došlo je do reakcije – obezbeđenje, a zatim i grupa navijača iz Partizanovog „kopa“ probala je da mu oduzme transparent. Ljudi oko njega su mu priskočili u pomoć i odbranili i njega i transparent, a zatim je došlo i do brutalne tuče u samom „kopu“ kada se grupa navijača pridružila povcima „ko ne skače...“. Od tog trenutka pa do kraja potpunog raspada ekipe i teškog poraza Partizana, skoro cela dvorana je umesto košarci „navijala protiv navijača“.

Jasno je da je taj događaj uticao na sve i svašta, iako je o intenzitetu uticaja moguće samo nagađati. Uostalom kao i o svemu kada se govori o Partizanu poslednjih meseci. Obradović je definitivno tu negde počeo da gubi konce nad ekipom, koja je nanizala teške i bolne poraze, mediji i društvene mreže aktivirani su da tumače i „tumače“ događaje na tribinama i u upravi kluba, Beogradska arena je sla-

vljena kao važno mesto za otpor režimu i njemu bliskim huliganima, a usledila je nova epizoda „revnosnijeg pretresa“ na ulazima, kao i osetno drugačija atmosfera i svojevrsan nemir na tribinama.

Predsednik Mijailović često pominje, a to je i sada uradio, kako ljudi ne razumeju kroz šta sve uprava prolazi i kao ljudi koji daju svojih sedam miliona evra za budžet kluba.

Malo je važnije pitanje od empatije prema onima koji imaju da daju sedam miliona za sportski klub, kroz šta sad prolaze oni koji izdvajaju hiljadu i plus evra svog novca godišnje za godišnje karte. A njima je to veći izdatak nego nekima sedam miliona.

Pričalo se da je i nedelju dana pre Željko-ve ostavke bilo dogovoreno da trener ponovo bude Andrea Trinkijeri, za čije prvo dovođenje je inače i Željko Obradović bio svojevrsni garant, koji se na ratnoj nozi rastao sa Mijailovićem. Da bi se potom čulo da je ta ideja odbijena, da bi se potom plasirala informacija da će ipak biti on. Baš kao što bi mogao da bude i Saša Đorđević. Ili Igor Kokoškov. Baš kao i to da niko od njih neće da bude trener posle Željka. Ima i onih koji veruju da je važan faktor u svemu i menadžer Miško Ražnatović koji ima da udomi ove trenere, a na društvenim mrežama je nedavno „pecnuo“ Obradovića, čime je dodao ulje na vatru, što bi se reklo.

Kada je Partizan ove godine lansirao platformu Part+ sa pristupom ekskluzivnom video-sadržaju, po ugledu na NBA košarku – bio je i to jedan od nespornih pokušaja modernizacije koji se obio o glavu zbog zabune oko cene i kao posledicu imao i akciju bojkotovanja od navijača – vizuelni prikaz je zaličio na Canal+ koji se može vezati i za čuveni dokumentarac „Partizan de Fuelanbrada“. Po onome što je Partizan servirao javnosti, pre bi uzore mogli da traže na južnoameričkom španskom govornom području – Televi-sa presenta.

Mijailović je izneo kako on vidi sve što se desilo, a Obradović svoju verziju, koja odgovornost za situaciju prebacuje na predsednika kluba. Nije teško pretpostaviti kome će većina navijača da poveruje. Iako je delovalo da je Obradovićev cilj bio da spusti loptu i podrži Partizan u budućnosti. U „izazovima koji predstoje“.

A šta je to što predstoji?

Partizan presenta... **N**

„LAJK“ ZA JUGOSLAVIJU

MOJA ISTINA O „ZLATNOM DOBU“

Njegov poslednji objavljeni roman „Lajk“ je bestseller, a na sajtu Velike priče upravo je počeo da se „prikazuje“ i roman „Crveni“, o dimenziji u kojoj je Jugoslavija preživela. Srđan Dragojević je u velikom intervjuu, pred diktafonom Nedeljnika i kamerama Velikih priča, govorio i o nostalgiji, budućnosti, ali i o filmu koji tek treba da snimi...

**Razgovarao Branko Rosić
Fotografije Nebojša Babić**

Srdan Dragojević ima filmove koji su sam vrh domaće kinematografije. Svoju projekciju „Lepih sela“ imao je i Spielberg kome se ovaj naslov baš svideo. Ipak, pored svih tih priznanja i oficijelnih nagrada, Dragojević ima i štek scenarija koji nikada nisu pretvoreni u filmove, ili su na čekanju. Ovog vikenda na Velikim pričama je krenuo feljton „Crveni“ koji se bavi mogućnošću da je SFR Jugoslavija preživela.

U isto vreme, njegov roman „Lajk“ je

Da li je ova generacija Ćacija zapravo odrasla u pelenama koje su se prale u već mašinama zapaljenim iz zapaljenih muslimanskih kuća?

bestseller čiji je prvi tiraž već rasprodat. Na sam dan nekadašnjeg velikog praznika države koja nije preživela, SFR Jugoslavije, Dragojević je bio gost u podcastu Velikih priča „Rosić i drugovi“ čiji je početak logično bio posvećen nekadašnjoj zemlji.

Tito, partija i nagoveštaj novog doba u kafani „Manjež“

U trideset i dva nastavka je na Velikim pričama krenuo moj drugi roman, „Crveni“, koji se događa u SFRJ 2026. u jednoj dimenziji u antiutopiji u kojoj je ta socijalistička Jugoslavija opstala i preživela i dosta je napredna. To je jedno totalitarno društvo iako ustav SFRJ iz 1999. dozvoljava razne vrste odnosa, znači i trojke i četvorke, i sva LGBT prava su ustavom zagarantovana, a Kosovo je najbogatija

republika jer je marihuana legalizovana i proizvodi se pretežno u kombinatima u Prizrenu. Međutim, građani Kosova i dalje teže secesionizmu, tako da se jedna od epizoda romana i zove „Kosovo republik“.

A da li sam verovao pred kraj osamdesetih, u realnosti ondašnje SFRJ, da će ta zemlja da opstane?

Ma kako nisam? Bilo je tu pukotina, naravno, ali svi smo mi verovali u opstanak SFRJ jer te osamdesete godine su bile doba otopljanja, liberalizacije, delimičnog odustajanja od kulta Tita. Bio sam tada urednik književnosti u listu „Student“ i čak smo se i mi sprdali sa štafetom i sa Titom, nisu samo Slovenci. To se malo i zaboravilo a Slovenci su postali etalon demokratizacije, ali nije bilo baš tako. „Student“ je bio često na meti SUBNOR-a. U redakciji smo imali jednog tipa, koji je posle postao poznati političar, za koga smo znali da je drukara, i kad je on bio tu mi bismo se pred njim „primirili“ sa idejama jer bi ih on prijavio kome treba, a onda kad on ode...

A da li smo naslućivali da dolazi drugo vreme? Pa bila je negde 1986, 1987. godina, imali smo redovan običaj da gledamo film u Kinoteci, nekad od tri sata, nekad od pet i trideset, često i oba filma, i onda odemo u kafanu „Manjež“. Tu se skupljala studentarija, ljudi iz bendova, slikari, i dodemo mi jedno veče sredinom januara pred „Manjež“, krenemo da uđemo, kad ono – ne može. Rezervisali su neki celu salu, proslava Srpske nove godine.

Pitamo se, šta je ovo? Gledamo kroz onaj izlog kafane, a unutra neke bradate krezube, degenerične face, pevaju ono nešto od Topole do... ne znam dokle je.. ga, verovatno opet do Topole. I svud su straže i svi ti četnički idiotluci. Gledaš i ne možeš da veruješ, čoveče. To je bilo ravno šoku, da eto živimo u zemlji gde postoji i ovo.

Kada danas pričamo o našoj pank ekipi, bilo nas je pedesetak do sto ljudi, pa hipi ekipa kod Filozofskog, pa hevi metalci, to je ukupno nekoliko hiljada lju-

di. I sad to predstavljanje našeg doba, perioda novog talasa kao zlatnog doba izaziva kod mene setan osmeh. Bje-la pravi od one Srbije i Jugoslavije pre Drugog svetskog rata neko zlatno doba, a to je bilo doba najgore eksploatacije pa nije ni čudo što je nekoliko stotina hiljada ljudi otišlo u partizane. Tako da se sve vreme trudim da ne idealizujem tu našu mladost, da imam distancu, da budem moderan, u čemu mi pomažu moja silna deca raznog godišta od 1989. do 2012. Tako da mi je to nekako lek za posmatranje sadašnjosti, da se uzdržim od preterane idealizacije i nostalgije i da probam da budem moderan.

Kako je Mira Marković napala film „Rane“ a njena ćerka pucala po klubu

Kad već spominjem „Student“ i dolazak Miloševića na vlast, i njegova žena Mira Marković je krenula da se zabrani jedan broj ovog lista. Sećam se toga, ali nisam više bio u „Studentu“. Upisao sam režiju i kada studiraš FDU, onda si po ceo dan na akademiji i nemaš puno vremena za nešto drugo. Ali sam se susreo kasnije sa zabranama Mire Marković jer je baba Julia napala moj film „Rane“.

Javili su joj, a možda je i sama gledala, da je to dosta uvredljivo prema njenom mužu, da ima tu raznih z...bancija, opravdanih, vezanih za porodicu Milošević, za samog Slobodana Miloševića i uopšte na okolnosti u kojima smo živeli. Sankcije, ratovi, beda, a film prilično upire prstom u izvor tih zala koja smo preživeli nekako. I onda je ona naredila da bilo kakvo reklamiranje filma bude zabranjeno. Srećom tada je u Srbiji bilo dosta lokalnih medija. Za razliku od sadašnje situacije, tada je svaki grad imao radio i televiziju, pa su ljudi mogli da se informišu o filmu i odu da ga pogledaju.

U to vreme ja sam morao, na primer, da dam na konkurs Ministarstva kulture jedan potpuno frizirani scenario „Rana“, svesno, ono kao maltene Švaba i Pinki su tu prevodili bakice i trudnice preko pešačkog prelaza.

Film je napravio veliki uspeh ali nekoliko ljudi koji su pomogli snimanje je „nastradalo“. Željko Simić je zglajznuo,

bio je intimus s porodicom Milošević i dobio je ribanje. Zglajznula je Nada Popović Perišić. Ona je smenjena sa mesta ministrice kulture i prebačena je u Pariz za direktorku Srpskog kulturnog centra. Posle nekoliko godina mi je rekla: „Eto Dragojeviću, zbog tebe sam nastradala.“ Odgovorio sam joj: „Poslao sam te da vidiš malo sveta.“

Inače, naša kancelarija je pre snimanja „Lepih sela“ bila iznad čuvenog kabarea „Rouz“ na Senjaku. Jelke, poznati man-gup iz kraja koji je bio prijatelj sa Bjelinim bratom, nama je dao sobičak iznad kabarea „Rouz“. Mi smo tu počeli prve pripreme za „Lepa sela“ i kad završimo neki posao, mi sidemo dole da popijemo piće. Bilo je tu raznih doživljaja. Marija Milošević, ćerka Slobe Miloševića i Mire Marković, jednog dana se nešto posvađala sa dečkom, izvadila je pištolje i krenula da puca po klubu. On jadan beži, a ono prašte meci, mi se bacamo na pod. To su bila onako vremena u kojima te scene nisu bile retkost. I to je nešto što se vidi i u „Lepim selima“ i u „Ranama“.

A mladi glumac iz „Rana“, Dušan Pekić? Tabloidi su uvek tražili senzaciju, naravno. Dušan Pekić je bio veliki glumački talenat, i mislim da bi on, da je ostao živ, zaista postao veliki glumac. On je otišao u vojsku i na onaj dan zakletve, izašao je u grad, popio je valjda više piva, legao da spava i ugušio se u sopstvenoj povraćci. I tako da je to bio užasno tragičan kraj, glup kraj, ali nije bio vezan za ovo što vole tabloidni mediji da pišu da je preminuo od droge, heroína, kriminala i to. Ne, on je bio zaista dobar mladić.

Poreklo pelena jednog Ćacija

Moraš delimično da proživiš neke intenzivne stvari koje potonjim generacijama mogu delovati nerealno, mada, kako da ti kažem, ja kad vidim ove Ćacije, Ćacilend i sve ove Vučićeve kriminalce, dosta to liči na tu bandu iz devedesetih, na te vikend ratnike. Pa čak pomislim da pošto mi nikad nismo osudili ratne zločine u kojima smo mi učestvovali, nikad nismo stavili to u udžbenik i rekli „vidi, ovo su naše greške“, da deca to nauče, toga nije bilo ni nakon dvehiljaditih, nema

Kada danas pričamo o našoj pank ekipi, bilo nas je pedesetak do sto ljudi, pa hipi ekipa kod Filozofskog, pa hevimetalci, to je ukupno nekoliko hiljada ljudi. I sad to predstavljanje našeg doba, perioda novog talasa kao zlatnog doba izaziva kod mene setan osmeh

ni dan-danas, pa ne mogu da se ne zapitam stvarno ili metaforički da li je ova sad generacija Ćacija zapravo odrasla u pelenama koje su se prale u veš-mašinama zaplenjenim iz zapaljenih muslimanskih kuća.

Znaš, moguće je da su to deca tih vikend ratnika, snajperista i tako dalje. Ti si imao stotine ljudi koji su išli na ratišta kao šatro dobrovoljci. Meni je privukla pažnju sada ova priča sa ljudskim safarijem, koja je odjednom sada 30 godina posle Dejtona izašla u prvi plan. Priča da su neki Italijani išli autobusom sa dobrovoljcima radikalne stranke na ratište. Pa su pitali ove Italijane: „Je li, momci, a koliko su vam dnevnice?“ Ovi kažu: „Ma ne, mi plaćamo da pucamo.“ Ovi na to: „Jo, budale.“ Mislim, ima tu mnogo materijala.

„Mi nismo anđeli“, a doleću vojni pozivari

Tokom snimanja mog prvog filma „Mi nismo anđeli“ već kreće rat u Hrvatskoj, mobilizacije. Mi smo vrlo često spavali na nekim drugim adresama da nas ne bi pokupila vojna policija u onim džipovima. Scena koja će se kasnije pojaviti u „Lepim selima“, ta scena je zapravo zaista iskustvo sa snimanja filma „Mi nismo anđeli“. Sećam se kraja rada na filmu jer mi se 1991, baš tog dana, rodio sin, bio je to poslednji dan snimanja, ja se opustio, kao boli me k..., i uhvati me vojna policija i uruči mi poziv. I šta sad? Moj pokojni profesor Bajo Šaranović, koji je bio zaslužan i za taj moj film, bio je ministar kulture, i nazove on vojne vlasti i kaže: „Dajte, ljudi, pustite dečka da izmontira film, pa nek ide onda u Vukovar.“

I zaista dobijem odlaganje. Montiram film, i dok smo mi završili montažu, završio se i rat u Hrvatskoj. Ali smo iz montaže gledali kako kreće rat u Bosni, ona krvava svadba u Sarajevu, snajperi...

Pripreme za film „Lepa sela lepo gore“ jesu bile zanimljive, pošto smo morali da tražimo dozvolu da bismo snimali film na toj teritoriji. Išli smo na Pale i čitali su scenario Koljević, Krajišnik, neki general koji je bio za propagandu, više se i ne sećam imena. I rekli su nam: „Ljudi, ovo ne odgovara našim potrebama.“ Hvala ku... da ne odgovara njihovim potrebama jer oni su hteli nešto propagandno.

Ti kad vidiš tamo tu ekipu, puni sebe, neobrazovani... Ta Karadžićeva ćerka je naplaćivala novinarima za dozvole. To je bila jedna onako glupa, pohlepna, odvratna ekipa, samo da stave pare u džep. Šteta što ovi nacionalisti, kvazipatriote odavde nisu išli da vide taj cirkus tamo, da vide kakvi su to kreteni. Dakle, mi naravno dobijemo nezadovoljavajući odgovor, vraćamo se nazad za Srbiju, prolazimo kroz Han Pijesak, i zaustavlja nas praga, oklopno vozilo sa onim protivavionskim topom montiranim. I kao „ej, momci, ajte, vi vozite za nama...“ Našli se, Goran, Bjelin brat, „očigledno nismo ostavili dobar utisak“.

Ali malo žvaće bulja gaće, mrak pada i dođemo do nekog ambara i kažu nam: „Ajde vi momci izvolite unutra.“ Ulazimo u teretni lift koji se spušta nadole. Otvore se vrata a ispred general Ratko Mladić sa flašom rakije, kaže: „Šta je, umetnici? Us..li ste.“ Vidi Bjelu i kaže mu: „Bjelo, pa ti si pravi gatački patuljak.“

Ali Bjela mu uzvrat: „Pa niste ni vi neki jablan“, znaš, ono kao obojica su metar i čevap, ali opasni karakteri, razmena kao iz vesterna.

Popijemo rakiju i tutanj. On je samo hteo da nas uplaši iz zezanja. Vratimo se mi u Srbiju neobavljena posla i sad treba ipak snimati ceo film u Srbiji, a nama trebaju i te ratne lokacije a i oprema, a ko će ti to dati, jer mi nemamo budžet za to, i koliko se sećam, tu je već počela 1995. Tu je krenulo, da

Trudim se da ne idealizujem tu našu mladost, da imam distancu, da budem moderan, u čemu mi pomažu moja silna deca raznog godišta od 1989. do 2012. Tako da mi je to nekako lek za posmatranje sadašnjosti, da se uzdržim od preterane idealizacije i nostalgije i da probam da budem moderan

kažem, sve nizbrdo po ovu bosansko-srpsku stranu, bombardovanje položaja, vezivanje vojnika za mostove, koridor je taj prekinut, videlo se da se bliži kraj. A rođak Nikole Koja je bio nešto u SDS-u Višegrada i on nam kaže: „Dođite ovde kod mene da snimate, ko j... one idiote na Palama.“

Dodemo u Višegrad, tamo snimamo desetak dana. Mislim, rizik je bio, svi ti statisti imali su bojevu municiju, kad smo odlazili u kombiju, tri-četiri rupe od pravih metaka. Kada u neko mesto dođu Bata Živojinović i Bjela, budu me-

štani fascinirani neko vreme njima, a onda, kako prolazi vreme, oni počnu da menjaju odnos: „Što su ovi došli ovde? Da nas z..bavaju.“

Sećam se nekog vojnika, Olivera, posle je završio u Hagu, on se popeo na pragu i okrenuo te protivavionske cevi u nas. I onda ljudi iz obezbeđenja ga skinu s te prage, dođu bolnička kola, daju mu injekcije za smirenje. Sećam se da je u nekom selu naš scenograf obnovio džamiju, ono kao scenografiju od lakih materijala. Dolaze Srbi iz tog sela i sruše je. Kažu nam: „Pa j...te, mi smo srušili

džamiju, a vi nam je opet pravite.“ Zato je ovaj film preživeo jer je realnost uticala na nas pa se i u ‘Lepim selima’ vidi neka realnost.

Ja sam otišao malo ranije u Višegrad da radim na scenariju pošto sam i dalje smatrao da je scenario još uvek neko artifičijalan, da mu treba više nekog mesa, dodira sa stvarnošću. Taj hotel u kome sam radio na scenariju, u njemu je taj ratni zločinac Milan Lukić poubijao nekoliko zarobljenika u bazenu.

Kad je došla filmska ekipa, ja svima kažem: „Ljudi, nemojte da idete u taj bazen, tamo je taj Milan Lukić zaklao nekoliko ljudi.“

Kad smo završavali snimanje, zadnji dan, muk među Bosancima u Višegradu koji su pomagali kao deo ekipe. Oni su saznali za Srebrenicu, tog dana se to desilo. I nisu ništa hteli da pričaju, ali ti vidiš da su oni saznali da se nešto jezi-vo desilo. Mi smo saznali za događaje u Srebrenici kad smo izašli iz Višegrada, iz Bosne.

Odlazak u Ameriku, Spilberg, Miramax

Ako neko razmišlja da ode i radi u Americi, onda to treba da uradi kada je vrlo mlad i da se tamo našpanuje na njihov način razmišljanja, na taj svetonazor koji ja ne mogu da nazovem pogrešnim jer većina sveta funkcionise po njemu. Sve to što sam ja tamo početkom dvehiljaditih video u Americi, te dve godine koje sam živio, došlo je i kod nas.

Ne mogu da imam kajanje što nisam ostao u Americi jer ja imam tremu kod svakog kadra i onda, da bih pobedio tremu, meni je potrebno da verujem u to što radim. A zamisli da snimam nešto u šta ne verujem. Možda bih dobio srčani udar tamo na setu, preminuo i eto ti Miramax. Tako da nemam kajanje. Znam sebe, koja su moja ograničenja. Moguće da bi većina ljudi iskoristila tu šansu, ali ja nemam žaljenje za tim. U tom dilu oni meni nude projekte, a ja imam

Tabloidi su uvek tražili senzaciju. Dušan Pekić je bio veliki glumački talent, i mislim da bi on, da je ostao živ, zaista postao veliki glumac. Njegov kraj nije bio vezan za drogu ni kriminal. Ne, on je bio zaista dobar mladić

mogućnost da njima predložim projekat. Ponudio sam im „Ring“, adaptaciju koju je uradio kasnije Dreamworks i zaradio velike pare. Ja sam dobio od svog druga VHS kasetu „Ringa“, pogledao, i ponudio Miramaxu da uradim američku verziju. Iz Miramaxa mi kažu da je to japanski horor, i to ne može da prođe u Americi. A onda se desi da je to i te kako prošlo kasnije.

Ponudio sam im i „Westworld“, da uradimo rimejk te vrlo poznate serije. Ono što su meni nudili bilo

je stvarno sranje. „Reindeer Game“ sa Benom Aflekom. To mi je ponudio brat Vajnstina, Bob. Rekao mi je: „Ovo je to što mi imamo.“ Ja pročitam, kažem, „je..te, ako je ovo najbolje, j..o sam čvorka“.

U Americi ljudi moraju da rade ali ja nisam imao želju da pravim glupe filmove. Više volim da nemam kintu u džepu nego da radim besmislene filmove.

A ispostavilo se da je to zaista najbolje što sam dobio. Ja sam na kraju druge godine u Americi imao taj neki film

o pljački kazina, j..i ga, oni su opsednuti time, ali sam uspeo da od toga napravim nešto kao okej scenario. I zaista smo počeli pripreme. Morao sam da pristanem na bezbroj kompromisa na glumačkom planu, da oni izaberu maltene ceo kast. Tri meseca srećeš razne glumce. Simpatično je kao da odeš da pričaš sa Juliet Lewis, Reese Witherspoon. Američkim glumcima, kad im je karijera visoko, onda je „to meet“, znači sretnješ se negde na kafi. Kad sklizneš kao Juliet Lewis, nema „to

Bjela pravi od one Srbije i Jugoslavije pre Drugog svetskog rata neko zlatno doba, a to je bilo doba najgore eksploatacije pa nije ni čudo što je nekoliko stotina hiljada ljudi otišlo u partizane

Film „Parada“ i događaj u Berlinu

U Berlinu, na festivalu, na kojem je bio prikazan moj film „Parada“, prišao mi je mladić iz Sarajeva. On je emigrirao sa svojim dečkom iz Sarajeva, tri godine se nije čuo sa roditeljima i oni su kod kuće gledali „Paradu“ i posle tri godine prvi put su ga nazvali i rekli: „Sine, mi prihvatamo to što jesi.“ To su zaista divne stvari, zbog takvih stvari nekad pomisliš – i vredelo je mučiti se i proći kroz sve to što nosi pripremanje i jurenje sredstava za film.

A toliko imam tih priča i scenarija koje nisam uspeo do sada da pretočim. Godinama hoću da uradim jedan film koji se zove „Škartovi“. Filmski centar je raspisao konkurs za eminentne reditelje pa smo dobili Žilnik, Goran Marković i ja jer smo jedini u našoj kinematografiji se prijavili a da odgovaramo propozicijama koje su oni sami postavili. Znači, učešće na A-festivalima, nagrade na A-festivalima i tako dalje. I oni, ova Jelena Trivan, zbog Gorana Markovića, poništi taj konkurs. Žilnik i ja, koji smo takođe uvek protiv vlasti, ipak smo bili kolateral jer se poništio taj konkurs zbog Markovića.

E, taj neki divan film koji ja želim da radim i koji ću raditi, nadam se, ima jednu scenu sa hladnjačom sa Kosova, sve se dešava 1999. godine. Oni prevoze leševe Albanaca u industriju mesa, Srbos. I od tih jadnih pokojnih Albanaca prave viršle koje jede ceo Beograd, cela Srbija. I ja sam još tada imao to mlevenje, kao metaforu za sve zločine koje su neki pojedinci počinili, a mi ne želimo da ih priznamo i zbog toga imamo kolektivnu krivicu. E, to je jedna od epizoda tog filma koji nije tmuran, nego je mjuzikl. **N**

meet“, nego „to read“. Ona dođe kod kasting agenta i čita tekst.

Znači, glumci kad urade jedan neušpešan film, idu unazad, odmah se vraćaju na „to read“. Gurali su mi onog Joshua Jacksona, a meni nešto nije bio za to. I onda sam čak pristao na tog Joshua, i počeli smo pripreme za snimanje. Oni su izračunali 16 miliona dolara i 25 snimajućih dana. Čekaj bre, kako smestiti sve ovo u 25 dana? Kažu, takav je budžet. Počeli smo da radimo i u jednom trenutku zove taj executive iz Mi-

ramaxa i kaže: „Vidi, kenselovan je ceo projekat jer počeli su da snimaju 'Ocean Eleven', to je 60 miliona, isto pljačka kazina, znači, vi od 16 miliona ga duvajte.“ Tako da to ti je ta priča. Daješ neke dobre projekte, čitaš gomilu g...na, pišeš neke stvari, oni to odbijaju. I onda dosadilo mi je malo, a i moja bivša supruga nije htela da se porodi u Americi. Mi smo čekali treće dete i ona je rekla: „Hoću u svojoj zemlji da se porodim, treba mi mama i tako.“ I meni je trebala i mama i drugari.

Park iz doba Juge

Godina je 2026. Jugoslavija je trostruki prvak sveta. Svi nose Startas patike sa AirTesla donovima i voze električni – i leteći – „jugo“. Dobro došli u zemlju fer socijalizma i u Odjel za neobjašnjive fenomene

Piše Srdan Dragojević

POGLAVLJE 1

1986. BEOGRAD

Dugačkim hodnikom Saveznog sekretarijata unutrašnjih poslova kreće se čovek srednjih godina. Već je proćelav, pa ostatke nekadašnje ponosne grive češlja postrance, u pokušaju pokrivanja lobanje koja, ipak, rumeno izviruje ispod preostale kose. Žmirk kroz debela stakla naočara sa koštanim okvirom i obilno se znoji.

Čovek u desnoj ruci drži crnu akten-tašnu. Prate ga dva visoka čoveka u tamnim sintetičkim mantilima, nepamtljivih fizionomija ali sa muskulaturom za dugo sećanje.

Ako bismo se približili čovekovoj torbi, videli bismo bravu sa šifrnikom. Na bravi piše *UDB (Uprava državne bezbednosti) uz moćan grb Socijalističke Republike Jugoslavije, utisnut u kožu.

Trojka prilazi impresivnim hrastovim vratima. Čovek se obrati dvojici agenata.

– Tu me čekaj.

Onda zakorači u ogromnu kancelariju. Na vratima zastaje, očekujući da ga pozovu.

Poziv koji on očekuje treba da usledi od Stojana Džanka, orijaški građenog čoveka srednjih godina čije lice pokrivaju gusti brkovi.

Na tako velikom telu, impresivna glava, veličine šampionske lubenice iz Makedonije ne deluje nakaradno. Naprotiv, fino dopunjuje torzo dostojan surog medveda. Obrijana lobanja je delimično pokrivena sitnim čekinjama koje su tek počele da sede.

Stojan Džanko je pukovnik Državne bezbednosti, dobar komunista ali i – brižan otac. U krilu mu sedi Jugoslav Džanko, sitan dečak sa „Rubikovom kockom“ u rukama.

„Ko da ga CIA pravila, a ne ja, ispašće od njega naučnik“, kaže Stojan, kada hoće da uvredi svoju ženu Izvorinku, ili da se pak našali sa njom.

Stojan sedi za masivnim stolom a ispred njega, u prastarj kožnoj garnituri, smestile su se Stojanove kolege, Stole i Jordan, agenti DB-a (Državna bezbednost) u ranim pedesetim godinama.

Na stolu je figurica „Vučka“ sa Olimpijade u Sarajevu iz 1984. godine.

I Stojan i Stole i Jordan imaju brkove, samo nešto drugačije fazonirane. To je taj „dajversiti“ koji Državna bezbednost dopušta i čak pozdravlja. Trojka trenutno gleda u mali kolor TV na kome je centralni Dnevnik u pola osam, koji se ne propušta. Na ekranu su crnobeli snimci havarije u nuklearnoj elektrani pored grada Čer-

nobilja u Sovjetskom Savezu.

„Povećana količina zračenja koju je do-
neo radioaktivni oblak, NE procenjuje se
štetnim po ljudsko zdravlje. Ipak, građani-
ma se ne savetuje izlazak na kišu, a sveže
povrće valja oprati sodom bikarbonom...“

Stojan vidi čoveka na vratima i tek sada
mu ležerno mahne da pristupi. Zatim se
obradi Jordanu.

– Gasi, u pičku materinu.

Jordan ustane i gasi TV na dugme.

– Hrvati prvi objavili, neki omladinski
radio, posle i mi morali. Kažu, nije „ma-
spok“ (maspok – skraćena za: masovni
pokret, u Socijalističkoj Republici Hrvat-
skoj 1971. godine, sa kojim se predsednik
Jugoslavije Josip Broz Tito odlučno obra-
ćunao, prim. aut.), nego neki balavci, idi-
oti... Morao sam da molim njihove iz slu-
žbe, da 'apse. Ej, da molim da se 'apsi? Sve
ide u kurac, druže Stojane.

Stojan Džanko uzdahne. „Iz godine u
godinu sve postaje tako komplikovano“,
misli on.

Zatim pogleda čoveka koji prevaljuje
dug put preko ogromne kancelarije, za-
gledan u veliki kalendar sa likom Lepe
Brene i godinom 1986.

– Eeee, sad da čujemo druga iz KOS-a
(Vojna kontraobaveštajna služba).

– Sedi, druže Pašman!

Stojan pokaže na slobodnu fotelju ispred stola.

– Gde si ti, obaveštajac? Imaš nešto od druga Valtera iz Moskve ili samo šaljite kurac za dolarske dnevniče?

Jernej Pašman sedne u fotelju oprezno. – Zapravo, imam. Ali, otrok... Pokaže glavom na malog Jugoslava. Stojan samo odmahne rukom.

– Dete „debeovca“ je „mini-debeovac“, je l' tako, Juga?

Mali Jugoslav u tri-četiri sekunde sastavi „Rubikovu kocku“ i stavi je na sto. Stojan klimne glavom, ponosno.

– Vidiš kolicni je. Ako taj mali oda službenju tajnu, zadaviću ga...

Uhvati Jugoslava za vrat. – Ko pile. Ovako...

Stojan pravi pokret palcem i kažiprstom kao da lomi nežan dečji vrat. – Samo, kvr.

Jernej Pašman se namršti. Nema smisla za grubi humor „bezbednjaka“ iz južnih republika SFRJ. Stojan vidi da kod druga iz Slovenije ne prolazi kvalitetna šala, pa se uozbilji, pomalo uvređen.

– Ajde, družo Pašman. Šta to imaš, poverljivo, za nas?

Stojan pogleda sina. Pokaže mu prstom ka Jerneju Pašmanu.

– Ovo je naš kolega, vidiš, on je i pandur, ko mi, ali je i naučnik. To ima samo kod nas, u socijalizmu.

– To bih i ja hteo da budem. I pandur i naučnik – samouverenim glasom kaže mali Jugoslav.

– Ako ne jedeš i ne porasteš, bićeš samo naučnik. A to su ti sve pederi.

Jernej Pašman šmrkne prezrivo, pa spusti na sto crnu akten-tašnu. Iz nje vadi malu crnu kutiju na čijoj užoj strani je mali ekran, kao na TV-u iz sredine dvadesetog veka. Obaveštajac zatim otvara drugu, mnogo manju kutiju i iz nje pažljivo vadi špijunski mikrofilm, nekoliko puta manji od popularnog super-8 formata, pa ušnira film u mali projektor.

– Najprej, morate znat da problem sovjetskih tovariša u Černobilju nije bio ljudski faktor, kao što zapadne službe zlonamerno oglašavaju – uzbuđeno priča Pašman dok se bavi ovim pipavim poslom.

Zatim, pušta film. Stole i Jordan ustanu iz svojih stolica i smeste se iza širokih ramena druga Stojana.

Na malom ekranu vidimo mutnu sliku: Prazno prostranstvo, obavijeno maglom. Nisko rastinje koje džiklja iz zemlje obavijene maglom. I u dubini, nešto

što je jako daleko, povećavajući se mnogo brže no što bismo očekivali. Jer je, zapravo, ogromno.

BRONTOSAUR.

Mali Jugoslav gleda fasciniran. Brkati ljudi iza njega su zbunjeni. Slike, odjednom, nestane. Mali ekran je ponovo crn.

– Od kad je ovo? – Stojan prvi razbije tišinu, gledajući obaveštajca ispod gustih obrva.

– Od... sada.

Jernej Pašman seda nazad u fotelju i kucne po paklici cigareta „filter 57“. Vadi vrh cigarete da bi se na kraju pojavio filter, postavljen na dno paklice. – Bolje pitanje je gdje je ovo? Odgovor je...

Jernej sladostrasno pripaljuje cigaretu. – Ovdje. Svugdje. Možda baš tu, gdje sada sjedimo, drugovi.

Stole ga gleda mrko. – Ajde bre, Slovenac, ne zajebavaj.

Jernej Pašman se nasmeši malom Jugoslavu koji ga, čini se, jedini sluša netremice, ne dišući.

– Drugovi, koliko ste upoznati sa „teorijom multiverzuma“?

Mali Jugoslav podigne u vazduh ruku sa dva ispružena prsta.

–Znam ja. Iz stripova.

POGLAVLJE 2

1986. ZAGREB

M ože biti da je ulica bila lepa, nekada davno, u doba Habsburške monarhije. Sada je to samo još jedna od tmurnih ulica u centru Zagreba čije fasade prosto vape za krećenjem gotovo čitav vek. Ipak, ova kratka ulica ima jednu specifičnost. Ime je menjala manje puta no većina ulica u gradovima ove regije, gde svaki osvajač odmah donese odluku da istorija počinje baš od njega, a to se dogodi više puta tokom jednog stoleća.

No, kada ulicu mudro nazovete „Ulicom neznane junakinje“, to joj garantuje dugovečnost jer nikada neidentifikovana junakinja može biti i heroína iz Prvog svetskog rata, pripadnica ustaških postrojbi iz onog drugog, poginula mlada partizanka koja je pripadala pobedničkoj Titovoj vojsci, bez obzira na to što je, zapravo, u pitanju posveta nepoznatoj ženi koja je nađena u gomili leševa vojnika hrišćanske vojske nakon otomanske opsade grada Sigeta 1566. godine, obučena u mušku uniformu.

Ulica neznane junakinje sada je pusta,

okupana kišom koja čitavog jutra rominja nad Zagrebom i kvasi prastare, sive fasade i nekoliko neuglednih Zastavinih automobila.

Ovo sivilo razbija jedna devojčica. U crvenoj je kratkoj haljinici i belim soknicama. Na nogama ima bele baletanke.

Ne možemo tačno reći koliko devojčica ima godina jer joj glavu pokriva prevelika gas-masku od grube gume.

Devojčica na kaišu oko ramena nosi težak Gajgerov brojač pod kojim se njeno telo povija unapred. U ruci drži pokretni deo brojača na uvijenom gajtanu. Uperi ga ka nebu, sa koga padaju kapi kiše. Iz mašine dopire tihi zvuk kuckanja.

Sa jednog prozora zgrade u visokom prizemlju, devojčicu promatra lepa žena srednjih godina. Alisa Bauman, majka devojčice.

– Majda, kaj smo rekli za kišu? Pada iz radioaktivnog oblaka koji putuje nebom ka nama. Ne smiješ biti vani.

Devojčica odjednom odskoči unazad jer se, uz škripu kočnica, dva automobila zastave ispred zgrade. Jedna plava, milicijska „zastava“ i jedan crni „pežo 404“.

Dvojica u plavim uniformama narodne milicije i dvojica bezbednjaka u civilu, iskaču iz kola i žurno ulaze u zgradu.

Devojčica gleda ka ulazu u zgradu, pa ka prozoru svog stana, ne skidajući masku.

Jedan agent u civilu, prilazi ženi na prozoru, povlači je za mišicu. Drugi zatvara prozor.

Agenti hitro izvedu ženu iz ulaza zgrade i dovode je do crnog „pežoa“. Alisa Bauman uspe da dobaci svojoj ćerki pre no što joj glava nestane u autu.

– Majda. Ovo nije niš'. Brzo sam natrag.

Devojčica gleda za kolima, skidajući gas-masku. Sada vidimo lice Majde Bauman, pegave crvenokose devojčice koja u tom trenutku ima osam godina.

Suze na Majdinom licu mešaju se sa kapima kiše.

Zloslutni zvuk Gajgerovog brojača na devojčicinom ramenu se pojačava. **N**

Čitajte roman
„Crveni“
u nastavcima,
svake subote na sajtu

Velike priče

Kako da osmislimo svoj život iznova?

Savremeni čovek je umoran, anksiozan, identitetski krut, prepun „ja moram“, kao da mu je neko zabranio da kaže „možda nisam taj“

Piše Milan Damjanac

Džordž Keli je tvrdio da čovek ne otkriva svet, nego ga konstruiše; da ne postoji konačna istina o nama, već samo verzije sebe koje trenutno koristimo i one koje tek možemo da osmislimo. To je lep, optimističan, gotovo romantičan pogled na subjekt: svako od nas je mali naučnik koji testira hipoteze o životu. Ukoliko jedna ne radi, promenimo je.

Ako nam se smisao raspada, nije to tragedija; to je poziv da smisao napravimo iznova, na neki novi i hrabriji način. Kod Kelija, kriza nikada nije kraj – ona je samo signal da nam je potrebna nova

Ne pitam više „da li je ovaj konstrukt koristan u životu?“, već „da li je dobro prošao na mrežama?“, pošto su mreže i aplauz život

mapa i da je vreme da se odvažimo na drskost izbora i promene.

A onda je došlo naše vreme, era unapred spakovanih identiteta, brendova, fraza, mikroautoriteta koji izdaju licence za emocije, i političkih algoritama koji znaju šta ćemo „misлити“ pre nego što mi uopšte stignemo da mislimo. I ta njegova sloboda je doživela sudar sa nečim mnogo tvrdim od stvarnosti: sa tržištem koje prodaje verzije sebe

pre nego što čovek nauči da ih pravi.

Nije problem što nemamo konstrukte i osećamo anksioznost. Problem je što su nam podmetnuta rešenja koja nam daju iluziju da možemo izbeći rizik, anksioznost i izbor tako što preuzimamo tuđa rešenja i tuđe izbore. Kao kada vam neko pokloni sako savršene veličine, ali vam ne kaže da je krojen za tuđi život.

Društvo nam nudi gotove pakete. Izaberi: „alfa muškarac“, „uspešna žena“, „spiritualna duša“, „depresivni esteta“, „čovek koji zna sve“, „intelektualac koji citira Ničea bez čitanja“. Sve je već pripremljeno: tip ponašanja, vokabular, stavovi, vrednosti, čak i emocionalni repertoar. Samo klikni: „prihvati uslove korišćenja“.

To je svet u kojem je mnogo lakše „postati nešto“ nego „postati neko“.

Kelijev čovek-naučnik, biće koje eksperimentiše sa smislom, zamenjen je čovekom-preplavljenim-notifikacijama, koji proverava hipoteze, ali su te hipoteze zapravo reakcije publike. Ne pitam više „da li je ovaj konstrukt koristan u životu?“, već „da li je dobro prošao na mrežama?“, pošto su mreže i aplauz život.

Onaj trenutak u terapiji kada klijent kaže: „Možda nisam to što sam mislio da jesam“, što je kod Kelija početak promene, danas zvuči kao pretnja po algoritamski poredak. Društvo voli identitete koji se ne pomeraju, makar bili pogrešni, opresivni, infantilni ili samodestruktivni. Važno je samo da su stabilni i predvidljivi. Mogu postati fleksibilniji samo ukoliko mogu dobro da se monetizuju i ako se izaberu sa police već gotovih, „autentičnih“ identiteta.

Što si jednostavniji, to si algoritamski isplativiji.

Što si kompleksniji, to si nečitljiviji sistemu, pa ti je robu teže prodati.

Zato Keli tako dobro rezonuje u našem vremenu. Ljudi osećaju da žive tuđe živote, tuđe definicije uspeha, tuđe strahove, tuđe ambicije. Zato toliko liče jedni na druge. Ne zato što su slični, nego zato što su preuzeli iste verzije sebe iz istog digitalnog kataloga. Kelijeva misao deluje kao tihi poziv na oslobađanje: na povratak sebi kao onome ko bira, a ne samo korisniku instaliranih identiteta.

On nudi ideju koja je u modernom

Društvo voli identitete koji se ne pomeraju, makar bili pogrešni, opresivni, infantilni ili samodestruktivni

Ljudi osećaju da žive tuđe živote, tuđe definicije uspeha, tuđe strahove, tuđe ambicije. Zato toliko liče jedni na druge

društvu subverzivna: da čovek ima pravo da prekine vezu sa verzijom sebe koju mu je društvo dodelilo. U trenutku kada kažemo „to više nisam ja“, mi zapravo ne činimo psihološki čin već politički čin. Odbijamo da igramo ulogu za koju je već predviđen set reakcija, očekivanja i kazni.

Ukoliko postoji društvena kritika koju konstruktivizam najlakše razotkriva, to je kritika onoga što Han naziva društvom umora: svet u kojem se čovek ne iscrpljuje spoljnim autoritetom, nego sopstvenim identitetom koji ga guta iznutra. Kada ne znaš da konstruktivizam nisu konačni, nego izabrani, onda veruješ da moraš da odigraš jedan jedini identitet do kraja života, bez pauze, bez alternative, bez manevarskog prostora. Kao da je biti „neko drugi“ izdaja, a zapravo je često jedini izvor spasa.

I tako je savremeni čovek umoran, anksiozan, identitetski krut, prepun „ja moram“, kao da mu je neko zabranio da kaže „možda nisam taj“. Kao da je sloboda prerisakantna za svet koji sve mora da kategorizuje. Društvo koje insistira na nepromenljivim identitetima stvara ljude koji se boje izbora, a izbor je suština konstruktivizma.

Izbor je opasnost.

Izbor je odgovornost.

Izbor je mogućnost da sve što jesi postaneš opet, drugačije.

I tu se otkriva najpotresnija istina: nije da smo izgubili identitet. Izgubili smo pravo na kreaciju identiteta. A to je upravo ono što je za Kelija bilo najvažnije u čoveku, sposobnost da smisao ne preuzimamo pasivno, nego pravimo.

Možda zato njegovo delo deluje sveže u vremenu koje se guši od gotovih istina.

Jer, na kraju krajeva, niko ne može živeti tvoj život za tebe, ali zato mnogi mogu živeti njegove verzije umesto tebe, ukoliko im dozvoliš. **N**

VODIČ ZA BOLJE
RAZUMEVANJE
ŽIVOTA I SEBE

HIT KNJIGA
MILANA DAMJANCA

JOŠ
OVO TI
FALI ZA
SREĆU

Na **nstore.rs** i
u **svim boljim**
knjižarama

Moć samouništenja

Kako je McLaren dozvolio sebi toliko grešaka u Kataru i servirao nam najzbudljiviju završnicu sezone Formule 1 unatrag nekoliko godina

Piše Dejan Potkonjak

Hvala Zaku Brownu, Andrei Stelli i čitavom timu McLarena. Hvala im za uzbudljivu završnicu sezone.

Zak Brown je, doduše, još na početku ove dramatične završnice sezone najavio horor priču za McLaren, poredeći Maxa Verstappena sa glavnim likovima iz filмова strave koji proganjaju i eliminišu dobriće, ali nas nije pripremio na to da su naranđasti sposobni za samouništenje.

Ukratko, ako postoji neko ko nije ispratio dešavanja poslednjeg vikenda novembra, sledi kratak opis uzbuđenja u pustinji u predgrađu Dohe:

Posle diskvalifikacije oba McLarena sa trke u Las Vegasu i Maxove pobede, Norris, Piastri i Verstappen stigli su na pretposlednju trku sezone sa šansama za osvajanje titule.

Tempo oba bolida McLarena tokom treninga i kvalifikacija pokazao je da, ipak, Max i Red Bull nemaju šta puno da traže i da je najverovatniji ishod da će u Abu Dabiju Oscar i Lando u direktnom duelu odlučiti šampiona.

Posebno zato što je Oscar konačno, posle nekoliko katastrofalnih trka, bio veoma brz, uvek za koplje ispred ostalih. A potom i pogotovo zato što je u sprintu Australijanac pobedio, Lando bio treći, a Max tek četvrti. Red Bull je čak odlučio da na Maxovom bolidu za glavnu trku promeni kompletni pogonski sistem i u bolid instalira jednu od već korišćenih jedinica koja je delovala pouzdanije.

Posle ubedljivog osvajanja pol-pozicije, Oscar je poveo u glavnoj trci, Max očekivano agresivno napao Landa i probio se na drugo mesto, dok je Lando takođe očekivano rezervisano startovao i zadovoljio se trećom pozicijom, koja mu je omogućavala da kao iz lože kontroliše glavne rivale i, na kraju krajeva, bodovnu prednost na tabeli.

I onda, u sedmom krugu, posle kontakta Hulkenberga i Gaslyja, Nemas sa oštećenim bolidom ostaje pokraj staze,

što automatski dovodi do izlaska „sigurnosnog vozila“ na stazu. S obzirom na to da je Velika nagrada u Lusailu najavljena kao trka sa obavezna dva zaustavljanja zbog bezbednosne preporuke Pirellija da jedan set pneumatika ne sme da se koristi duže od 25 krugova (trka je imala 57), bilo je potpuno očekivano da SVI vozači iskoriste „besplatnu“ priliku za jedan pit-stop.

Što se i desilo. Ako se izuzmu McLaren.

Stratezi lidera u šampionatu i ekipa sa najkvalitetnijim bolidom u 2025. godini doneli su odluku da oba vozača zadrže na stazi, a objašnjenje je stiglo posle trke.

Očekivano, ali i dalje potpuno nejasno, McLaren nije obavio pit-stop kako ne bi favorizovao jednog od dvojice vozača! Problem je što nije iskorišćena situacija koja je ponovo bila naklonjena Piastriju – njemu bi sa tim logičnim odlaskom na pit-stop bio otvoren put ka lakoj i potpuno zasluženju pobjedi, dok bi Norris, kao trećeplasirani u tom trenutku, verovatno zapao u gužvu zbog double-stacka (oba vozača se pozivaju na zamenu guma u istom trenutku, jedan za drugim, gde pit-stop prvog može negativno da utiče na vreme zamene guma kod drugog) i izgubio poneku poziciju u trci.

Na zaprepašćenje kompletnog automobilskeg sveta, uključujući čak i Landa, trka je nastavljena sa McLarenima na čelu, ali sa obavezom odlaska u „boks“ do 25. kruga, što je u tom trenutku značilo prepuštanje vođstva Maxu.

Ispostavilo se na kraju da je to bio savršen poklon Holandaninu za sedmu

pobedu ove sezone, koliko trenutno imaju i Oscar i Lando! Piastri je završio trku kao drugi, ali Norris jedva kao četvrti, s obzirom na to da ni kasnija taktika nije urodila plodom, pa nije uspeo u direktnom okršaju da prestigne Sainza koji je sa oštećenim bolidom bio treći.

Samo je greška Kimija Antonellija dovela do toga da se Britanac nađe ispred njega. Moguće je da Norrisovo tempo nije bio bolji zbog kiksa u središnjoj fazi trke kad je preširoko prošao kroz jednu krivinu i verovatno ošteti pod bolid. Tako uobičajeno za Landa kad je pod pritiskom...

Ishod trke je, naravno, situaciju oko borbe za titulu doveo do usijanja – Lando sada ima samo 12 bodova prednosti ispred Maxa, dok je Oscar sada tek treći, sa 16 bodova minusa u odnosu na lidera. A mogao je da ima savršen vikend!

„Nemam reči“, kratko je izjavio Australijanac svom inženjeru posle trke. Momak koji inače nije preterano rečit prilično se suzdržavao posle trke u razgovoru sa medijima da ne kaže šta sve misli o strategiji i filozofiji McLarena.

Zagrljaj Zaka Browna, koji je prekinuo jedan od intervjua kako bi se izvinio vozaču kog su potpuno izneverili, samo je produbio sumnje u „papaya pravila“ i besmislenu potrebu da se svima dokaže kako oba vozača imaju isti tretman u borbi za titulu u konkurenciji vozača.

Ipak, odluka da se ne obavi double-stack u Kataru oslikava čitavu sezonu najuspešnije ekipe 2025. godine. Bilo je jasno da istovremeno uvođenje oba bolida na promenu guma daje onom ko je prvi sjajnu priliku da zabeleži ubedljivu pobedu.

Problem se krije u tome što je to bio Oscar. I sve više ljudi sumnja u to.

Događaji u sezoni iza nas daju za pravo svima koji tako misle, da i u ovom slučaju pomisle da bi poziv za double-stack verovatno usledio da je pozicija na stazi bila obrnuta! Ovako, Oscara samo najludiji scenario dovodi do titule, a Lan-

Lando sada ima samo 12 bodova prednosti ispred Maxa, dok je Oscar sada tek treći, sa 16 bodova minusa u odnosu na lidera. A mogao je da ima savršen vikend!

do samo zbog svog još jednog kiksa na stazi nema ubedljiviju prednost. Ali moguće je da je za McLaren i ovakav rasplet zadovoljavajući, s obzirom na razmišljanja čelnika koji to potvrđuju i u razgovorima za medije.

Andrea Stella je pre izvesnog vremena izjavio, ukoliko Max osvoji titulu, da je za njih najvažnije da znaju da su dali sve od sebe, i to da su dali sve od sebe prema načinu kako oni shvataju trkanje. Zak Brown se s time složio, dodajući da je najvažnije da budu sigurni da ih je Max pobedio, da nisu oni sami sebe pobedili...

Niko ne može da porekne da su i Andrea i Zak ovakvim izjavama pokazali da su dobri ljudi, ali ovakva filozofija teško je primenljiva na surovo profesionalno takmičenje kakvo je Formula 1, u kojoj su pre nekoliko decenija čelnici nazivani „Klubom pirana“. Posebno je teško primenljiva kad protiv sebe imaš rivala sa „mamba mentalitetom“, poput Maxa Verstappena.

Jako je teško poverovati da u McLarenu zaista i dalje razmišljaju na takav način, posebno zato što su davno obezbedili odbranu titule u konkurenciji konstruktora. Već tad, posle VN Singapura početkom oktobra, jedan sastanak Stelle i Browna sa Landom i Oscarom mogao je da dovede do razjašnjavanja načina trkanja do kraja sezone, što bi gotovo sigurno rasteretilo vozače, a ekipi, kakav god rasplet bio, donelo mnogo veći ugled od trenutnog.

Istorija Formule 1 nas uči da kad se uđe u neizvesnu završnicu sezone sa nekoliko kandidata za titulu, često scenario ne bude onaj najizvesniji

Zlobnici bi rekli da do tog sastanka i nije moglo da dođe, kad nikome nije palo na pamet da sačeka Piastrija za zajedničku sliku posle osvajanja konstruktorske titule. Ili je to zaista samo bila slučajnost?

A šta da kaže Max?

Čovek koji je u jednom trenutku sezone više razmišljao o GT i SIM trkama nego o odbrani titule, sada je došao u situaciju da sa osmehom planira način kako da stigne do pete uzastopne krune!

Uz to, dobro zahvaljujući McLarenu, stekao je mnogo novih simpatizera, a ne bi bilo čudno da posle trke u Kataru veliki broj Oscarovih navijača u Abu Dabiju podjednako bodri Maxa u okršaju s Landom, ukoliko Oscar matematički ispadne iz borbe!

Istorija Formule 1 nas uči da kad se uđe u neizvesnu završnicu sezone sa nekoliko kandidata za titulu, često scenario ne bude onaj najizvesniji.

Još pre četiri decenije, na primer, 1986. godine, na poslednjoj trci sezone u Australiji, o tituli su odlučivali Mansell i Piquet iz Williamsa i Prost iz McLarena. Iako sa najmanje šansi, Prost je te godine osvojio drugu uzastopnu ti-

tulu zato što je Mansellu u punoj brzini pukla guma, a onda je ekipa pozvala Piqueta na zamenu zbog predostrožnosti.

Još su sveže uspomene na 2007. godinu kad je Kimi Raikkonen kao vozač Ferrarija ušao u poslednju trku sezone sa sedam bodova zaostatka iza Hamiltona i sa tri manje od Alonsa, ali je na kraju pobedom osvojio titulu sa bodom prednosti ispred obojice vozača McLarena, koji su još na startu trke u Brazilu, posle međusobnog duela, izgubili puno pozicija...

Igrom slučaja, vozači McLaren se spominju u oba navedena događaja, ali to nije ono zajedničko što zabrinjava vozače McLaren kad je tradicija u pitanju, već činjenica da je oba puta titulu osvojio vozač koji je bio sam protiv tandema. I nije nužno u rasplet ulazio sa prve pozicije...

Horor priča Zaka Browna tek počinje, a Max je olakšao imaginaciju i sebe nazvao Chuckyjem, zlim lutkom, serijskim ubicom iz kulturnog serijala kod nas prevedenog kao „Dečja igra“.

Zaista, njegov pohod ka vrhu u drugom delu sezone je prerastao u serijal sa neverovatnim scenarijima čiji su glavni autori, ipak, rivali iz McLaren. Max se samo trudio da na svakoj trci izvuče maksimum iz svog bolida, gotovo ne praveći greške, što ne bi moglo da se kaže za obojicu njegovih rivala, čak i ako se po strani stave diskutabilne odluke ekipe.

Šampion mora da bude spoj vozača i automobila. Ne postoji idealan odnos ali, definitivno, dvojac McLaren je u mnogo slučajeva ove sezone dokazao da su u poziciji da se upišu u istoriju u velikoj meri zbog rakete nazvane MCL39, a ne isključivo zbog svojih vozačkih kvaliteta... Da ne citiramo Maxa koji je izjavio da bi, da on ima bolid kvalitetan kao ovogodišnji McLaren, titula odavno bila rešena.

Ili, da se ne zadržimo samo na jednom od najvećih vozača svih vremena, već da se zapitamo da li bi Landovu i Oscarovu situaciju bolje iskoristili Leclerc, Russell, Sainz, pa čak i veteran Alonso...

Vrlo brzo ćemo dobiti odgovor da li u Abu Dabiju McLaren može još jednom da pomogne Landu ili Oscaru da se upišu u klub privilegovanih koji se zovu šampioni sveta u Formuli 1. Ili će od sledeće nedelje po podne jedna horor priča dobiti konačnu epizodu za serijal radnog naziva „McLarenova moć samouništenja“... **N**

Mit o Rankovićеvoj sahrani i ubistvu turskog ambasadora

Komedijant slučaj je udesio tako da se u trenutku kobne pucnjave na raskršću Ulice generala Ždanova i Bulevara revolucije nađem nekih petstotinak metara niže niz ulicu, u stanu mog pokojnog druga Velje Pavlovića...

Piše Svetislav Basara

Stigla je tzv. mrtva jesen, Miljenko, rano se smrkava, došlo vreme čitanja debelih knjiga, podebelo štampano izdanje „1983“ došlo mi je kao naručeno. Oko sedam uveče na Srem se spušta i magla, dodatna izolacija od meteža, u selu zavlada mrtva tišina, oko jedanaest ležem, čitam „83“ sat, sat i po dok me san ne počne savladavati, onda odložim knjigu na nahtkasnu i ugasim stonu lampu.

Kasnije ću o utiscima čitanja papirnog izdanja „Osamdeset treće“. (Inače, ponovo sam pročitao i ono što sam već čitao u Word formatu. Papir je papir. Slova jesu ista, ali priča nije ista kad je čitaš na kompjuteru.)

Prisustvovanje intoniranjima himni i meni je teška muka duhu i nelagodna situacija. Naravno da uvek ustanem kad god se nađem – srećom sve se rede nalazim – na skupovima i prilikama prigodom kojih se intoniraju državne himne. I uvek imam neurotičan utisak da moje držanje nije na „visini trenutka“, da himna i publika više očekuju od mene. I mislim da me taj utisak i ne vara.

Intoniranje himne jeste manifestacija meke državne sile, pasivna muzička agresija.

Poslednja himna koju sam odstajao (odslušao) bila je crnogorska. Bio sam dobio nagradu „Stefan Mitrov Ljubiša“, nagrada je dodeljivana (udeljivana) u sklopu neke veće manifestacije, zabora-

**Budući da sam i ja –
posredno, preko očeve
porodice – žrtva ustaških
pokolja, uzimam si
slobodu da se, kad god
mi se ukaže prilika,
narugam makabričnim
jasenovačkim ritualima
i da u pizdu materinu
oteram rent a istoričare,
koji – kao da bi bilo malo
da je poklano 500 Srba
(ostale nacionalnosti
su nebitne) – licitiraju
milionskim ciframa**

vio sam kakve, himna „Oj svijetla majska zoro“ je odsvirana, tada sam je prvi put čuo i prijatno se iznenadio solidnom obradom i aranžmanom jednog predloška koji nije mnogo obećavao.

Neuporedivo mučnije od javnih himničnih izliva nacionalnog ponosa, padaju mi masovni javni izlivi neprebolnih nacionalnih tuga i žalosti (često praćenih intoniranjem himni). Tuga je nešto krajnje lično. Ispoljavati tugu demonstrativno, javno, napadno, na izvolte, paradirati i razmetati se tugom, smatram krajnjim prostaklukom, a još većim (i društveno opasnijim) prostaklukom smatram pravljenja političkih kapitala od tuge i žalosti (sumnjive autentičnosti).

Uzmimo primer manipulacija tugom nad jasenovačkim žrtvama, koje su – često to pominjem u šali koja nije daleko od zbilje – jedna od značajnijih političkih snaga u Srbiji. Nije li još Gogolj pokazao kako se na mrtvim dušama može napraviti (prljavi) kapital. Budući da sam i ja – posredno, preko očeve porodice – žrtva ustaških pokolja, uzimam si slobodu da se, kad god mi se ukaže prilika, narugam makabričnim jasenovačkim ritualima i da u pizdu materinu oteram rent-a-istoričare, koji – kao da bi bilo malo da je poklano 500 Srba (ostale nacionalnosti su nebitne) – licitiraju milionskim ciframa.

Od tog nemanja mere – tako karakterističnog za ovdašnji živalj (prava reč) –

od te neshvatljive potrebe da se od zla napravi gore i da se (ako je moguće) zlo apsolutizuje – pate i studentsko-građanski rituali odavanja pošte poginulima u padu nadstrešnice.

Već trinaest meseci se – bar u Požeškoj ulici, kuda često prolazim – svako-ga dana saobraćaj zaustavlja na šesnaest minuta, da bi (koliko procenjujem iz auta) četrdesetak muškaraca i žena „odalo počast“.

Šta se time hoće postići? Nema nikakve sumnje da su te komemoracije političke. I u tome nema ničeg zazornog, u politici se sredstva nikad nisu birala – Makijaveli tu nije ništa izmislio, samo je formulisao stvar – ali politika mora dati nekakav efekat, a jedini efekat politike tuge – da ne ulazimo u njenu autentičnost – može biti samo još veća tuga, kao što je jedini efekat histerične žalosti nad jasenovačkim žrtvama bio povećanje broja žrtava.

Sad ću ti nešto reći: Vučić je na vlasti trinaest godina – sa dobrim izgledima da na vlasti ostane još nekoliko – samo zato što je odlično – za moj ukus i previše – organizovao svoju stranku, što

Intoniranje himne jeste manifestacija meke državne sile, pasivna muzička agresija

nema ozbiljnu konkurenciju i što mu je jedini protivnik bezoblična masa koja odbija i primisao političkog organizovanja i koja se uzda da će Vučiću doakati nategnutim humorom, uličnim performansima, masovnim izlivima tuge, samosažaljenjima i samoviktimizacijama.

Ponekad imam utisak – koji me možda i ne vara – da se očekuje da Vučić podnese ostavku pod pritiskom griže savesti.

Znam da ću zvučati kao matora starleta, ali drugačije se ne može reći: Da bi se dokinula ova rđava beskonačnost, da bi se izašlo iz ovog čemernog manično-depresivnog vrzinog (kozaračkog) kola, potreba je pozitivna energija, radikalni otklon od velike, prazne, govno-tamjan priče o nebeskoj Srbiji, Srbima svim i svuda, Vidovdanu, ča-

snom krstu, Kosovskom zavetu, duhovnoj vertikali i – bez ovoga to neće ići – još radikalniji otklon od ubudale patetične frazeologije, posuvraćene bolećivosti i neprestanih pokušaja da se iz nesreće izvuče neka korist.

Nema (bar zasad) naznaka da bi takvog otklona moglo biti. Nema štaviše naznaka da bilo koji pojedinac u Srbiji – čast retkim izuzecima – ili (makar i neorganizovana) grupa uopšte pomišlja na takav otklon. Što je još gore, na prste ruke možeš izbrojati ljude koji uviđaju da Vučić nije uzrok, nego hiperaktivna posledica politike Srbi svi i svuda, koju bi neuobličena protestna masa da smeni istom politikom.

Najradikalniji (podjednako neučinkoviti) vidovi „borbe“ protiv Vučića – štrajkovi gladu – takode su pasivni, pride i autodestruktivni. Posebno su mi ogavna bila „davanja podrške“ štrajku gladu Dijane Hrke – za koju kao majku jedne od žrtava moramo imati razumevanja – sva ta bedna očekivanja (neka mi samo niko ne kaže da ih nije bilo) da će eventualno razbolevanje ili smrt Dijane Hrke „urušiti“ Vučića.

Često se zapitam – i ne usuđujem se da odgovorim na tu zapitanost – da li možda svi ti izlivi sladunjave saosećajnosti, koje kao da je pisao neki Bećković pod C na lošem LSD tripu – ne prikriju jednu ukorenjenu svirepost, bezočnost i surovost.

Nekada davno nešto je krivo zaraslo negde u srpskom mentalnom skeletu, nije se to ispravljalo – nekoliko pokušaja ispravljanja su munjevitom osujećivani – bojim se da navučenost na govna i tamjan više nije psihološki nego neurološki problem, mali su izgledi da će to biti ispravljeno sada, kada je krivo zarastanje globalni trend.

„Osamdeset treća“ je dragocena knjiga. U izvesnom smislu i dokument. Malo je u našim književnostima takvih arheologija svakodnevice i privatnih života. Krleža je, recimo, kad bi „silazio u narod“, svakodnevni život i ljude posmatrao kroz ideološki mikroskop (ili teleskop) i uvek je tu svakodnevicu i te živote uguravao (i objašnjavao) u neku (nekom) od njemu dragih „velikih priča“. Andrić je kao populistu iz računa i sa distance češće „silazio u narod“, obraćao je pažnju i na pojedince – pogotovo one iz XVII veka – ali i Andrićev „narod“ i pojedinci iz novijeg doba izgledaju kao pozajmljeni iz Bugteatrovog fundusa, poput sabliji i džeferdara iz rodoljubivih poema Branka Radičevića.

To su konstrukti. U Andrićevom slučaju vrhunski. Nevolja je sa lošim književnim konstruktima. Tebi se, recimo, jako dopala rečenica iz „Uspona i pada Parkinsonove bolesti“: „Ruski realistički romani su upropastili rusku realnost.“ U svetlu te fikcionalne istine moglo bi se reći – i vrlo malo pogrešiti – da su srpska realnost, ovakva kakva je i Srbi ovakvi kakvi su, konstrukt loših realističkih romana srpske književnosti.

Mogli bismo to razraditi u nekom od sledećih pisama. Sada ćemo o „83“, u koju me je noćno čitanje tvojih romanesknih manevara vratilo pomalo vijugavim temporalnim putem; jer je moja '83. bila godine '70. Hoću da kažem da sam ja godinu osamdeset treću posmatrao očima tridesetogodišnjaka, a ti očima sedamnaestogodišnjaka koji (nikad mi neće biti jasno zašto toliko) strepi od odlaska u JNA. Bio si, dakle, mlad, manje si opustošenja video – zato si ih bolje video, nisi još bio oguglao – i onda si sve

Ja sam godinu osamdeset treću posmatrao očima tridesetogodišnjaka, a ti očima sedamnaestogodišnjaka koji (nikad mi neće biti jasno zašto toliko) strepi od odlaska u JNA

to lepim književnim postupkom preneo u ovo čemerno doba, koje žanje zla posejana osamdesetih.

Nevolja sa pisanim sećanjima – koju malo koji autor izbegne, čija sam i ja prečesta žrtva – jeste naknadna obrada memorisanih podataka. To znači da onaj ko se priseća nečeg iz vremena kad je imao dvadeset godina, o tome piše iz perspektive i sa iskustvom pedesetogodišnjaka.

Ti si to izbegao u najvećoj mogućoj meri. Jeste pedesetinaestogodišnji Jergović pozajmio sedamnaestogodišnjem Jergoviću iskustvo, obrazovanje i stil, ali ničim nije (ili je malo čim) iskrivio sedamnaestogodišnjakovo viđenje stvari.

„Osamdeset treća“ je slow burn povest o tegobnim procesima tvoje individualizacije, separacije od kolektiviteta, uzdizanju iz gliba Krležinog „mraka vijekova“.

„Osamdeset treća“ je dragocena i zbog subjektivnosti – koju ne treba mešati sa solipsizmom i sebičnošću – i „distance od sebe“, sa koje posmatraš i opisuješ i sebe i stvari i ljude i pojave i događaje. Jesi ti bio „pored“, „oko“, ponekad i „unutar“ tih događaja – gde bi drugde mogao biti – ali te sakrivenog u subjektivnost događaji nisu mogli „usisati“ u sebe, kao što su, recimo, usisali ono govedo Guzinu i legione sličnih.

Velika (bojim se neizlečiva) nesreća književno konstruisanih nacija, Srba i Hrvata, jeste to što su napola nasilno, napola dobrovoljno, puki statisti u masovnim scenama sopstvenih istorija, ili ti – filmskom terminologijom rečeno – ljudske mrlje u ekstremnim totalima ustanaka, buna, albanskih golgota, bitaka na Ceru, neprijateljskih ofanziva, domovinskih ratovanja, osmih sednica i partijskih kongresa. Tu stvar stoji slično kao stvari sa himnama. Svaki Srbin i Hrvat – u Jugoslaviji i svi drugi – u svakom

trenutku mora biti na vrtoglavoj visini istorije – da ne kažem baš za dom spreman – i kao zapeta puška spreman da (uglavnom na rečima) učini sve za opštu nacionalnu/partijsku stvar.

Ili da, ako ne pokaže tu spremnost, bude izopšten.

Jesi li se nekad zapitao – verujem da jesi – koliko je strah od izopštenosti uticao na život tvoje majke, kojoj su i u „Osamdeset trećoj“ posvećene neke od najboljih stranica? Što više čitam mesta posvećena Javorki, sve češće pomišljam da su anksioznosti, neuroze i nervoze koje su nju pustošile – a tebi se obijale o glavu – proizilazile iz konflikta porodičnog bekgrunda, napora da se uklopi u foto-robot uzorne članice SK i njene (očigledno) snažne, ali potisnute individualnosti, za koju nikada nećeš saznati u kom bi se pravcu razvila u boljim okolnostima i nekoj manje rigidnoj sredini.

A mogla je krenuti u mnogo, mnogo boljem pravcu jer odnekud podozrevam da si većinski deo akcija tvog talenta nasledio od majke, a ne od oca.

Sve do čitanja „Osamdeset treće“ – najpre u Word, potom u papirnom formatu – osamdesete godine prošlog (kratkog) veka favorile su na krajnjoj periferiji moje memorije. (Trinaest godina one meni dalje nego tebi.) Nisam, naravno, bio zaboravio nijedan od značajnih javnih događaja o kojima pišeš, naprosto nisam (ili sam samo krajnje retko) mislio o njima. Konačno, osim u umetničkoj interpretaciji, držim da i ne zaslužuju da se o njima misli.

Međutim obrađeni u fotošopu tvoje imaginacije ti događaji iskrsavaju onakvi kakvi su bili, ali obasjani drugačijim svetlom koje otkriva da je socijalistička Jugoslavija – a pogotovo Bosna – bila veliki zamrznuti konflikt, zajednica koja je odsustvo „pretpostavki za normalan život“ uzdigla u „pretpostavku“ za život. Poglavlje, recimo, posvećeno naprasnoj Rankovićevoj smrti u Dubrovniku, posmrtnoj konfuziji porodice, diplomatskim pregovorima o uslovima sahrane, sahrani koja se – u ko zna kojoj akciji izvlačenja profita iz nečije smrti – pretvara u politički miting, sve to mirne duše može poslužiti kao istorijska građa, a da pritom ne izgubi ništa od umetničke vrednosti.

Isto (možda i više) važi za (još) maka-

brićnije poglavlje posvećeno atentatu na turskog ambasadora. (Bilo bi sjajno kad bi neki talentovani reditelj od tog poglavlja napravio scenario za kratki film, sličan onom o otmici u Štrpcima.)

Pravilo je sledeće: nema tako loše situacije koju Srbi ne mogu učiniti gorom nego što mora biti. Smrtno ranjavanje ambasadora i lakše ranjavanje njegovog šofera, usred bela dana i nasred ulice, već su jezivo loša situacija, od koje je gora mogla biti samo „kontrola štet“ i „popravljanje situacije“, sprovedeno munjevitom, spontano samoorganizovanom poterom za atentatorima, koja je iz najboljih namera u samo dva minuta značajno povećala broj mrtvih i ranjenih.

Čemu potera u kojoj će – između ostalih, a nepomenutih u izveštajima – učestvovati jedan penzioner (u pratnji unuka), jedan student i jedna domaćica? Kuda mogu pobeći, gde se to godine 1983. mogu sakriti dva Jermeni na u Beogradu čije ulice ne poznaju, ne

bi odmakli više od 500 metara i bili bi uhapšeni ili (verovatnije) ubijeni.

Sklon sam da i tu zaumno sinhronizovanu reakciju bez spoljnog poticaja i koordinacije, taj automatizam sa kojim se slučajni prolaznici pridružuju poteri koju pokreće enigmatični policajac „naoružan i van dužnosti“, objasnim kao masovno neurološki fenomen.

Umesto jednog mrtvog i jednog ranjenog, spontana Eastern potera rezultirala je sa dvoje mrtvih, dvoje doživotno nepokretnih i dvoje ranjenih, novinskim hvalospevima „visokoj građanskoj svesti“ učesnika u poteri i – na kraju – la-krdijaškim sudskim procesom sa psihodeličnim balističkim veštačenjima i pozivanjima na „državnu tajnu“.

Komedijant slučaj je udesio tako da se u trenutku kobne pucnjave na raskršću Ulice generala Ždanova i Bulevara revolucije – koji su u međuvremenu zametnuli tragove i promenili imena – nadem nekih petstotinak metara niže niz ulicu,

u stanu mog pokojnog druga Velje Pavlovića.

Tek sam kasno uveče saznao šta se događalo na uglu Generala Ždanova i Bulevara revolucije.

Te osamdeset treće godine – tako bi rekla špica serije „Grlom u jagode“ – komunistički se molitveni mlinovi još vrte u Beogradu, ali nekako pro forma, naprazno; već se iz musafirhane UKS-a čuju srpske trube s Kosova.

Kao poslednja (nedužna) žrtva montiranog političkog procesa u Srbiji, paradoksalno će pasti jedan od potonjih velikih duvača kosovske trube, Gojko Đogo, zbog stihova iz zbirke „Vunena vremena“, za koju SKS nikad ne bi čuo, da aferu nije pokrenuo – i GK SKS i sud prisilio da reaguju – kolega pesnik, Vuk Krnjević.

O pikantnim detaljima te ujdurme pričaću ti kad se vidimo. Dosta je svakom pismu zla njegovoga.

Pozdrav,
B. N

REPERTOAR – DECEMBAR 2025.

ONLINE PRODAJA ULAZNICA preko sajta www.pozoristeterezija.com

Sve predstave počinju u 19.30 časova

3. **Balkan ekspres**
Sreda Mjuzikl u režiji Darijana Mihajlovića
4. **Mamma Mia!**
Četvrtak Mjuzikl u režiji Juga Radivojevića
5. **Sa druge strane jastuka**
Petak Mjuzikl u režiji Juga Radivojevića
6. **Žene na ivici nervnog sloma**
Subota Mjuzikl u režiji Nebojše Bradića
7. **A čime se ti baviš?**
Nedelja Plesna predstava u koreografiji Branka Mitrovića
10. **Balkan ekspres**
Sreda Mjuzikl u režiji Darijana Mihajlovića
11. **Sa druge strane jastuka**
Četvrtak Mjuzikl u režiji Juga Radivojevića
12. **Flashdance**
Petak Mjuzikl u režiji Vladana Đurkovića
13. **Žene na ivici nervnog sloma**
Subota Mjuzikl u režiji Nebojše Bradića
14. **Neki to vole vruće - 150. izvođenje**
Nedelja mjuzikl
16. **Brodvejske vragolije**
Utorak Mjuzikl u režiji Nebojše Bradića

17. **Cigani lete u nebo**
Sreda Mjuzikl u režiji Vladimira Lazića
18. **Zona Zamfirova**
Četvrtak Mjuzikl u adaptaciji i režiji Kokana Mladenovića
20. **Mister Dolar**
Subota Mjuzikl u režiji i adaptaciji Vladimira Lazića
21. **Producenti**
Nedelja Mjuzikl u režiji Juga Radivojevića
23. **Cigani lete u nebo**
Utorak Mjuzikl u režiji Vladimira Lazića
24. **Balkan ekspres**
Sreda Mjuzikl u režiji Darijana Mihajlovića
25. **Mamma Mia!**
Četvrtak Mjuzikl u režiji Juga Radivojevića
26. **Fantom iz Opere**
Petak Mjuzikl u režiji Juga Radivojevića
27. **Fantom iz Opere**
Subota Mjuzikl u režiji Juga Radivojevića
28. **Veče mjuzikla na Terazijama**
Nedelja U režiji Darijana Mihajlovića

POZORIŠTE NA TERAZIJAMA

#sezona jubileja

Fleke od kafe, najčešće genetsko oboljenje

Najčešći rani znaci Fon Reklinghauzenove bolesti su „café-au-lait“ (kafe-au-le) fleke, tj. svetlo do tamno braon mrlje na koži koje izgledaju kao fleke od bele kafe, kojih obično ima više i koje se pojavljuju u ranom detinjstvu

Razgovarala Ana Mitić

Neurofibromatoza tip 1 (NF1), ili Fon Reklinghauzenova bolest, jedno je od najčešćih retkih genetskih oboljenja ali Srbija i dalje nema registar pacijenata. Zato je nedavno formirano udruženje pacijenata za NF Srbije na čijem čelu je dr Ivan Bogdanović sa Klinike za neurohirurgiju KCS, koji je za Nedeljnik pričao o lečenju ove bolesti i problemima pacijenata.

Šta je neurofibromatoza tip 1 (NF1), poznata i kao Fon Reklinghauzenova bolest?

Neurofibromatoza tip 1 (NF1), ili Fon Reklinghauzenova bolest, jeste kompleksan genetski sindrom sa izrazito raznolikim manifestacijama. Spada u takozvane neurokutane poremećaje – genetska stanja koja prvenstveno dovode do promena na koži i nervnom sistemu. Najprepoznatljivija karakteristika bolesti jeste pojava dobroćudnih tumora perifernih nerava – neurofibroma. Međutim, osim neurofibroma, osobe sa NF1 imaju povećanu sklonost ka nastanku različitih dobroćudnih i zloćudnih tumora, uključujući tumore vidnog živca, tumore mozga i kičmene moždine, tumore mekih tkiva, kao i zloćudni tumor perifernog nerva. NF1 može izazvati i različite, često nepredvidive poremećaje koji mogu zahvatiti gotovo sve organske sisteme – skeletni sistem, kardiovaskularni sistem, endokrine žlezde, kožu, oči i nervni sistem. Spekter simptoma je veoma širok: kod nekih osoba tegobe su minimalne i uglavnom estetske, dok kod

Simptomi se često kasno prepoznaju, a postoji i nedovoljna informisanost ne samo opšte populacije već, nažalost, i dela zdravstvenih radnika o neurofibromatozi

drugih bolest dovodi do ozbiljnog funkcionalnog oštećenja, hroničnog bola, psihološkog opterećenja i značajnog narušavanja kvaliteta života.

Uzrok NF1 je mutacija NF1 gena na hromozomu 17, koji reguliše ćelijski rast putem proteina neurofibromina. Kada je funkcija neurofibromina smanjena ili izgubljena, dolazi do prekomernog umnožavanja ćelija i stvaranja tumora. Zbog toga se NF1 ubraja u tumorske predispozicione sindrome. Bolest je doživotna, a manifestacije se mogu menjati tokom vremena, pa pacijenti zahtevaju kontinuirano i pažljivo praćenje.

Koliko je ova bolest česta u populaciji? Koliko osoba u Srbiji ima NF1?

NF1 je jedno od najčešćih retkih genetskih oboljenja, sa učestalošću od približno jednog na 2.500 do 3.000 novorođenčadi. Ako se ta učestalost primeni na broj stanovnika Srbije, procenjuje se da u našoj zemlji živi između 2.000 i 3.000 osoba sa NF1.

Zasada u Srbiji ne postoji nacionalni registar pacijenata sa neurofibromatozom, pa precizan broj obolelih nije poznat. Zbog velike varijabilnosti simptoma, naročito kod bla-

žih oblika, bolest se često ne prepoznaje u detinjstvu, već tek kasnije u životu, a deo pacijenata ni tada ne dobije formalnu dijagnozu. Zbog toga je veoma verovatno da je broj osoba sa NF1 veći od onoga što se u praksi vidi. Upravo zato je važno sistematsko prikupljanje podataka, bolja organizacija praćenja i podizanje svesti u zdravstvenom sistemu.

Kako se bolest otkriva, šta su simptomima koji mogu da upućuju na NF1?

NF1 se dijagnostikuje na osnovu međunarodno prihvaćenih kriterijuma koji kombinuju kliničke znakove. Najčešći rani znaci su „café-au-lait“ (kafé-au-le) fleke, tj. svetlo do tamno braon mrlje na koži koje izgledaju kao fleke od bele kafe, kojih obično ima više i koje se pojavljuju u ranom detinjstvu. Karakteristične su i sitne tamne pegice u predelu pazuha i prepona koje se javljaju nešto kasnije u detinjstvu. Kako dete raste, mogu se javiti kožni, potkožni i duboki neurofibromi, pleksiformni neurofibromi koji, za razliku od običnih, obuhvataju više živaca i ponekad prelaze u zloćudnu formu, zatim promene na dužici oka, oštećenje vida izazvano tumorom vidnog živca, kao i specifične koštane anomalije, poput deformiteta dugih kostiju ili lobanje.

Pored ovih znakova, kod mnoge dece sa NF1 se veoma često javljaju poteškoće u učenju, poremećaj pažnje, smanjena koncentracija i problemi u savladavanju školskog gradiva. Mogu se razviti i skolioza, povišen krvni pritisak ili drugi neurološki i endokrini poremećaji. Zbog ovako raznolike kliničke slike, važno je da sa manifestacijama bolesti budu upoznati ne samo pedijatri i neurolozi, već i lekari drugih specijalnosti, kao i da se pacijentima obezbedi dugoročno praćenje u skladu sa manifestacijama koje razvijaju.

Pošto bolest može da bude nasledna, postoje li neka testiranja koja mogu na vreme da otkriju bolest u porodici u kojoj neki član već ima NF1?

NF1 se nasleđuje autosomno dominantno, što znači da dete osobe koja ima NF1 ima 50% verovatnoće da nasledi mutirani gen. Ipak, oko polovine slučajeva mutacija nastaje kao nova, kod deteta čiji roditelji nemaju bolest. To praktično znači da NF1 može da se javi i u porodici u kojoj ranije nije bilo obolelih, ali se zatim prenosi na naredne generacije.

Genetsko testiranje omogućava potvrdu postojanja mutacije gena. Ono je naročito korisno u situacijama kada klinička slika nije u potpunosti razvijena, na primer kod vrlo male dece, ili kada postoji dilema da li je reč o NF1 ili o nekom drugom poremećaju. Kada je mutacija identifikovana kod jednog člana porodice, moguće je testirati i ostale srodnike, kao i razmotriti opcije prenatalne dijagnostike u dogovoru sa timom za medicinsku genetiku. Genetsko savetovanje pomaže

NF1 se nasleđuje autosomno dominantno, što znači da dete osobe koja ima NF1 ima 50% verovatnoće da nasledi mutirani gen. Ipak, oko polovine slučajeva mutacija nastaje kao nova, kod deteta čiji roditelji nemaju bolest

porodicama da razumeju prirodu bolesti, rizik ponavljanja i opcije koje su im na raspolaganju.

Kako se NF1 leči?

NF1 se ne može izlečiti, ali se njene manifestacije mogu efikasno kontrolisati, a komplikacije pravovremeno zbrinuti. Lečenje je individualizovano i usmereno na konkretne probleme koje pacijent ima. Kožni neurofibromi se najčešće prate, a po potrebi se hirurški uklanjaju, posebno ako izazivaju bol, funkcionalne smetnje ili značajnu estetsku nelagodnost. Pleksiformni neurofibromi predstavljaju poseban izazov, jer su to tumori koji zahvataju široke anatomske celine i obuhvataju više nerava, pa je njihovo hirurško uklanjanje tehnički izuzetno zahtevno i često nemoguće bez ozbiljnog neurološkog oštećenja.

Kod određenog broja pacijenata moguće je primeniti ciljane terapije, među kojima se posebno izdvajaju MEK inhibitori, koji deluju na signalne puteve u ćeliji i kod nekih bolesnika dovode do stagnacije u rastu ili čak smanjenja veličine pleksiformnih neurofibroma i ublažavanja simptoma. Pored toga, važno je redovno pratiti vid, rast i razvoj deteta, skeletne promene, krvni pritisak, neurološki status i kognitivne funkcije. S obzirom na često prisutnu stigmatizaciju osoba sa neurofibromatozom, psihološka podrška je izuzetno bitna.

Postoje definisani planovi kliničkog praćenja, posebno kod dece, koji obuhvataju redovne kontrole u određenim vremenskim intervalima. Ti planovi se po potrebi modifikuju u zavisnosti od patoloških procesa koji se ispolje, a cilj je da se u praksi obezbedi njihova dosledna primena i da se u okviru sistema zdravstvene zaštite uspostavi standardizovan pristup ovim pacijentima.

Nedavno je osnovano Udruženje za neurofibromatozu Srbije. Šta će biti prioriteta udruženja?

Udruženje za neurofibromatozu Srbije

osnovano je sa ciljem da unapredi kvalitet života osoba sa NF1 i njihovih porodica, ali i da pruži podršku pacijentima sa neurofibromatozom tipa 2 (NF2) i švanomatozom. NF2 je poremećaj koji se najčešće karakteriše pojavom tumora na oba živca za sluh i ravnotežu i drugih intrakranijalnih i spinalnih tumora, što dovodi do progresivnog gubitka sluha, poremećaja ravnoteže i brojnih neuroloških simptoma. Švanomatoza je redak poremećaj koji se odlikuje prisustvom više švanoma – tumora koji polaze od nervne ovojnice sličnih neurofibromima – i često je praćena jakim, hroničnim bolovima.

Prioriteti udruženja biće da poveže pacijente, porodice i stručnjake, da omogući razmenu informacija i iskustava, da doprinese boljem informisanju javnosti i zdravstvenog sistema o ovim kompleksnim poremećajima i da zagovara organizovaniji, sistemski pristup dijagnostici, praćenju i lečenju osoba sa neurofibromatozama u Republici Srbiji.

Sa kakvim preprekama se pacijenti u Srbiji koji imaju NF1 susreću u zdravstvenom sistemu i koliko je komplikovana briga o njima s obzirom na to da je u pitanju retka bolest?

Pacijenti sa NF1 u Srbiji suočavaju se sa nizom prepreka koje su delimično zajedničke za sve retke bolesti. Simptomi se često kasno prepoznaju, a postoji i nedovoljna informisanost ne samo opšte populacije već, nažalost, i dela zdravstvenih radnika o neurofibromatozi. To dovodi do odlaganja postavljanja dijagnoze, nejednačnog pristupa praćenju i različitog kvaliteta zbrinjavanja u zavisnosti od toga na koju ustanovu pacijent naiđe.

U Srbiji ne postoji centar specijalizovan isključivo za neurofibromatozu, što dodatno otežava put pacijenata kroz sistem. Potrebno je formirati mrežu za pomoć osobama sa neurofibromatozama, koja bi uključivala stručnjake različitih profila i omogućila pravovremenu dijagnostiku, kontinuirano praćenje i lečenje u skladu sa savremenim međunarodnim standardima. Pored toga, pojedini pacijenti se susreću sa administrativnim poteškoćama u dobijanju MEK inhibitora, iako za takvu terapiju postoje medicinske indikacije. Nadamo se da će ti administrativni problemi biti prevaziđeni i da će pacijentima biti obezbeđen nesmetan i pravovremen pristup terapiji koja može značajno da poboljša kvalitet života. **N**

Еуромедик на 15 локација

1

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА
КОМПЛЕТНА ХИРУРГИЈА И БОЛНИЧКО ЛЕЧЕЊЕ
Еуромедик болница, Булевар уметности 29
Тел: 011 / 7359 150; 7359 151; 7359 152
ХИРУРГИЈА - тел: 062 / 800 71 95

2

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Дом здравља, Јурија Гагарина 36д
Тел: 011 / 2284 001; 2284 002; 2284 006; 2276 324; 2276 342;
062 / 800 38 44

3

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Општа болница, Париске Комуне 22
Тел: 011 / 2609 650; 2609 670; 2605 990
ХИРУРГИЈА - 062 / 800 71 95

4

ЕУРОМЕДИК - ЗЕМУН
Дом здравља, Косовска 12
Тел: 011 / 2616 444; 069 2480 518; 2617 104; 062 / 800 38 63

5

ЕУРОМЕДИК - КАРАБУРМА
ДОМ ЗДРАВЉА, Вишњичка 72
Тел: 011 / 7357 500; 7357 501; 7357 502;
МоБ: 069 / 80 70 381; 80 70 382

6

ЕУРОМЕДИК - ЗВЕЗДАРА
Дом здравља, Ватрослава Јагића 1
Тел: 011 / 2448 148; 2448 150; 2448 153; 2448 154; 2448 158;
2448 164; МоБ: 062 / 23 73 76

7

ЕУРОМЕДИК - СТАРИ ГРАД
Дом здравља, Цара Уроша 37
Тел: 011 / 7357 304; 7357 305; 7357 306; 7357 307;
МоБ: 069 / 8070 390

8

ЕУРОМЕДИК - ПАЛИЛУЛА
Дом здравља, Цвијићева 42
Тел: 011 / 3294 457; 3294 469; 3294 447; 3294 448;
МоБ: 062 / 800 39 53

9

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 7
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
МоБ: 062 / 800 38 42

10

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 8
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
МоБ: 062 / 800 38 43

11

ЕУРОМЕДИК - САВСКИ ВЕНАЦ
Општа болница, Вишеградска 20
Тел: 011 / 3650 660; 3650 700; 2660 000; 2660 031; 2660 082;
2660 111; МоБ: 062 / 800 38 45

12

ЕУРОМЕДИК - ВОЈДОВАЦ
Дом здравља, Стефана Првовенчаног 32
(Код Душановачке пијаце)
Тел: 011 / 655 78 77; 655 78 78; 655 78 80

13

ЕУРОМЕДИК - ВИДИКОВАЦ
ДОМ ЗДРАВЉА, Кнеза Вишеслава 63 а
Тел: 011 / 7859 424; 7859 425; 7859 426;
МоБ: 069 / 80 70 371; 80 70 372

14

ЕУРОМЕДИК - ЧУКАРИЦА
Дом здравља, амбуланта, Требевиха 7
Тел: 011 / 6830 582; 6830 583; 6830 568;
6830 569; 3559-732; 3550-179; МоБ: 062 / 800-38-66

15

ЕУРОМЕДИК - НОВИ САД
ДОМ ЗДРАВЉА, Николе Пашића 17
Тел: 021 / 2100 544; 2100 545; 2100 546;
МоБ: 063 / 588 467; 069 / 8070-383; 062/298-382

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ПРЕГЛЕДИ

КАРДИОЛОГА, НЕУРОЛОГА,
ЕНДОКРИНОЛОГА, ГИНЕКОЛОГА, УРОЛОГА,
ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГА, ОФТАЛМОЛОГА,
ДЕРМАТОЛОГА, ГАСТРОЕНТЕРОЛОГА,
НЕФРОЛОГА, ПУЛМОЛОГА, РЕУМАТОЛОГА,
ХЕМАТОЛОГА, ПСИХИЈАТРА, ПСИХОЛОГА,
ФИЗИЈАТРА, ХИРУРГА, ОРТОПЕДА,
ОНКОХИРУРГА, ПРОФЕСОРА,
СПИНАЛНОГ ХИРУРГА

КУЋНЕ ПОСЕТЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ

МАГНЕТНА РЕЗОНАНЦА
СКЕНЕР
УЛТРАЗВУК СА КОЛОР ДОПЛЕРОМ
РТГ ПО СЕГМЕНТУ
ДИГИТАЛНА МАМОГРАФИЈА
ОСТЕОДЕНЗИТОМЕТРИЈА (ДХА)
ЕНДОСКОПИЈЕ
АНГИОГРАФИЈА
УГРАДЊА СТЕНТА
УГРАДЊА ПЕЈСМЕЈКЕРА

МЕДИЦИНА РАДА - Издавање уверења

ПАКЕТ ПРЕГЛЕДА

КАРДИОЛОШКИ, НЕУРОЛОШКИ,
ОРЛ, ГАСТРОЕНТЕРОЛОШКИ,
УРОЛОШКИ, ЕНДОКРИНОЛОШКИ,
НЕФРОЛОШКИ, ГИНЕКОЛОШКИ,
ПУЛМОЛОШКИ, ДОПЛЕР I-II,
СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕД ЗА ДЕТЕ

УГОВОР СА РФЗО ЗА

- ЦЕНТАР ЗА КАТАРАКТЕ
- ЦЕНТАР ЗА ВАНТЕЛЕСНУ ОПЛОДЊУ

ЕУРОМЕДИК

www.euromedic.rs

Ново Ново Ново

ЦЕНТАР ЗА ДИЈАГНОСТИКУ И ОПЕРАТИВНО ЛЕЧЕЊЕ

ПРОШИРЕНИХ ВЕНА, ДОЈКЕ, КАТАРАКТЕ, КАМЕНА У БУБРЕГУ,
КАМЕНА У ЖУЧНОЈ КЕСИ, КУКА И КОЛЕНА, КИЧМЕ

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА

ЕУРОМЕДИК

ХИРУРГИЈА

ОФТАЛМОХИРУРГИЈА

АБДОМИНАЛНА
ХИРУРГИЈА

ГИНЕКОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ВАСКУЛАРНА
ХИРУРГИЈА

ОРЛ ХИРУРГИЈА

УРОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ГРУДНА ХИРУРГИЈА

УРОГЕНИТАЛНА
ХИРУРГИЈА

ОРТОПЕДСКА ХИРУРГИЈА

СПИНАЛНА ХИРУРГИЈА
(хирургија кичменог стуба)

ОНКОХИРУРГИЈА
(дојка, штитна жлезда, кожа)

ПЛАСТИЧНА
РЕКОНСТРУКТИВНА И
ЕСТЕТСКА ХИРУРГИЈА

ЦЕНТАР ЗА МЕЛАНОМЕ

У служби вашег здравља.

Mima Karadžić,
Goran Šušljik i
Staša Nikolić osvojili
su srca publike
predstavom *Andela*

Večeri umetnosti i humanosti u Fondaciji Mozzart

Ulaznice za predstave dobijaju se slanjem SMS-ova za lečenje sugrađana

U srcu grada, na uglu Knićaninove i Cara Dušana, počeo je da živi prostor u kojem kultura diše punim plućima u humanoj misiji. Kroz projekat besplatnog kulturnog sadržaja, Fondacija Mozzart nastavlja da neguje tradiciju večeri posvećenih majstorima pisane i žive reči. Od početka nove sezone, u ovom „teatru humanosti“ vrata se širom otvaraju jednim plemenitim gestom – slanjem SMS poruke za pomoć u lečenju sugrađana, a do sada je donirano više od milion dinara.

Publika je bila fenomenalna, ovo je jedna potpuno drugačija priča. Prelepo je što je Fondacija Mozzart to napravila, pogotovo zbog humanitarnog karaktera. Ko god se dosetio, uradio je sjajan posao, ovde se dešava jedna sjajna priča

Mima Karadžić

Repertoar humanosti otvorila je predstava „Džepovi puni kamenja“ sa sjajnim umetničkim duom koji su činili Miloš Petrović Trojpec i Pavle Mensur. Humani repertoar upotpunile su „Zagonetne varijacije“, a maestralni glumački tandem Goran Šušljik i Janko Cekić dočarali su zagonetnu i emotivno nabijenu dramsku igru, punu skrivenih istina i životnih obrta. Tokom oktobra na novoj gradskoj sceni izvedena je i predstava „Uspomene Sare Bernar“, a maestralni Tanja Bošković i Dejan Đonović su na „daske koje humanost

Milena Pavlović, Nada Macanković i Ljubinka Klarić u predstavi *Neprijateljice*

Jelica Sretenović i Katarina Žutić izvele su predstavu *Svlačenje*

znače" doneli neodoljivi francuski šarm i pokazali da pozorišna umetnost ne zna za godine, a da za humanost ne postoje granice.

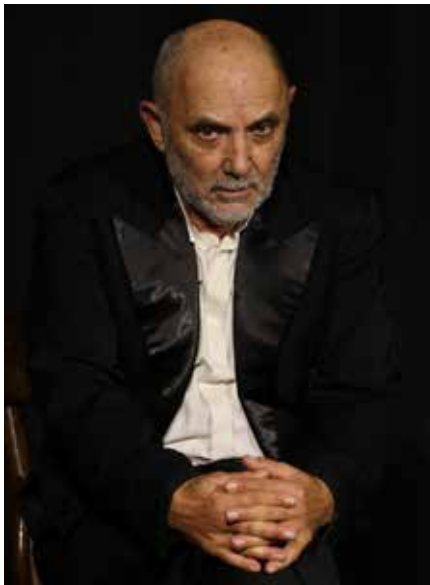
„Bilo je specijalno, publika je osećala predstavu i došli su da pruže ljubav jednom dečaku Petru, a mi smo se ujedinili u misiji da mu pomognemo“, istakla je Tanja Bošković.

Dragana Dabović i Andrej Šepetkovski su po drugi put nastupili na sceni Fondacije Mozart – u istim ulogama, ali ovaj put sa dodatnim plemenitim motivom. U toploj atmosferi prepune sale publika je imala priliku da uživa u savremenoj komediji „Svlačenje“ Mirjane Bobić Mojsilović, koja potpisuje i režiju ovog duhovitog komada. Na sceni su zasijale legende domaćeg glumišta Jelica Sretenović i Katarina Žutić, koje su u maestralnom duetu iznale priču prepunu humora, ali i neočekivanih obrta i emocija.

„Dragoceno je da je Beograd dobio novu scenu, a posebno sam oduševljena što je veće imalo humanitarni karakter, i zato sve pohvale na humanosti“, istakla je čuvena Jelica Sretenović i dodala: „Ovo je bila divna publika, u maloj ali odabranoj sali. Beograd ima malo scena, tako da je ovo velika stvar za naš grad i divna mogućnost da možemo da igramo ovde.“

Među prvim igranjima u Beogradu na sceni Fondacije Mozart odigrana je i predstava „Bogojavljenje“ gde su u glavnim ulogama bili Svetozar Cvetković, Nebojša Milovanović i Milovan Filipović. Maestralni glumački trio je u jedinstvenom scenskom delu spojio poeziju, satiru i bajku u snažan scenski doživljaj.

Od premijere na 13. Festivalu monodra-

Humanitarni čin daje jednu izvrsnost celom događaju. Imponuje mi i počastvovan sam time, kao i nastupom u ovom predivnom prostoru. Sve što bi čovek pozeleo kao gledalac – na vrhunskom je nivou. Sve što bi glumci pozeleli na sceni – tu je. Ovo je pravi poklon gradu

Rale Milenković

me i pantomime u Zemunu 1984. godine, do nastupa u Fondaciji Mozart ovog novembra, legenda našeg glumišta Rale

Milenković je kroz više od 30 likova čak 2.014 puta sproveo publiku kroz vreme-plov srpske satire u okviru monodrame „Naši dani“.

„Humanitarni čin daje jednu izvrsnost celom događaju. Imponuje mi i počastvovan sam time, kao i nastupom u ovom predivnom prostoru. Sve što bi čovek pozeleo kao gledalac – na vrhunskom je nivou. Sve što bi glumci pozeleli na sceni – tu je. Ovo je pravi poklon gradu, koji može biti zahvalan Fondaciji Mozart što je stvorila još jedan prostor kulture“, istakao je Milenković.

Posle niza izvođenja u Beogradskom dramskom pozorištu, predstava „Anđela“ raširila je krila i u dorćolskom teatru humanosti. Maestralni Mima Karadžić, Goran Šušljik i Staša Nikolić pretvorili su scenu Fondacije Mozart u crnohumornu ispovedaonicu.

„U junu i septembru smo odigrali 36 predstava, bilo je oko 3.800 gledalaca na letnjoj pozornici. Sada smo nastupili na jednoj manjoj sceni, ali to je ono što daje čar ovom prostoru. Publika je bila fenomenalna, ovo je jedna potpuno drugačija priča. Prelepo je što je Fondacija Mozart to napravila, pogotovo zbog humanitarnog karaktera. Ko god se dosetio, uradio je sjajan posao, ovde se dešava jedna sjajna priča“, naglasio je Karadžić.

Publika je u prostoru Fondacije Mozart bila u prilici da pogleda i predstave koje se izvode u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu – „Lutka sa kreveta broj 21“ i „Zajedno“, kao i nove predstave „Neprijateljice“ i „Luda kuća balkanska“. Odigrana je i predstava koja se izvodi duže od dve decenije „Sve za tebe ljubavi“.

Tanja Bošković ulogom *Sare Bernar* donela je francuski šarm na Dorćol

Bilo je specijalno, publika je osećala predstavu i došli su da pruže ljubav jednom dečaku Petru, a mi smo se ujedinili u misiji da mu pomognemo

Tanja Bošković

Sa repertoarom humanosti Fondacija Mozart nastavlja i u decembru, kada publiku očekuju reprize predstava za koje se tražila karta više, a sve informacije o detaljima za ulaznice nalaze se na društvenim mrežama Fondacije Mozart.

KNJIGA OD KOJE JE SVE POČELO

A sutra, sutra će biti bolje.
Danas samo izdrži.

Laguna
www.laguna.rs

„SAY HELLO TO THE HITS“ – UŽIVO IZ BEČA

LIONEL RICHIE

All Night Long, uzdasi i suze

Piše Chris Jon

Postoji li uopšte iko ko se nije nekad smejao, zavoleo, zaplesao ili pustio iskrenu suzu uz neku pesmu Lajonela Ričija? Njegova muzika nosi onu posebnu toplinu zbog koje imate utisak da ga poznajete godinama – kao prijatelja koji uvek zna šta da kaže kada vam je teško, ili šta da odsvira kada vam se pleše do zore. Malo ko ume da peva pred hiljadama a da se svakome obrati lično. Kod Lajonela, to dolazi prirodno.

Turneja „Say Hello to the Hits“ bila je upravo ono što je obećala – sočno putovanje kroz decenije hitova. Inače nisam ljubitelj koncerata gde se sedi, jer ponekad ubiju atmosferu, ali u bečkoj Wiener Stadthalle dogodilo se suprotno: prostor je postao intimniji, gotovo kao dnevna soba velikog domaćina. Publika je bila šarenolika, uz jasnu dominaciju generacije X.

Videlo se mnogo parova i ženskih grupa, a gotovo da sam mogao da pogodim na koju pesmu je kod koga pao prvi poljubac ili koji je hit obeležio neko životno poglavlje. Veče je otvorio mladi belgijski muzičar Iggy Kelly, 22-godišnjak koji je vrlo brzo osvojio publiku i zaslužio gromoglasan aplauz.

A onda – laserski snopovi, pirotehnika koja bi svakom vatrogasnom inspektor u ubrzala puls, i veliki ekrani koji su nas proveli kroz Lajonelovu karijeru. Suvi led je prekrrio binu, začule su se prve poznate klavirske note, a on je, posle kratkog zadirkivanja iz backstagea, izronio iz magle poput feniksa. U crnom, sa belim šljokičastim kaputom, šetao je pistom kao car pozornice i stigao u centar baš u trenutku da izgovori ono što smo svi čekali: Hello!

Od tog trenutka – publika je bila njegova. Lajonel je zračio toplinom i šarmom, onim pravim ljudskim, a ne onim „zvezdanim“. Reč legenda se prečesto koristi, ali ovde je bila potpuno na mestu. Glas mu je i dalje iznenađujuće jasan i pun, pa je lako zaboraviti da ima 76 godina.

Lista hitova je toliko duga da je pravo čudo kako je uspeo sve da uklopi, ali dobili smo sve: od ranog perioda sa The Commodores do solo klasika poput „Brick House“, „Dancing on the Ceiling“, „Stuck on You“. Ubacio je i deo „We Are the World“, što je publika dočekala sa vidljivom emocijom.

A onda – klavir. Ogroman, raskošan, savršen za „Easy“ i „Three Times

a Lady“. Lajonel je prelazio iz pesme u razgovor s publikom i svojim bandom tako opušteno da smo se osećali kao društvo koje se ponovo okupilo posle godina pauze. Oduševljenje je bilo takvo da se niko nije ljutio na svog partnera zbog uzdaha ili suze – pa to je ipak Lajonel Riči. Kako mu odoleti?

Finale večeri bila je produžena verzija „All Night Long“, koju je publika pevala toliko glasno da se činilo kao da je poslednja pesma na svetu. U povratku kući uhvatio sam sebe kako razmišljam: da li sam upravo gledao vrhunski ispeglan, profesionalan šou ili najveće karoke svih vremena? Istina je – oba.

Lajonel, legendo – još uvek si vrhunski. **N**

Kuća suncokreta

PORODIČNE TAJNE KOJE IZLAZE NA VIDELO

Specijalno za **Nedeljnik** piše književnica i književna kritičarka **Aleksandra Đuričić**

Da stvarnost često prevazilazi i najsurovije distopije, poznato je. Da je književnom izrazu veoma teško da pronađe pravu meru kojom će opisati neke od najsramnijih i najstrašnijih trenutaka čovečanstva takođe nije teško zaključiti. Zbog toga je zadatak koji je sebi postavila Adrijana Alegri u svom debitantskom romanu bio višestruko težak. Jer uopštene informacije o tome da su u nacističkoj Nemačkoj postojali domovi za majke koje su planski rađale decu tzv. čiste, arijevske rase jesu poznate. Ali kada se istorijski kovitlac prevede na lični plan i ispriča sudbina jedne žene koja se pukim i nesrećnim slučajem obrela u takvom domu, onda okviri romana postaju višestruko zahtevni.

Takozvani „Lebensborn“ program podrazumevao je, dobrovoljni ili prinudni, odabir devojaka spremnih da rađaju decu koja su odmah po dolasku na svet bila predavana na brigu negovateljicama i strogoj disciplini koja je podrazumevala pravilno formiranje budućih podanika. Sulude zamisli Firera i njegovih odanih sledbenika lomile su se u hiljade ličnih tragedija ovih žena i njihove dece lišene ljubavi, pažnje, dodira, igre, smeha i svega što čini normalno odrastanje ljudske jedinice.

Alina je bila pametno i pitomo seosko devojče, spremna da se uda i proživi miran život, sve dok nacisti nisu rešili da kazne njeno selo pogromom zbog dojava da štite sugrađane jevrejskog porekla. Dolazak Hitlera na vlast značio je u svakom pogledu kraj mirnog života najpre za same Nemce od kojih mnogi ne samo da nisu shvatali šta ih je snašlo već se i izričito nisu slagali sa teorijama o čistoj rasi i potrebi za progonom

NACISTIČKA „SLUŠKINJINA PRIČA“

Program „Lebensborn“ podrazumevao je, dobrovoljni ili prinudni, odabir devojaka spremnih da rađaju decu koja su odmah po dolasku na svet bila predavana na brigu negovateljicama i strogoj disciplini koja je podrazumevala pravilno formiranje budućih podanika

drugih i drugačijih. Kako to najčešće biva, kad zlo prevagne, ludilo zahvati mase i preobradi ih od građana u podanike, strah preuzme uzde života i pokori razum.

U tom vrtlogu Alina pokušava da se izbori za preživljavanje, pronalazi ljubav i milosrđe prema nevinima i shvata koliko su tanke linije koje dele pakao na zemlji od poimanja sreće alegorijski predstavljene kao Kuća suncokreta. Autorka se hrabro hvata ukoštac sa najstrašnijim prizorima, ostavljajući da neke tek naslutimo kako ne bi skliznula u opšta mesta, prepuštajući psihološkom portretu junakinje da predstavi svu strahotu vremena u kome je živela. Zbog toga ovaj roman, najavljen kao istinita verzija već legendarne „Sluškinjine priče“ Margaret Atwood, mora uzburkati savest jer bezumne ideje sprovedene u delo poništavanjem zdravog razuma i dalje žive, i to će svakog čitaoca ovog romana navesti na duboko razmišljanje. **N**

Kloni se Grete Suzan Abel

Tom Monderat, poznati voditelj, zabrinut je za svoju osamdeset-četvorogodišnju majku, koja sve više pokazuje znake demencije. Odlučuje da detaljno istraži majčinu prošlost i malo-pomalo uspeva da rekonstruiše lik žene sasvim drugačije od slike koju je stvorio o svojoj majci. Otkrivajući istinu o majci, Tom ne samo što je napokon upoznaje i shvaća njenu tugu, on otkriva i istinu o samom sebi.

Poštarka Frančeska Danone

U junu 1934. na glavnom trgu italijanskog seoceta zaustavlja se autobus. Iz njega izlazi jedan par: on, Karlo, sin juga, srećan što se vratio kući; ona, Ana, njegova lepa žena, tužna i zabrinuta – kakav je život očekuje u toj nepoznatoj zemlji? Anina priča govori o ženi koja je želela da živi nespутanim životom. To je i priča o dva nerazdvojna brata, osuđena da vole istu ženu. **N**

Piše Hana Pišćević

Puj pike ne važi

Moja sestra od tetke danas je napunila trideset godina. Starija je od mene samo šest meseci i zahvaljujući toj maloj razlici, ali i sličnostima u karakteru, provele smo ceo dosadašnji život jedna uz drugu. Ja sam bila kulovka, a ona rospija, tako su nas baka i deka zvali kada smo s njima provodili raspuste na planini.

Naše igre uglavnom su prelazile u tuče, i dobro se sećam deke koji je svaki čas uspaničeno merio pritisak kada smo nas dve bile u blizini. Sad, ovako iz daljine, shvatam da je bilo važno imati svoju vršnjakinju. Nekoga uz sebe ko u isto vreme odrasta kad i ja. Ko čita iste lektire, zaljubljuje se, muči se sa množenjem, beži s časova, dobija prvi kompjuter... Životi u nam koliko-toliko bili usklađeni, kretali su se istom brzinom i sličnim ritmom.

A onda odjednom, ne znam tačno kad i kako, iako i dalje imamo isto godina, i dalje smo kulovka i rospija a životi su nam se razdvojili, naš mini-bend raštio-movao se toliko da nekad nedeljama ne uspemo da se vidimo. Možda su nam u stvari životi svima slični samo zato što je deci sve tako generički predodređeno.

Vrtić, škola, srednja... Isprogramirana budućnost. Nema mnogo krivudanja. Kada bismo kao mali radili šta želimo i išli kuda nam se ide, kada nam vreme ne bi bilo definisano školskim zvonom i raspustom, možda bismo već tad živeli sasvim drugačije živote pa bismo se onda tek u dvadesetim međusobno uklapali.

Sedimo večeras u njenom tek iznajmljenom stanu, nas nekoliko, oko male torte sa svećicom u obliku znaka pitanja. Zar je već vreme da se kriju godine? Ili da se konačno suočimo s neizvesnošću?

Kad razmisliš, tridesete su dosta beznačajne. Niti krećeš u školu, niti postaješ legalan, niti ideš u penziju. Sve se već desilo ili tek treba da se desi. A ipak,

oko te trojke i nule je veći strah i trepet. Uvek u vazduhu to nešto što mora da se uradi pre i što mora da se postane nakon. Izlazak iz dvadesetih je poput neke selidbe iz roditeljskog stana ali onog toplog, bezbrižnog, s ručkom na stolu i čokoladnom tortom u frižideru.

A ulazak u tridesete, hladan samački stan, praktično bez nameštaja, sa sazidanim prozorima bez pogleda. Suteran s plesnivim zidovima.

Je l' stvarno tako? Pitam prisutne goste koji su svi navršili tridesetu. Igram igru iako ne verujem u brojeve. M. kaže da otkad mu je bio rođendan, često ima crne misli dok se tušira. Neko drugi kaže da oseća nekakav pritisak od života, neku potrebu da nađe smisao u svemu što radi, da promeni karijeru, momka ili stan. Pričaju o nekakvoj 'To do' listi koja bi do sad trebalo da je strikličirana. Jedino I. ravnodušno izjavljuje da mu je zapravo mnogo lakše otkada je napustio dvadesete. Nema više egzaltiranog iščekivanja, ubrzanog disanja, leptira u stomaku, mučnine, jer to je to. Prešao si na drugu stranu i na drugoj strani zapravo uopšte nije loše. Imaš dovoljno godina da te mladi shvate ozbiljno i dovoljno malo godina da te stari gledaju kao mladog.

Tridesete su u stvari, ako smem da zaključim sa ovih šest meseci bezbedne udaljenosti, ili pola godine koliko mi preostaje, samo fatamorgana. Svašta nam se pričinjava od straha od smrti i straha od života, a u stvari tamo nema ničeg do nastavka pustinje. I tako žongliramo s tim brojevima kao da nešto zapravo znače. Kao da iko broji.

Što se mene tiče, poslednje godine koje su mi pristajale bile su one koje sam dobila za sedamnaesti rođendan. Nakon toga, nikad više nisam imala godina koliko sam napunila. Tako da, trideset ili osamdeset, nisu moje, našla sam ih, samo ko ga nađe njegovo, i to je to. Ili još bolje, puj pike ne važi. **N**

STIGAO JE SOUNDTRACK SVETSKOG BLOKBASTERA

ARIANA GRANDE I CYNTHIA ERIVO

Wicked: For Good

Nakon četiri Grammy nominacije za prošlogodišnji „Wicked: The Soundtrack“, uključujući nominaciju za najbolji kompilacijski soundtrack za vizuelne medije (Best Compilation Soundtrack For Visual Media), novo izdanje „Wicked: For Good – The Soundtrack“ označava još jednu prekretnicu u neprestano rastućem nasleđu jedne od najomiljenijih priča ikada ispričanih.

S muzikom i tekstovima legendarnog kompozitora i tekstopisca Stephena Schwartza, dobitnika nagrada Grammy i Oscar, „Wicked: For Good – The Soundtrack“ uključuje dve potpuno nove originalne pesme: „No Place Like Home“ koju izvodi Cynthia Erivo (Elphaba), trostruka nominovana za nagra-

du Academy Award, dobitnica Grammy, Emmy i Tony Award, i „The Girl in the Bubble“ koju izvodi Ariana Grande

(Glinda), nominovana za nagradu Academy Award i dobitnica Grammy nagrade; kao i nikada ranije objavljenu numeru „The Wicked Witch of the East“.

„Wicked: For Good“ je naslov filmskog nastavka mjuzikla „Wicked“ iz 2025. godine, koji je objavljen 21. novembra 2025. godine. Film je baziran na drugom delu brodvejskog mjuzikla, a režira ga Džon M. Ču (Jon M. Chu). Predstavlja direktan nastavak prvog dela, koji je stigao u bioskope ranije te godine, i nastavlja priču Elifabe i Glinde. Film „Zlica – drugi deo“ (Wicked: For Good), jedinstveni literarni, pozorišni i filmski fenomen, stiže u naše bioskope, a dve premijere su bile održane u sredu 3. decembra, u bioskopu Cineplexx Galerija. **N**

Solarna energija – investicija u budućnost

Solarnu energiju danas ne pokreće samo ekološki imperativ, već i jasna ekonomska logika. Ulaganja u ovu oblast donose višestruke koristi – od smanjenja troškova do povećanja konkurentnosti i održivosti. Zbog toga, solarna energija se sve više prepoznaje kao investicija u budućnost, koja povezuje odgovorno upravljanje resursima sa razvojem zajednica i očuvanjem prirodne sredine.

Solarna energija kao pokretač energetske tranzicije

Globalni trendovi jasno ukazuju na ubrzan rast solarne energije kao ključnog elementa energetske tranzicije. Razvoj i niže cene tehnologije, kao i podsticajne mere država širom sveta, doprinose tome da solarna rešenja postaju pristupačnija, kako u industriji i javnim institucijama, tako i u domaćinstvima. Očekivanja su da će u narednim godinama upravo solarni sistemi činiti najveći deo globalnog rasta kapaciteta iz obnovljivih izvora, čime se potvrđuje njihova isplativost i dugoročna održivost.

Rastuća prisutnost solarnih sistema za beležena je i na domaćem tržištu. Sve veći broj objekata – od škola i zdravstvenih

Sportski centar Veliko Gradište

ustanova, do proizvodnih i komercijalnih prostora – prelazi na sopstvenu proizvodnju električne energije. Takva rešenja ne samo što smanjuju zavisnost od tržišnih oscilacija već i omogućavaju racionalnije upravljanje resursima i direktno utiču na kvalitet života, pokazujući da lokalne zajednice prepoznaju prednosti energetske samostalnosti i ekološke odgovornosti.

Primer dobre prakse: solarni projekti u lokalnim zajednicama

Očuvanje životne sredine postaje i ključni segment društvene odgovornosti kom-

panija, a među onima koje su taj princip jasno ugradile u svoje poslovanje jeste i kompanija NIS. Pored ulaganja u sopstvene kapacitete za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, NIS aktivno podstiče razvoj solarnih projekata u lokalnim zajednicama i prva je kompanija u Srbiji koja je sprovedla javni konkurs posvećen solarnoj infrastrukturi u ustanovama od javnog značaja. Konkurs je realizovan u okviru društveno odgovornog programa „Zajednici zajedno“, sa ulaganjima vrednim 144,5 miliona dinara, a solarni paneli postavljeni su na 40 ustanova od javnog značaja. Osnovna škola „Miloje Čiplić“ iz Novog Bečaja, Institut za voćarstvo Čačak, Sportski centar Veliko Gradište, samo su neke od ustanova u 13 gradova i opština širom Srbije koje zahvaljujući programu „Zajednici zajedno“ proizvode deo sopstvene energije koristeći solarne panele, smanjuju emisije CO₂ i oslobađaju sredstva koja mogu usmeriti na druge potrebe zajednice. Time se stvara održiv model poslovanja koji dugoročno unapređuje kvalitet života i jača energetska nezavisnost lokalnih sredina.

NOVO IZDANJE GOETHEFESTA

Intimne drame, pobune u savremenom nemačkom filmu

Beogradski program 14. GoetheFEST-a održava se od 4. do 7. decembra u Kulturnom centru Beograda, dok će od 11. do 14. decembra biti održan novosadski program u Kulturnom centru Novog Sada, kao i niški program u sali 5 bioskopa Cineplexx Niš, u saradnji sa Niškim kulturnim centrom. Ovogodišnje izdanje donosi sedam savremenih nemačkih filmova u čijem središtu su mladi protagonisti – priče o pobuni, identitetu, strahu i hrabrosti, od istorijskih prekretnica do savremenih dilema. Kao i prethodnih godina, očekuje vas žanrovski raznovrstan program: od muzičke drame i komedije do psihološkog trilera.

Selektorka festivalskog programa Sunčica Šido o ovogodišnjem konceptu i selekciji je rekla: „Pitali smo se: šta znači 'buka' u vremenu u kome živimo? Ona spoljna – u političkim tenzijama, društvenim podelama, represiji, manipulacijama, svakodnevnoj jurnjavi – ili unutrašnja, sa dilemama, željom za pravednijim društvom i nemirima? Ovogodišnji GoetheFEST kroz sedam savremenih filmova istražuje tenzije između unutrašnjih impulsa i spoljašnjih poruka. Filmovi ovogodišnjeg programa osvetljavaju lične borbe, društvene konflikte i tihe pobune koje odzvanjaju u savremenom svetu. Od istorijskih prekretnica do intimnih drama, od komedije do psihološkog trilera, nameće se pitanje: da li je moguće živeti mirno u svetu koji ne prestaje da bruji?“

Festival otvara film „Keln '75.“ reditelja Ida Fluka, drama sa muzičkom pozadinom – biopik o Veri Brandes, tinejdzercu koja se sasvim slučajno našla u to vreme u muškom domenu: organizaciji koncerata. Ovo je istinita priča o aktivnostima koje su dovele do legendarnog koncerta Kita Džereta u Kelnu 1975 – događaja koji je postavio temelje slobodne solističke improvizacije.

Film „Pobednice“ rediteljke Solin Jusef je coming-of-age priča smeštena u problematičnu berlinsku školu, u kojoj se fudbalski tim devojčica suočava sa društvenim, kulturnim i ličnim izazovima. U fokusu je Mona, kurdska Sirijka, koja izbegavši rat dolazi u atmosferu svakodnevnog mobinga u školi i borbe da bude prihvaćena. „Nestrpljivo srce“, reditelja Laura Kresa, adaptacija je romana Štefana Cvajga iz 1938. godine, koja nas vodi kroz ponore ljudske nesigurnosti, nemoći i moralne dileme. **N**

Jugoslavija se sveti

Uprošlu subotu, tog 29. novembra, vijorila se jugoslovenska zastava na koncertu riječkog Parafa u beogradskom Domu omladine. Isto veče, u Diseldorfu, Bijelo dugme na koncertu u sklopu turneje povodom pedeset godina benda. Publika peva s bendom razne pesme pa i „Pljuni i zapjevaj, moja Jugoslavijo“. Razne generacije u hali u Diseldorfu pa i oni koje su godine posle te pesme oterale iz Jugoslavije, ali i oni koji nikada nisu ni videli tu nekadašnju zemlju svojih roditelja.

Isto veče, najsimboličnije, nastupila je u Jajcu, mestu čuvenog Zasedanja AVNOJ-a u kojem je i iskovana SFR Jugoslavija, grupa Lajbah. Zato se i taj njihov koncert zvao „Četvrto zasedanje AVNOJ-a“ a plakat je imao čuveni grb nekadašnje SFRJ sa sve buktinjama i umesto YU je pisalo: Laibach. Zanimljivo je bilo prisetiti se svih radnika službe koja je nadgledala Lajbah u nekadašnjoj državi kao njene rušitelje kako bi sad reagovali iz penzije, ili ako su uopšte živi, što je upravo ovaj „neprijatelj naše domovine“ nastupio baš 29. novembra i baš u Jajcu sa sve trobojkom sa petokrakom.

Jugonostalgija je odavno prestala da bude ono skupili se baba i deda sa pionirskom maramom i otišli u Kuću cveća gde su za njima došli slovenački anđeli pakla na proputovanju kroz Beograd. Hipsterski dodir nekadašnje zemlje učinio je Jugoslaviju nekim Diznilandom u kojem je ideologija gurnuta u drugu stranu i čitava nekadašnja država dobila je obrise neke verzije Narnije a Tito mu dođe nešto kao Elvis Prisli. Otuda i modne revije posvećene nekadašnjoj zemlji, prvoj dami, muzici, simbolima...

I čuveni portal Dejoslavija brendirao je jugonostalgiju kao spoj svega modernog koji obavlja nekadašnje simbole i ličnosti. Letos je čuvena Oasis kapa osvanula na ovom portalu sa petokrakom i YU zastavom. Modni brendovi kao Yugoshik i drugi baštine SFRJ simbole.

Ostaje uvek ona zvanična politika, državna, pa i u celoj YU osim možda Federacije BiH. Jer političari i naslednici politike koja je raskomadala tu zemlju ne mogu se preko noći pretvoriti u hipsterske fanove. Ne mogu dopustiti presvlačenje te njima omrznute tamnice naroda u nešto što je ultimativno urbano i šik. Nikako da se Draža odmetne dalje od etikete flaše rakije, a i Tompson da postane nešto drugo osim petorazrednog hibrida Lajbaha i Bijelog dugmeta iz bircuza na stanici u nekoj vukojebini.

Tako se svakog 29. novembra Jugoslavija sve više sveti neprijateljima naroda i narodnosti ali ipak za mnoge od nas džaba. I za Jugoslavijom najviše pate oni koje je mimoišlo novo udruživanje u Evropi. Shvatili smo da od kraja te bivše zemlje nismo postali deo modernog sveta. **N**

A nije im na pameti da budu majke i domaćice

U prevozu, u prodavnici, u banci, tu su ljudi koji napišu – pa dobro, makar se trude da napišu, nekad ne ide, teška su ta slova – „Studirala na kićovanu pa najebala“ na apel za pomoć, na vest da je jedna devojka nestala

Drolja manje

Dok se ne izbebe isplivace satro

nije nestala pojaviće se kad njoj bude odgovaralo

Ma Doci ce Ona Malo na zimski Odmor

MOZDA SU IMALI NEKU SEMU PA JE
HTELA DA PREKINE KONTAKT MOZDA
ON IMA ZENU, DECU SVE JE OVO
SUMNJIVO SAMO TAKO PA TI AKO IDES
SA ZLATIBORA ZA BG I TO SA OSOBOM
SUMNJIVOG MORALA TATA VOZI, MAJKA
AKO NE AUTOBUSOM A NE AUDI BMW I DA
SE ISTICE PRED DRUSTVOM U BEOGRAD

Nije mi jasno, dali ste sliku ful
našminkane cure, ako je bila bez šminke
ko će je prepoznati?

Mozda joj je nestao telefon, a ne zna
napamet brojeve porodice.

velika tuga ali to je bio njen izbor i evo
stase desi

nije greh ukazivati na greh i nemoral
i to je nasa hriscanska duznost. Do
kad planiramo da kriminalce nazivamo
biznismenima a prostitutke starletama?
Da je sela u Juga nebi joj se ovo desilo, ali
sela je svesno sa lokalnim kabadahijom i
narkomanom koji je osudjivan zbog voznje
pod narkoticima.... i Sta sad ko joj je kriv?
njen licni izbor. A otac da se zapita kako ne
zna da mu je cerka sa kriminalcom duplo
starijim u vezi. ili je cutao zarad nekog cara

ali bas je htela lepo da zivi, epa, pamet u
glavu, podrezite sami sebi krila, bolje

Savjet ne jebite se u autu dok je u pokretu.

SA ZLATIBORA NA FAKULTET BIO LEP
ODMOR SA CIKOM ALI NA ZALOS LOSE
SE ZAVRSILO OVO JE SKOLA ZA SVE
CURE NEKA GLEDAJU SA KIME SE
HVATAJU U KOLO

Danas je tako vreme sve lepe devojke su
u vezi sa kriminalcima koji imaju skupe
džipove skupa Auta previše keša tose

posle završi tužno i tragično na žalost

Strzdalo po njenom izgledu mogla je
da bira uspjesne skolovane i pametne
momke ...svaka druga hoce prz zivot
brzu kriminalnu lovu i ovako zavrse
...djevojke budite pametne trazite
domacine a ne narko dilere

Imala je ona Bus sa Zlatibora do Beograda,
al joj je bilo ispod casti da se vozi u Busu.
Pa je zvala Jebaca da dodje sa BMW-om
po nju, i tako je zavrсила u Medjuvrđu u
betonskom kanalu gde je bila nekad cesma

STUDIRALA NA KIĆOVANU PA NAJEBALA

jeste nesreća 2 zivota ali potavlja se
pitanje ali ali sa kim za cim imala je oci
zato ja ne lupetam

Debelo razmisliti sa kim je bila u vezi
u beogradu dali su sumnjive osobe
tih dana bile odsutne iz beograda
ljubomora????????????

Po nasoj zemlji i kusi i repati setaju
slobodno. Daj boze da je dobro. Zatvoriti
drzavnu granicu ako vec nije kasno.
Mozda je prisiljena da bude odvedena.
Nek rade ove nase institucije da se lepa
Srpkinja sto pre nadje.

JES LEPA BILA. ZATO JE I BLA SA
BOGATIM BAJOM.

Radila i studirala da da i kupila auto
od 25000e, pošto su u Srbiji toliko
plaćeni poslovi da ni yuga ne bi kupila sa
plaćanjem stana i fakulteta

mafija mafija...ko se igra sa vatrom
vatrom se i opeće....

SELA SA KRIMINALCEM U KOLA SA
DEBELIM DOSIJE SVASTA

Krimos, oženjen, 17 godina stariji,
prebrza voznja, šta je nesrećnica
očekivala od kriminalca, de joj je pamet
bila, da selo vidi u kom se autu vozi.
Bože dragi pomozu onima kojima vlastita
pomoć ne može pomoći

slučaj sumnjiv

Tragedija al veliki je problem što današnje
devojke biraju tkz loše momke sa skupim
autima a nije im na pameti da budu majke
i domaćice a kad ovako završe svako
komentar je suviše nažalost!!!

Poruka svim roditeljima da povedu
računa sa kim nam se deca druze i
sa kim imaju posla...misle ako napune
18.god da sve znaju

Boze sta ove žene rade od sebe ,kako
roditeljima nanese bol, .mislim na izbor s
kojim završila svoj mladi zovot

...

Ovo su, bez ikakve redakcijske ob-
rade, doterivanja ili ispravljanja gra-
matičkih grešaka, komentari na jednoj
društvenoj mreži na vest o tome da je
nestala jedna dvadesetogodišnja devoj-
ka. Ostavljali su ih, ispod apela za po-
moć, ljudi kao vi i ja – pa dobro, makar
po posedovanju matičnog broja – ljudi
koji se nisu krili niti bežali u anonim-
nosti avatara i korisničkih imena.

Ne, eno ih, sa svojim mislima i stavo-
vima, sa svojim voljenim osobama i fo-
tografijama dece, na društvenim mre-
žama; a eto ih i među nama. U prevozu,
na pešačkom prelazu, u prodavnici, u
redu u banci, iza šaltera, na izornoj li-
sti, da, tu su ljudi koji napišu – pa do-
bro, makar se trude da napišu, ne-
kad ne ide, teška su ta slova, ko će ih
sve pogoditi – „drolja manje“ na vest o
tome da je neko nestao, i da mu se mo-
žda nešto loše desilo.

Telo nesrećne devojke biće prona-
đeno posle nekoliko dana; ostaće pita-
nja o panik tasteru, o policiji i hitnoj, o
tome da li je moglo da se pomogne nje-
nom saputniku i njoj; ostaće dve une-
srećene porodice, i ostaće jedno une-
srećeno društvo, bez saosećanja, bez
odgovornosti, bez razumevanja, bez
pameti. **N**

Kako ste naseli
na priču da ste
autentični?

Zašto ste
toliko gladni
pohvala?

Ko je kriv
kad nije
onako kako
smo mi
zamislili?

Ko je
stvarno
dobar
čovjek?

Šta mora da
zna dobar
terapeut
da bi ti
pomogao?

VODIČ ZA BOLJE
RAZUMEVANJE
ŽIVOTA I SEBE

HIT KNJIGA
MILANA DAMJANCA

Zašto ne valja
da „čutiš i
trpiš“?

Da li si
spasilac ili
žrtva?

Zašto partneru
trčiš u krivca?

Zašto
moralizujete?

Zašto zavidimo
drugima?

Kad te
neko izda

Kako živeti
ako život
nema nikakav
smisao?

JOŠ OVO TI
FALI ZA SREĆU

Na nstore.rs i u svim boljim knjižarama

POLA

PLATI
SADA

POLA

NA RATE BEZ
KAMATE

TOYOTA YARIS

DO 10 GODINA RELAX GARANCIJE

Do 10 godina garancije uz Toyota Relax: 3 godine fabričke garancije + do 7 godina ili 200.000km (šta pre nastupi) dodatne garancije koja se aktivira obavljanjem redovnih servisima kod ovlašćenog Toyota partnera prema uputstvima proizvođača. Za sve detalje u vezi sa Toyota Relax garancijom posetite www.toyota.rs ili kontaktirajte ovlašćenog Toyota partnera.

Prosečna potrošnja goriva modela Toyota Yaris Hybrid u kombinovanoj vožnji od 3,9 do 4,2 l/100 km, emisije CO₂ od 87 do 113 g/km. Detaljnije podatke o novim putničkim vozilima možete pronaći u Vodiču o ekonomičnosti potrošnje goriva, emisijama CO₂ i zagađujućih materija u vazduh koji je besplatno dostupan na prodajnom mestu dobavljača putničkog vozila. CO₂ je glavni gas sa efektom staklene bašte odgovoran za globalno zagrevanje. Emisije zagađujućih materija u vazduh iz saobraćaja značajno doprinose pogoršanju stanja vazduha, naročito prekograničnim povišenim koncentracijama prizemnog ozona, čestica PM₁₀, PM_{2,5} i azot oksida.

HYBRID

OD 20.490 €

TOYOTA YARIS HEV; cena 20.490 EUR, učešće 50%; iznos beskamatnog kredita 10.245,00 EUR; period otplate do 36 meseci; NKS godišnje 0,00%p.a.; mesečna rata 284,58 EUR; EKS 0,02%p.a.; Kamatna stopa je fiksna tokom celog perioda otplate kredita. U EKS ulazi trošak obrade zahteva 0%, trošak menice: 50,00 RSD, trošak povlačenja izveštaja kreditnog biroa: 246,00 RSD. Ponuda je primenljiva isključivo na vozila za koja je oglašeno beskamatno finansiranje.

Slika je simbolična. www.toyota.rs